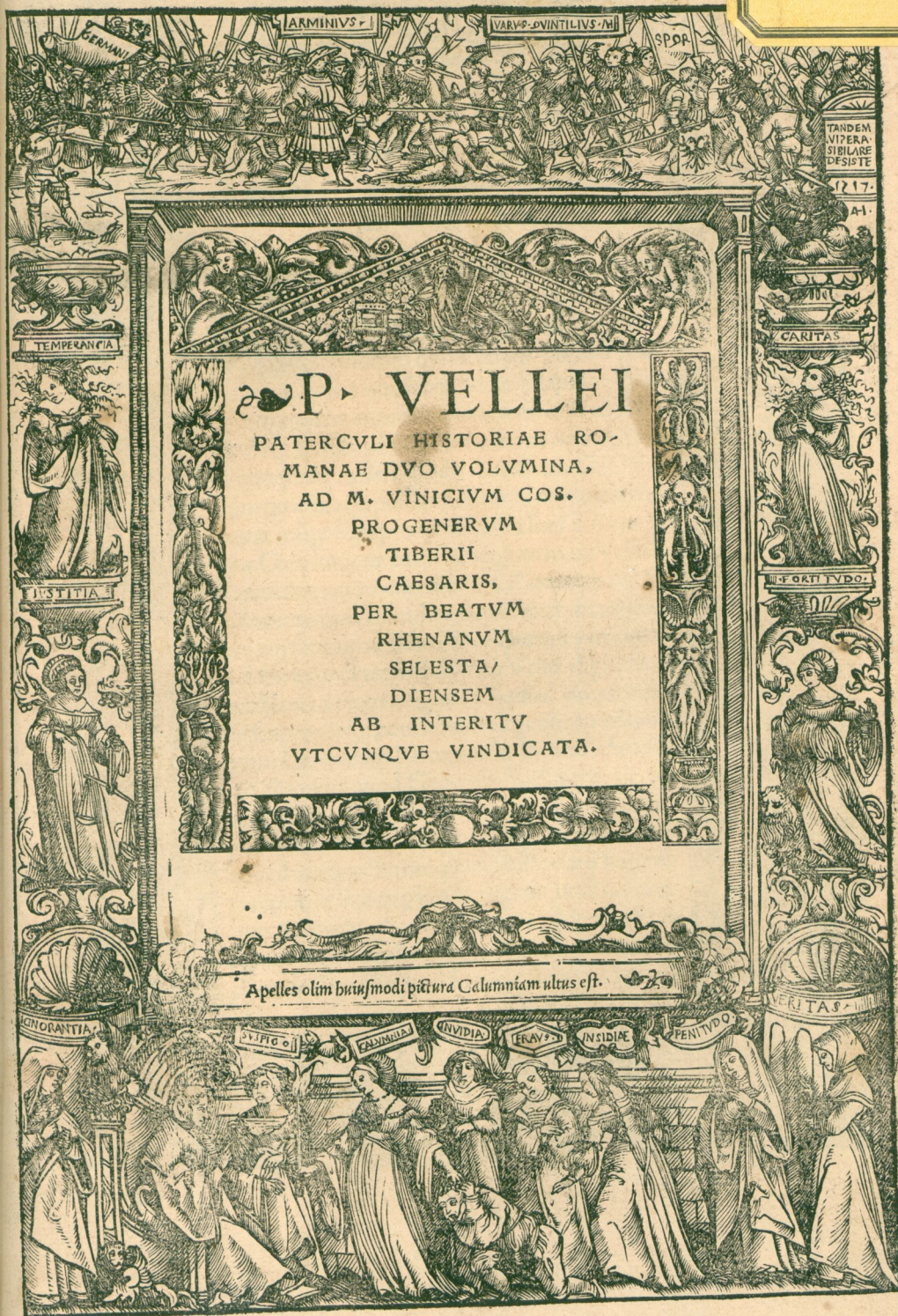
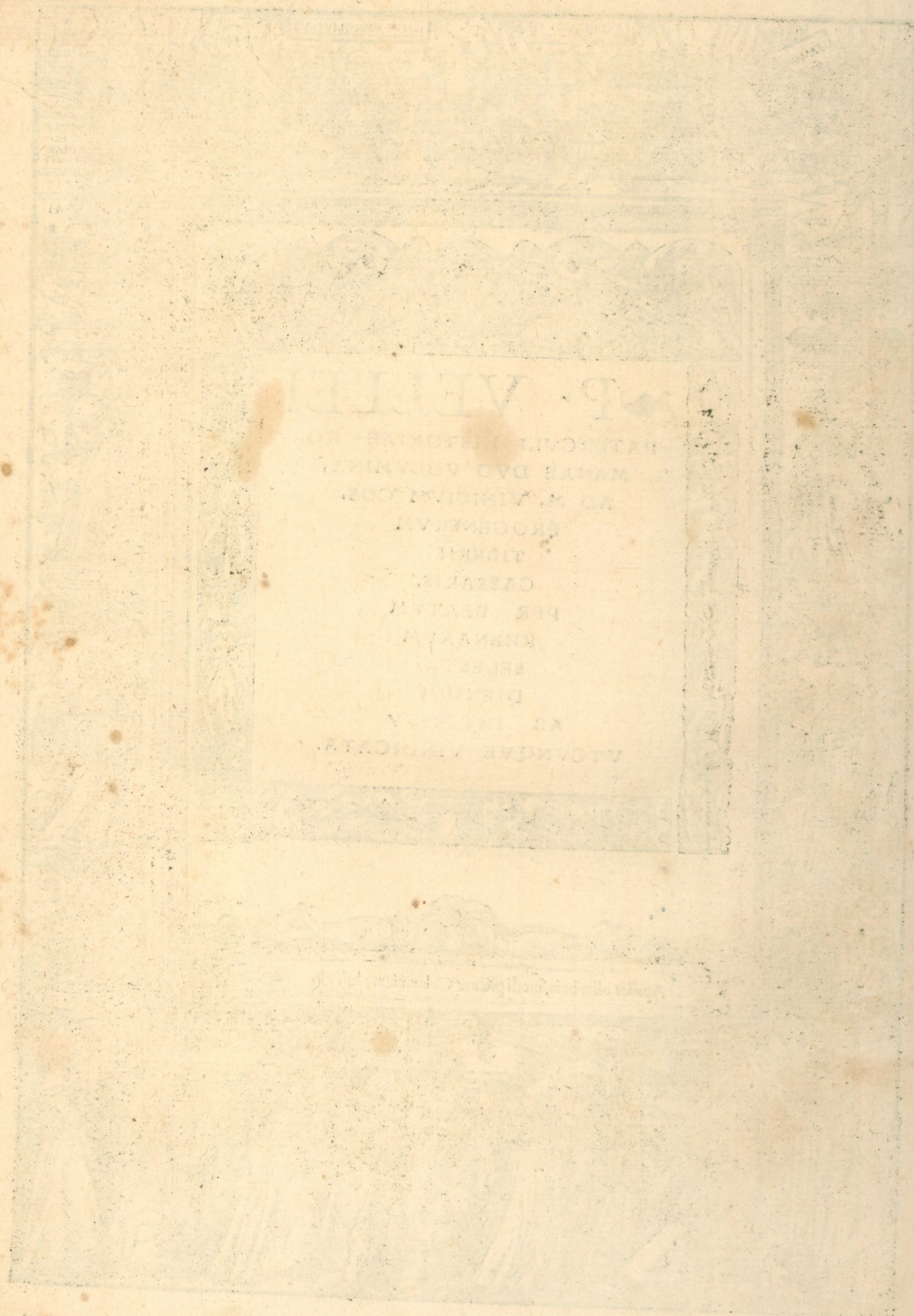
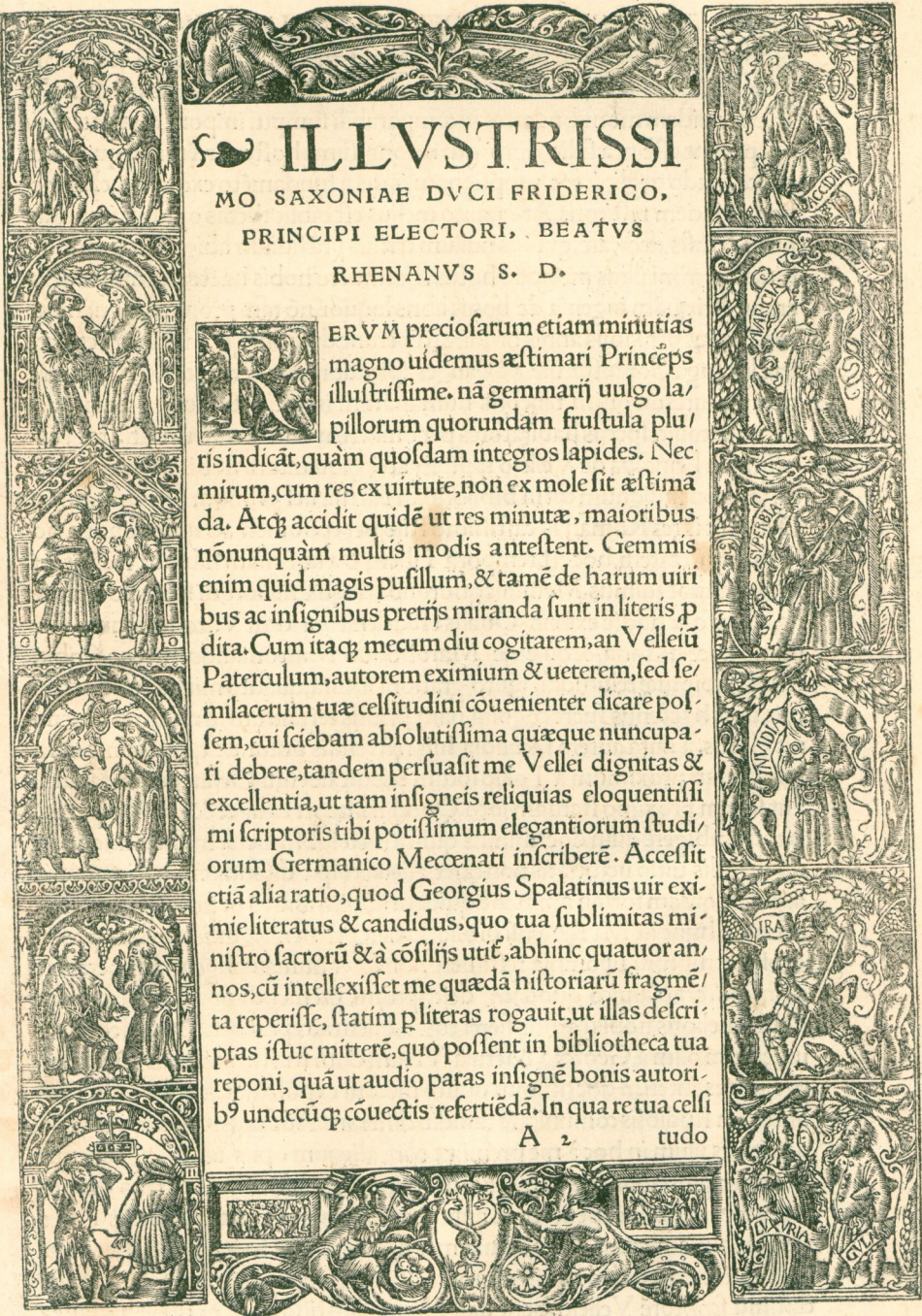

№ 576 *

60 9

ILLVSTRISSI

MO SAXONIAE DVCI FRIDERICO,
PRINCIPI ELECTORI, BEATVS
RHENANVS S. D.

RERVM preciosarum etiam minutias magno uidemus aestimari Princeps illustrissime. nā gemmarij uulgo lapillorum quorundam frustula pluris indicāt, quā quosdam integros lapides. Nec mirum, cum res ex uirtute, non ex mole sit aestimāda. Atq; accidit quidē ut res minutæ, maioribus nōnunquā multis modis antestent. Gemmis enim quid magis pusillum, & tamē de harum uiribus ac insignibus pretijs miranda sunt in literis p̄dita. Cum itaq; mecum diu cogitarem, an Velleiū Paterculum, autorem eximium & ueterem, sed semilacerum tuæ celsitudini cōuenienter dicare possem, cui sciebam absolutissima quæque nuncupari debere, tandem persuasit me Vellei dignitas & excellentia, ut tam insignis reliquias eloquentissimi scriptoris tibi potissimum elegantiorum studiorum Germanico Meccenati inscriberē. Accessit etiā alia ratio, quod Georgius Spalatinus uir eximie literatus & candidus, quo tua sublimitas ministro sacrorū & a cōsilijs uti, abhinc quatuor annos, cū intellexisset me quædā historiarū fragmenta reperisse, statim p̄ literas rogauit, ut illas descriptas istuc mitterē, quo possent in bibliotheca tua reponi, quā ut audio paras insignē bonis auctoribus undecūq; cōiectis refertiēdā. In qua re tua celsi

A 2 tudo

BEATI RHENANI AD FRIDER. SAXONIAE DVCEM EPIST.
tudo ueterum quorundam Principum laudem æmulatur, qui nō minorem
gloriam instructis bibliothecis sunt consecuti, quā alij conditis urbibus. Ac
solent quidem montibus arces incomparabili sumptu imponi, quæ toti regi/
oni possint esse præsidio, dum quā longissime hostes arcētur: id quod nec
tua celsitudo negligit tot propugnaculis uel à fundamēto excitatis, uel in me/
liorem faciem restitutis. At quanto melius est bibliothecas optimis impletas
libris, Musis dedicare, quibus nullum certius præsidium abigendæ procul in/
scitiæ teterrimi illius mortaliū hostis: Enimvero nobis hæcenus magis defu/
erunt libri quā ingenia, de bonis libris loquor, nō tam prophanis quā sa/
cris. Qui ut proximis annis prodire cœperunt, dñj boni quā statim retroces/
sere ludifugæ Sophistarum phalanges, splendorem emergentis ueritatis ferre
non ualentes: ut qui in tenebris humanarum traditionum uelut noui qui/
dam Platonici specus habitatores per omnem uitam fuerint uersati. Itaq; ex/
celsissime Princeps de Velleio tantum accipe, quantum nobis non inuidit ue/
tustas, non indignum cui in bibliotheca illa tua uel primum locum tribuas.
Describit is res Romanas castissimo stilo per epitomen ab urbe condita ad
suam usq; ætatem, hoc est, tempora Tiberij Cæsaris: nam sub hoc floruit, ut
in uita annotauimus. Meminit quorundam, quæ nullorum sunt prodita lite/
ris, saltem qui hodie extent. Qualis est deletarum cum Varo legionum Ar/
minio duce historia, & quæ de Maroboduo Marcomanorum rege scribit,
haud dubie tuæ celsitudini tanto gratiora futura, quanto minus etiā doctissi/
mis uiris hæcenus fuere cognita. nam prioris rei tantum in transcurso memi/
nit Florus. Tanta autem facundia hñs referendis utitur, ut quemadmodum
ipse Cæsari proximum à Tullio locum tribuit, sic eum Cæsari parem faciam,
aut saltem proximo statuam loco. Quod si integer extaret & à mēdis purus,
haud ambigerē quin doctissimus quisq; meo subscriberet iudicio: nūc quan/
do mendis uitio uetustatis non caret, aliena culpa dignitatem æstimationis
apud quosdam forsan amitteret. Equidem abhinc annos ut puto quinq; cum
primum hunc in Murbacensi bibliotheca reperissem, & uiderem tam prodi/
giose corruptum, ut omnia restituere non foret humani ingenij, properanter
ac infeliciter ab amico quodam descriptum, premendum planè censebam
donec melioris nobis codicis fieret copia, quem acceperam haberi Mediolani
inuentum olim à Georgio Merula. Verum dum frustra iam treis annos ex/
pectamus, interim doctissimus quisq; mecum exostulat, cur tam insignem
autorem studiosis cōmunicare tamdiu differam. Addunt conuicia quidam,
dictitantes illum in hoc à me premi, ut olim alienum opus tanq; ingenij mei
foeturam gloriabundus in publicum emittā. Proinde nūc ædidimus omniū
eruditorum uotis expetitum & ante promissum, ne studiosos diutius huius
desiderio maceremus. Quod nullam sanè ob causam serius factū est, quā
ut sincerior exiret. Sed nimium moror celsitudinē tuā, lege & amplectere candi/
dissimū scriptorē Velleiū. Bene uale Heros illustrissime, & bonis literis faue/
re perge. Seletstadij, Sexto Idus Decembris. An. M. D. XX.

VITA VELLEI PATER

CVLI, PER BEAT. RHENANVM.

DIFFICILE est Vellei uitam describere, cum nullus scripto-
rum quod sciã huius meminerit uno Tacito dempto, qui
in libro tertio P. Vellæum præsidẽ exercitus Philippopo-
lim Thraciæ urbẽ ab obsidione liberaſſe ſcribit, de hoc nõ
stro haud dubie loquẽs. Cogimur itaq; ſequi coniecturas.
Atq; in primis mihi ſit probabile eum Romæ natum, pa-
tre equeſtris ordinis, qui fuerit aliquando præfectus equitum ſub Auguſto,
nam ſcribit ipſe in poſteriori libro ſub finem, ſe miſſum in Germaniam cum
Tiberio protinus ab adoptione, præfectum equitum, ſucceſſorem officiĩ pa-
tris ſui. Quo loco uitæ ſuæ rationem exponens, docet ſe tribunatu caſtrorum
ante functum, militẽ factũ Tib. Cæſ. in Germaniam proficiſcentis, ac per no-
uem continuos annos, aut præfecti, aut legati munere fuiſſe ſemper inſignẽ.
Ipſe propemodum initia ſtipendiorum ſuorum fecit Tribunus militũ in Sy-
ria, hunc militiæ gradum ante P. Vinicio & P. Silio Coſs. auſpicatus. Quam
rem his ipſe uerbis narrat. Quod ſpectaculum ſub initia ſtipendiorum meo-
rum Tribuno militum mihi uiſere contigit, quem militiæ gradum ante ſub
patre tuo M. Vinici & P. Silio auſpicatus in Thracia Macedoniæque, mox
Achaia, Aſiæque, & omnibus ad orientem uiſis prouincijs & ore atq; utroq;
maris Ponti latere, haud iniucunda tot rerum, locorum, gentium, urbiũ re-
cordatione perfruor. Maiores Vellei fuiſſe Campanos quibuſdam argumẽ-
tis adducor ut credam. Ipſe meminit C. Vellei aui ſui, qui Pompei Marciq;
Bruti ac Tyronis præfectus fabrũ iam grauis ætate, ſibi uim attulit, cũ abi-
ret Neapoli Tib. Nero. Meminit & Minati Magij atai ſui Aſculanẽſis, qui
nepos fuit Decij Magij, Campanorum principis celeberrimi fideliffimiq; ui-
ri. Nõ præterit Capitonem patruũ ſuum, uirum ordinis ſenatoriũ, qui Agrip-
pæ ſubſcripſit in C. Caſſium. Fratrem habuit Magium Celerem, cuius præci-
pua opera Tiberius eſt uſus in bello Dalmatico, in quo ille legatum egit, am-
pliſſimis deinde honoribus à triumphante Cæſare donatus. Eum, inquit, tri-
umphum (is fuit Dalmaticus) mihi fratriq; meo inter præcipuos præcipuiſq;
donis adornatos uiros comitari contigit. Vbi mēdoſe legitur militi, nec à no-
bis ante fuit animaduerſum alibi tum forte intentis. Caterum honores ipſe
ſuos quos uirtutibus emeruit, non tacet, cum inquit: Habuit in hoc quoque
bello (de Pannonico loquitur) mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locum. Fi-
A ; nita eque,

VITA VELLEI PATERCVLI

nita equestri militia designatus Quaestor, necdum senator æquatus senatoribus etiam designatis tribunis plebi, partē exercitus ab urbe traditi ab Augusto, perduxit ad filium eius. In quaestura deinde remissa sorte prouinciæ legatus eiusdem ad eundem missus &c. Vtinam autem extaret iustum illud opus, in quod multa dicenda referuat, hic festinans, & uelut res in transitu tantum indicans. Promittit etiam de bello Pannonico iusta uolumina ordine omnia narraturus: sed addit, ut spero. Proinde cōscimus eum tale quid meditantem morte fuisse sublatum, quæ plerumque gaudet res prædaras impedire. Alioqui non taciturus erat Fabius, Historicos utriusque linguæ censens: quem miror huius operis ad M. Vinicium non meminisse. Sed genera tantum ille degustauit, non excussit bibliothecas, id quod ipse ingenue de se testatur. Meo sanè iudicio nulli secundus est Velleius inter Latinos, tam est castus ac nitidus in dicendo, mira stili iucunditate ac clarissimo candore præditus, quas dotes T. Liuius Fabius assignat. Quod si modus huius operis conuersiones recepisset, darius haud dubie declarasset eloquentiam suam, cuius tamen hic satis abunde documentum dedit. Nam quid illa digressiuncula qua in M. Antonium Ciceronis iugulatorem exclamat, uel ornatius, uel grauius, uel acutius? Tractandorum affectuum dubio procul egregie peritus fuit. Iam ut cōstet quisnam M. iste Vinicius fuerit, cui suam historiam inscripsit Velleius, adscribam Taciti uerba ex quinto libro historiae Augustæ. Vinicio opidanum, inquit, genus. Callibus ortus, patre atque auo consularibus, cætera equestri familia erat, mitis ingenio & comptæ facundia. Huic Iuliam nepotem suam Germanico genitam Tib. Caesar copulauit. Hæc ille. Fuit itaque progenies Tib. Caesaris, quos ille quatuor habuit, Hunc & Gna-

Domitium, Cassium Longinum, & Rubellium Plautum. M. Vinicij meminit etiam Seneca. An uero

non est immortalitate donare, semper uictu-

rum opus inscribere cuipiam? Reuiui-

scit nunc cum Velleio M. Vinicius

cuius nomen ex hominum

memoria nemo dele-

bit, quam diu su-

pererunt Vellei monime-

ta, etiam si illum Tacitus nullus

prædicasset. Paterculorum nomen

apud Romanos antiquum est. Sulpi-

tia Paterculi filia meminit Liuius. Sele-

stadij, Idibus Decemb. M. D. XX.

INDEX EORVM QVAE IN HIS DVOBVS VELLEI VO
LVMINIBVS CONTINENTVR.

A		mo, Attici Medontidæ dicti.	2
Achaiam subegit Mummius, pag.	28	A ^μ υσία.	37
Achai ex Laconica pulsi, pag.	2	Antiochus Epiphanes Athenis Olym-	
Achai, pag.	29	picum inchoauit.	6
Acerranis data ciuitas, pag.	9	Antonij uanitas.	38
Adduus.	54	Antonij cum Cleopatra fuga.	47
Adulatio magnæ fortunæ comes.	54	Antonij & Cleopatræ exitus.	48
Aegyptus stipendiaria facta.	29	Aquileia	9
Aeolijs urbes condiderunt.	30	Archontes.	2
Aegisthus, pag.	2	Archontes Athenis esse desierunt.	4
Aelernia, pag.	9	Aricini in ciuitatem recepti	9
Aesulum.	9	Ariminum.	9
Aetoliam subegit Fuluius Nobilior.	28	Aristodemus dux recup. imp. Pelopon-	
Africam Marcellus, Claudius prouin-		nesiaci.	2
ciam fecit.	28	Aristonicus regiae stirpis originem mē-	
Agamēnon tēpestare in Cretā eijcit.	1	titus, pag.	13
Agamemnon in Creta tres urbes ex-		Arimnius Sigimerus.	62
truxit, pag.	2	Artagera	54
Agamemnon scelere patruelis, & faci-		Artuaides Armenia rex	46
nore uxoris occiditur	2	Asiam L. Scipio Antiocho eripit.	28
Agrippa bello Siculo coronam clasticā		Asinius Pollio.	39. & 44
meruit, pag.	46	Asinij Pollionis factum, & dictum me-	
Agrippa in. III. consulatum, & collegi-		morabile, pag.	48
um tribunitiæ potestatis euehit.	49	Athenæ sub regibus esse desinunt.	2
Agrippa qualis eēt, apparere cœpit.	59	Athenarum rex ultimus Codrus	2
Alba deducta colonia.	9	Athenienses uicerunt	2
Albis Senonum Hermundorumq; fi-		Athenien. Erethriā colonis occupant.	3
nes præterfluit.	56	Atreus ludic. Olymp. certamen institu-	
Albani.	29	isse fertur.	4
Alcæon Archontum ultimus.	5	AVGVSTVS nascitur.	27
Aletes Hippotis filius.	3	Attende omnium in Pompeium fauo-	
Aletes Corinthū in Isthmo condidit.	3	rem, pag.	25
Alexāder magnus materni generis au-		Attica fides.	21
tore Achille, paterni Hercule glia.	4	Augusti cognomen	50
Alexandria.	9	Augusti obitus	65
A. Licinius.	62	Aurunca.	9
Alpes.	49. & 58	Auximum.	9
Alsum colonis occupatum, pag.	9	B	
A Medone Codri filio, Archontū pri-		Bacieni, pag.	10
		A 4	Belli

I N D E X

Bathinus fluuius, pag.	61	Catonis autoritas	27
Batones.	38	Catonis modestia	36
Belli ciuilis initium.	33	Cattuari	36
Bellorum ciuiliū finis	49	C. Curio Trib. Pleb.	33
Bellum Iugurthinum	16	C. CAESAR	29. 82. 53
Bellum in Campania	43	Caesaris ad Actium uictoria	47
Beneuentum.	9	Caesar Alexandro confertur	30
Bibulus	31	Caesar à Piratis captus	30
Bithynia	29	Caesaris cædes	36
BOIOHEMVM Boenheim, hoc est, Bo-		Caesar Ciceroni proximus	27
iorū patria: nūc ab Illyrijs (quos Sla-		Caesaris clementia	36
uos appellant) habitatur.	58	Caesaris consulatus	40
Bononia deducta colonia	9	Caesaris, Crassi & Pompei societas.	31
Bruæteri subacti	56	Caesaris dictum	36
Brundisium	9	Caesar Flamen Dialis	30
Bruti & Cassij comparatio	42	Caesaris in aduersis constantia.	36
Bruti exitus	42	Caesaris lex.	31
Buxentum.	9	Caesaris magnanimitas	38
C		Caesarum numerus.	32
Caldi Cassij facinus	64	Caesaris statua	38
Cales	9	C. Eionius.	63
Calpurnia	23	Censorinus.	54
Caluinus Domitius	45	Censura Fului Flacci & Posthumij Al-	
Campani	9	bini aspera.	7
Caninefates	56	C. Flauius Fimbria	22
Cappadociam P. R. autoritate fecit		Chalcidenses ducib ⁹ Hippode & Me-	
stipendiariam Tib. Caf.	29	gestene Cumas in Italia cōdiderunt.	3
Capito VELLEI patruus	41	Charops	5
Captiui fides	46	Cicero	37. 82. 38. 82. 39
Capua Nolāq; à Tuscis condita:	4	Ciceronis proscripcio	39
Capua q̄diu steterit anteq; à Ro. ca-		Ciceronis deploratio	40
Carnuntū. 58.	(peref. 4	Ciceronis exilium.	31
Carfeoli.	9	Cilicia	29
Carthago prima extra Italiā colonia		Cimbri	15
Carthago. 18	(condita est. 10	Cimbri, Germani	16
Carthago quando diruta.	9	Cinnæ cædes	22
C. Cassius	41	Cyprus	28
Cassij cædes	42	Cypri diuitiæ	32
Castrum colonis occupatur	9	C. & L. prænomena.	52
Catilinæ, Lentuli atq; Cethegi cōiura.		Clodij lex	32
Caro repetūdaru dānatus. 15.	(tio. 27	C. Marius.	16. 82. 67
		C. Marij	

IN VELLEIVM.

C. Marij mors.	23	Delmatia.	58
CN. Domitius. pa.	42. & 47	Delmatae	29
CN. Domitij lex	17	Dido Carthaginem condidit.	4
CN. Fulvius senatu mouetur	7	Domitius Fabius Allobrogicus	28
CN. Octavius	6	Drusus Claudius. pag.	51. & 52
CN. POMPEIVS.	24	Drusus Livijs	42
C. Octavij origo	37	Duces celebres.	18
Codrus Melanthi filius	2	E	
Codrus interficitur	2	Electra Orestis soror	2
Codrum aeterna gloria secuta est	2	Elissa Tyria.	4
Codrus his artibus mortem quaesivit,		Eminentium ingeniorum tempora.	27
quibus ignavi uitam.	2	Eporedia	10
Compfa.	41	Erix.	5
Coniurati.	37	Eumenes.	6
Coponius.	47	Euphrates	54
Cordisci.	15	F	
Corinthus.	3	Fabrateria.	10
Cornelius Balbus	34	Falernum.	9
Cornelia.	35	F. Allobrogicus	16
Cornelius Rufinus	19	Fannius Cepio	50
Cossus.	61	Fauor omniũ in Pompeium	25
Cossa.	9	Fidelitas Germani in Marium.	20
Cotta.	26	Firmum colonis occupatur	9
Crassus.	32	Flacci filij caedes	15
Cremona.	9	Floralium ludorum initium.	9
Creon.	5	Formiani in ciuitatem recepti.	9
Cresphontes dux recup. imp. Pelopon-		Fregellæ.	9
nesiaci.	2	Fuluia Antonij uxor.	43
Creta.	28	Fului Flacci triumphus	15
Creta insula i P. R. ptatem redacta.	26	Fundani in ciuitate recepti.	9
C. Sentij praeclarum factum.	50	Funesta Rho. dies.	35
C. Trebonius	41	G	
C. Velleius	44	Gades Vticam condiderunt	2
Cumæ.	3	Gallia.	28
Cumanos Osea mutauit uicinia.	3	Galligræcia,	29
D		Gentius Illyriorum rex.	6
D. Augustus.	61	GERMANI.	62
D. Bruti mors.	39	Gladiatorum numerus	25
Delmacia.	49	Gracchi leges.	18
Delmatae.	61	Græcia magnis cõcutitur motibus.	2
		Gratitudo	

INDEX

Gratitudo exercitus in Casarem.	39	Iulia.	56
Grauisca	9	Iulia Agrippæ.	51
H		Iulius Posthumius.	61
Heniochi.	29	Iunius Blesus	66
Hercules Temini, Cresphontis, & Ari-		Iunius proconsul	30
stodemi atauus.	2	Iuuentius Laterensis	39
Hercules in omni certaminū genere ui-		L	
ctor extitit.	4	Lacedæmonij Athenienses debellarūt.	2
Hermunduri.	56	L. Antonius	43
Hesiodus Homero natu minor fuit.	4	L. Apronius	61
Hesiodus laudatur.	4	L. Asprenas	64
Hiberi.	29	L. Cornelius Sylla	19
Hispania, pag.	28. & 29. & 49	L. Aemilius Paulus.	6
Homero Ephyre Corinthū appellari.	3	L. Acmylij filij	6
HOMERVS laudatur effusissime.	3	Leges exitiabiles	19
Homer ⁹ solus poëta appellari meruit.	3	L. Eggius	63
Homerus à bello Troiano, quod cōpo-		Lepidus, pag.	45. & 61
suit, longius abfuit q̃ quidā reñt.	3	Lepidi fortuna	46
Homerus non fuit cæcus	3	Lex Pedia.	41
Hortensij annales.	18	Lycurgus Lacedæmonius	4
I		Lydus & Tyrrenus	2
Iliaca componentibus non concedatur		Lydus & Tyrrenus in Lydia regna-	
temporū alicuius regionis cōmemo-		runt, pagi.	2
ratio, pag.	3	Lydus & Tyrrenus sortiuntur uter	
Illyrij.	29	patria decedat	2
Imperium Asiaticū ab Assyrijs ad Me-		Limyra	54
dos transfertur	4	Liuius.	27
Interamna.	9	Liuius, pag.	44. & 51
Iones	3	L. Mummius	7
Ionia ab Ione Ionum duce nomen ac-		L. Mummius Corinthum diruit	8
cepit, pag.	3	L. Murena	50
Iones urbes condunt	3	Langobardi.	56
Iones in Aegeo & Icario mari insulas		L. Opimius.	14
occupant.	3	L. Piso	52
Iphitus Elius Olympiorum certami-		Luca	9
num autor	4	Luceria.	9
Iphitus Olympicos ludos & mercatū		L. Lucullus.	26
instituit	4	Luculli laus	26
Iulius Antonius	53	M	
Iulia.	32	Macedonia.	28
Iulia	53	Macedonicus	43
		Magi ⁹	

Magi ⁹ Celer frater autoris. 61	Mummii	8	neſi imperium obtinet. 2
M. Agrippa. 45. & 55. & 67	Munici triumphus	15	Pelopis progenies Pelopon
Manli ⁹ lex 26	N		neſo expellitur 2
Marcomani. 57	Narbo	10	Peloponneſi finibus Atticis
Mari ⁹ & P. Sulpiti ⁹ exiliū. 19	Narbo Martius.	15	egrediuntur 2
MAROBODVVS 57	Neapolis.	3	Peloponneſi Megarā condi
Marullus Epidius 41	Nepe	9	derunt. 2
Maſſilia inconſulta fides. 34	Neptunia.	10	Penthelus & Tiſſimenus Ore
M. Cato 67	Ninus & Semiramis Babylo		Pergamum ab (ſtis fili ⁹ . 2
M. Catonis uirtus. 27	Norici. 29 (na cōdiderūt. 4		Agamēnone extructū. 2
M. Cato moritur 8	Numantia	12	Pergamum à uictoria nomē
M. Caelius 41	Numerofus exercitus	60	accepit 2
Mecenas 48	O		Perſeus Macedonū rex. 6
Medon Codri filius 21	Ocium	45	Perſe ⁹ apud Pydnam Mace
Medon prim ⁹ Archon Athe	Octauia	44	doniæ urbē iſerior diſceſſit. 6
Media. 29 (nis fuit. 2	Odium.	8	Perſe ⁹ Samothraciā pfugit. 6
Merula 21	Olympiorū certaminum ini		Perſe ⁹ in custodia Albæ deceſ
Meſſalla Coruinus 42	Oratores dari. 15. (tiū. 4		Peruſia expugnata. 43. (ſit. 7
Metellus Macedonicus. 7	Oreſtes Aegiſthū obrūcat. 2		Pharnaces Sardanapalū im
Metelli felicitas 7	Oreſtis factū à dijs cōpbat. 2		pe. & uita priuauit. 4
Metellus Numidicus 16	Oreſtes uixit annis. xc. 2		Philippus Ephyrā occupat. 10
Metellorum triumphus 15	Oreſtes regnauit ānis. lxx. 2		Philippo & Antiocho Mace
M. Fuluius 67	Oreſtes Pyrrhū Achillis filiū		donib ⁹ deuictis, ſūma imp
Mycenæ 2	Delphis interfecit. 2		ad P. R. peruenit. 4
Militum mores 46	Orodes.	32	Pyl ⁹ Metapōtū cōdiderūt. 1
Milo Annius 41	Ouidius	27	Pinnetes. 58
Milo damnatus 33	P		Piratarum fuga 26
Minati ⁹ Magi ⁹ Vellei atau ⁹ . 8	Pæſtum	9	Piratarum ſupplīcium. 30
Mineruium 10	PANNONIA.	58	Pyrrhus Epirū occupat. 1
Myntas 47	Pannonicum bellum.	52	Piſaurum 9
Minturnæ 9	Pannoniarum laus	58	Pythij reſponſum 2
Mithridates. 19	Pannonici belli metus	58	Placentia 9
Mytilenæorū perfidia 19	Paſſienus	61	P. Lænas 22
M. Lepidus. 39. & 48	Patres cētū elegit ſibi Romā		Plancus 39. & 47
M. Liuius Druſus 17	Patricij nois origo. 5. (lus. 5		Pompei triumphus 25
M. Lolius 52	Paulus Perſeum max. nobi		Pompei laudes. 26
M. Lollius 54	liſ. cōp regē i triūpho ducit. 6		Pompei triumpho 29
M. Marcellus 51	P. Clodius.	31	Pompei exitus 35
M. Perpenna. 25	P. Clodius circa Bouillas iu		Pōpei & Cæſaris cōpatio. 35
M. Popilius 6	gulatur. 33		Pompeianorum cædes 36
M. T. CICERO 27	Pelaſgi Athenas cōmigrāt. 2		Pompei cædes 54
M. Vinicius 55	Pelopis progenies Pelopon		Pomponius 16
			Pontius

INDEX IN VELLEIVM.

Pontius Telefinus	23	Sacrouir	68	nessiaci dux	2
Pontus	28	Sallyes	10	Teucer à patre Telamonenò	
Potentia	9	Salustius	27	Teucer in Cyp̃ro (recipit. 1	
Præfectus equitū in Germa-		Samnites	9	Salamina cōstituit	1
nia sub Tiberio Vellei⁹.	55	Sardanapal⁹ Medorū rex.	4	Teutoni	15
Prouinciæ quādo factæ.	28	Sardanapal⁹ tertio & trecete /		Teutonorum uis	17
P. Rutilius	17	simo loco à Nino & Semira		Thessalus Thessaliā armis	
Pseudophilippus	7	mide Babylonix cōditorib⁹		Thessalia à Thes. (occupat. 2	
P. Scipio Africanus	13	Sardinia certū ip̃e (nascit. 4		falo nuncupata	2
P. Scipio Aemilianus	7	Saticula. 9 (rij iugū recepit. 28		Thessalia antea Myrmido	
P. Scipio Nasica.	13	Scipio	8	nū ciuitas uocitata	2
P. Sulpitius.	19	Scolacium	10	Tiberius Gracchus.	12
Ptolemæus Syriæ rex.	6	Scribonia.	54	Tiberius Nero	53
P. Vinicius	55	Segestes	63	Tibullus	27
Puteoli	9	Seianus Aelius	67	Tigranes	28
Q		Senones	56	Tyrri Gades condiderunt	2
Q. Catuli sententia.	25	Sentius Saturninus legat⁹ in		Tyrrhenū fors decedendi pa	
Q. Catuli obitus	21	Germania.	56	tria contigit.	2
Q. Hortensij annales.	18	Setina	9	Tyrrhen⁹ in Italiā pficiscit. 2	
Q. Metell⁹ cognomēto Pi⁹.	18	Sextus Pompeius	43	Tyrrhenus loco, incolis, mari,	
Rabirius.	27	Sicilia	28	nobile ac ppetuū à se nomē	
R		Sinuessa	9	Triūphus Pauli. 6 (dedit. 2	
Raudi campi.	17	Syria	28	Tisamenus Orestis filius.	2
Respub. Athenien. annuis cō		Sisenna	16	V	
missa magistraribus.	5	Sora	9	Valentia.	9
Res Cæsaris i Gallia gestæ.	32	Sparta sub Lycurgo Lacedæ		Valerij Flacci lex	21
Rhenus	56	monio floruit.	4	Varus Quintilius	62
Rhetia.	29	Staius Murcus	43	Vatinius	41
Rheti	51	Suessla	9	Vellei militia	54
Rhodij	6	Sūma imp. Macedon. ad P.		Venetia	44
Rhodiorum fides.	19	R. puenit.	4	Venusia	9
ROMA cōdita	5	Sutrium 9	T	VERGILIUS	27
Roma post Troiam captā		Tarentum	10	Vetus Antistius	31
annis. cccxxxvij. cōdita.	5	Taronus regnū Macedoniae		Vibillius centurio	45
Romulus Martis fili⁹ Romā		Tarracina. 9 (occupat. 4		Victoria insignis.	35
Romulus adiu (cōdidit. 5		T. Claudius Nero.	51	Vicus Opimianus	15
tus legioib⁹ Latini aui sui. 5		T. Coruncanus	67	Vindelici	29. & 51
Ruffus Egnatius	50	Tegaa	2	Viriathus dux belli Hispani	
Ruffus Saluidienus	44	Tegaa ab Agamēnone cōdi		Vtica à Gadibus cōdi (ci. 12	
S		Tegaa à patria Aga (ta. 2		ta, Gades à Tyrijs	2
Sabinis sine suffragio data ci		memnonis cognominata. 2		Vulso.	29
Sabinis ius ferendi (uitas. 9		Teminus recup. imp. Pelopō		RINIS.	
suffragij datum.	9				

BEATVS RHENANVS LECTORI 8.

APPARET Velleium ab urbis primordio Romanā historiam omnem admirabili cōpendio duobus uoluminibus fuisse complexum, etiam antiquioribus aliarum nationum gestis, praesertim in huius prioris libri initio finēq; perq; eleganter admixtis. Quorum uoluminū prius hoc acephalon est, adeo non ceteris tantum rebus, uerū etiam bonis autoribus, iniuria uetustatis cuncta absumentis officere solet, ut quēadmodum Ausonius cecinit, Monumenta fatiscunt, Mors etiam saxi nominibusq; uenit, nos dicere possimus, Mors etiam scriptis, carminibusq; uenit. Quancq; puto magis hominū incuriam accusandā, quā ipsam uetustatē. Poterant exemplaria atatis uitio obsolescentia describi, poterāt uitis instar ob senium iamiam emoritura per nouas propagines restitui, si fuissent quos huius rei cura tetigisset. Et certe fuerunt, qui tamen si parum docti, praestiterunt tamen quod potuerunt: quibus habendam gratiam cenleo, quod horum saltem opera qualicunq; miseras bonorū autorū reliquias licet mendosissime exceptas, conseruatas uideamus, si modo conseruari est, tam deprauate esse scriptū. Vtinā uero quidam auctores extarent, quamlibet mendose scripti. Possent in illis multa restitui per uiros eruditos, ac iudicio praeditos. Egregie sudatū est in hac parte à Benedictinis olim, in asseruandis inquam ueterum monimentis. At postq; ptochotyranii isti irreperunt, cōspiratum est in ueteres auctores, ut istorum somnia mundo cōmodius obrudi possent. Sed hac ἀποστροφὴν uideri queant, cum de Velleio potius sit habendus sermo. Scribit is sub finem huius libri, statuisse se priorē huius uoluminis, posterioremq; partem non inuiti rerum noticia in artum contracta distinguere. Proinde quēadmodum illic in fine refert, quā post Rhomam à Gallis captam deducta sint colonia iussu senatus, & quo tempore, sic in hoc fragmento prioris libri, compendio quodam describit, Primū, quam quisq; ciuitatē ex Heroibus illis qui Troiam obsederant cōfecto iam bello condiderit, quamue occuparit insulam, Deinde res per illam atatē gestas, De Pelopidis, Heraclidis, Atheniensibus, Pelopōnesijs, Tyrijs, Achais, Pelasgis, Lacedaemonijs, Chalcidensibus, qui nouas urbes uel extruxerint, uel in alias regiones commigrarint multa recensens. Id quod Strabo quoq; solet indicare, nec omittit Lilius, & huius abbreviator Florus. Verū ut intelligas huius fragmenti initium, Loquitur de Pylorū exercitu, qui cū disiectis tempestate nauibus, ducem suum Nestorē amisissent, Metapontum cōdiderunt. Potes conijcere lector, huic operi praefationē suam deesse, bellam haud dubie & elegantem. Sed iam lege Velleium, & nostris laboribus gratus esto.

C. VELLEI PATERCV

LI HISTORIAE RHOMANAE AD M. VINICIUM COS.
PRIVS VOLVMEN, SED ACEPHALON.

TEMPESTATE distractus à duce suo Nestore, Metapontum condidit. Teucer non receptus à patre Telamone, ob se-
gnitiā non uindictae fratris iniuria, Cyprū adpulsus, cogno-
mine patriae suae Salamina constituit. Pyrrhus Achillis filius
Epirum occupauit. Philippus Ephyrā in Thesprotia. At rex
regum Agamemnon tempestate in Cretā insulam reiectus, tres ibi urbes sta-
a tuit.

als *cū socia.

Puto legēdū,
rixā injiciēs.

tuit, duas à patriæ nomine, unam à uictoriæ memoria, Mycenæ, Tegyram, Pergamum. Idem mox scelere patruelis fratris Aegisti hæreditarium excentis in eum odium, & facinore uxoris oppressus, occiditur. Regni potitur Aegistus per annos VII. Hunc Orestes matremq; * socia cōsiliorū omniū sorore Electra, uirilis animi fœmina, obruncat. Factum eius à dijs cōprobatum spacio uitæ & felicitate imperij apparuit: quippe uixit annis XC. Regnavit LXX. qui se etiā à Pyrrho Achillis filio uirtute uindicauit. nam quod pactæ eius Menelai atq; Helenæ filia Hermiones nuptias occupauerat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres, cum regnarent in Lydia, sterilitate frugum compulsi, sortiti sunt uter cum parte multitudinis patriā decederet. Sors Tyrrhenum contigit: peruectus in Italiam, & loco & incolis, & mari nobile ac perpetuum à se nomen dedit. Post Orestis interitum, filij eius Penthelus & Tisamenus regnauere triennio. Tum ferè anno octogesimo post Troiam captam, centesimo & uicesimo quàm Hercules ad deos excesserat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulsus Heraclidis Peloponnesi imperium obtinuerat ab Herculis progenie expellitur. Duces recuperandi imperij fuere, Teminus, Cresphontes, Aristodemus, quorum atauus fuerat. Eodem ferè tempore Athenæ sub regib. esse desierunt, quarum ultimus rex fuit Codrus Melanthi filius, uir non prætereundus: quippe cum Lacedæmonij graui bello Atticos premerent, respondissetque Pythius, quorum dux ab hoste esset occisus, eos futuros superiores, deposita ueste regia, pastorem cultum induit, immixtusque castris hostium de industria, imprudētrix animi interemptus est. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienses secuta uictoria est. Quis eum non miretur, qui his artibus mortem quæserit, quibus ab igna uis uita quæri solet. Huius filius Medon primus Archon Athenis fuit. ab hoc posterij apud Atticos dicti Medontidæ: sed hij insequentēsq; Archontes usq; ad Charopem dum uiuerent, eum honorem usurpabant. Peloponnesi digredientes finib. Atticis, Megaram mediam Corintho Athenisque urbem condidere. Ea tempestate & Tyria classis plutimum pollens mari in ultimo Hispaniæ tractu, in extremo nostri orbis termino insula circumfusa Oceano, perexiguo à continenti diuisa freto, Gadeis condita. Ab iisdem post paucos annos in Africa, Vtica condita est. Exclusi ab Heradidis Orestis liberi, iactatiq; cum uarijs casib. tum sæuitia maris quin todecimo anno sedem cepere circa Lesbum insulam. Tum Græcia maximis cōcussa est motib. Achai ex Laconica pulsī, eas occupauere sedes, quas nunc obtinent. Pelasgi Athenas commigrauerunt. Acerq; belli iuuenis nomine Theffalus, natione Thesprotius, cum magna ciuium manu eam regionem armis occupauit, quæ nunc ab eius nomine Theffalia appellatur, ante Myrmidonum uocitata ciuitas. Quo nomine mirari conuenit eos, qui Illiaca cōponentes

ca componentes tempora de ea regione ut Thessalia commemorant. quod cum alij faciant, Tragici frequentissime faciunt, quib. minime id concedendum est: nihil enim ex persona poetæ, sed omnia sub eorum qui illo tempore uixerunt, dixerunt. quod si quis à Thessalo Hercules filio eos appellatos Thessalos dicet, reddenda erit ei ratio, cur nunquā ante hunc insequentem Thessalum, ea gens id nominis usurpauerit. Paulo ante Aletes sextus ab Hercule Hippotis filius, Corinthum quæ antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi continentem, in Isthmo condidit. Neque est quod miremur ab Homero nominari Corinthum: nam ex persona poetæ & hanc urbem & quasdam Ionum colonias, ijs nominib. appellat, quibus uocabantur ætate eius, multo post Ilium captum condita. Athenienses in Euboea Chalcida Erethriam colonis occupauere. Lacedæmonij in Asiam ac *Nesiam. Nec multo post Chalcidenfes orti, ut prædiximus, Atticis, Hippode & Megestene ducib. Cumas in Italia condiderunt. Huius classis cursum esse dictum alij columbæ antecedentis uolatu ferunt, alij nocturno æris sono, qualis Cerealib. sacris dici solet. Pars horum Ciuium magno post interuallo Neapolim condidit. Vtriusq; urbis eximia semper in Rhomanos fides, facit eas nobilitate, atque amoenitate sua dignissimas. Sed alijs diligentior ritus patrij mansit custodia. Cumanos Oſca mutauit uicinia. Vires autē ueteres earum urbium, hodiēque magnitudo ostentat moenium. Subsequentibus tempore magna uis Græciæ iuuentutis, abundantia uirium, sedes queritans, in Asiam se effudit. nam & Iones duce Ione profecti Athenis, nobilissimam partem regionis maritimæ occupauere, quæ hodiēque appellatur Ionia, urbesq; constituere Ephesum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam, multasq; in Aegæo atque Icario occupauere insulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Pharum, Delum, aliasq; ignobiles. Et mox Aeolijs eadem profecti Græcia, longissimisq; acti errorib. non minus inlustres obtinuerunt locos, darasque urbes cōdiderunt, Smyrnam, Cymen, Larissam, Myrinam, Mytilenemq;, & alias urbes quæ sunt in Lesbo insula. Clarissimum deinde HOMERi inluxit ingenium, sine exemplo maximum, qui magnitudine operis & fulgore carminum solus appellari poetæ meruit, in quo hoc maximum est, quod neq; ante illum quem ille imitaretur, neq; post illum qui eum imitari possit inuentus est. neque quenquam alium cuius operis primus autor fuerit in eo perfectissimum præter Homerū & Archilochum reperiemus. Hic longius à temporib. belli, quod composuit, Troici, quàm quidam renatur, abfuit. nā ferme ante annos DCCCCL. floruit. intra mille natus est. Quo nomine non est mirandum quod sæpe illud usurpat, hoc enim ut hominū, ita seculorum notatur differentia. quem si quis cæcum genitum putat, omnibus sensib. orbis est. Insequenti tempore imperium Asiaticum ab Assyrijs

a 2 qui id

qui id obtinuerant annis ∞ LXX. translatum est ad Medos, abhinc annos
fermè $\overline{\text{DCCCLXXX}}$. quippe Sardanapalum eorum regem mollitjs fluentem,
& nimium felicem, malo suo, tertio & trecentesimo loco ab Nino & Semi-
ramide, qui Babylona condiderant, natum, ita ut semper successor regni
paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio uitaeque priuauit. Ea æta-
te clarissimus Grai nominis Lycurgus Lacedæmonius, uir generis regij, fuit
seuerissimarum iustissimarumque legum autor, & disciplinæ conuenientissi-
mæ uir, cuius quàm diu Sparta diligens fuit, excellissime floruit. Hoc tra-
ctu temporum ante annos quinq; & sexaginta quàm urbs Rhomana con-
deretur, ab Elissa Tyria, quam quidam Didô autumant, Carthago condi-
tur. Circa quod tempus Taronus, uir generis regij sextusdecimus, ab Hercu-
le profectus Argis, regnû Macedoniæ occupauit, à quo Magnus Alexan-
der cum fuerit septimusdecimus, iure, materni generis Achille autore, pater-
ni Hercule gloriatus est. Aemylus Sura de annis P. Rhomani. Assyrij
principes omniû gentium rerum potiti sunt. Deinde Medi, Postea Persæ,
deinde Macedones. Exinde duobus regib. Philippo & Antiocho, quia Ma-
cedonib. oriundi erant, haud multo post Carthaginem subactam deuictis,
summa imperij ad P. Rhomanû peruenit. Inter hoc tempus & initium regis
* Nisi Assyriorû, qui princeps rerû potitus, intersunt anni ∞ D. CCCC. XCV.
Huius temporis æqualis HESIODVS fuit, circa $\overline{\text{CXX}}$. annos distinctus ab
Homero ætate, uir perelegantis ingenij, & mollissima dulcedine carminû
memorabilis: ocij, quietisq; cupidissimus, ut tempore tanto uiro, ita operis
autoritate proximus, qui uitauit ne in id quod Homerus inciderat, patri-
amq; & parentes testatus est: sed patriam (quâ multatus ab ea erat) contu-
meliosissime. Dum in externis moror, incidi in rem domesticam, * maxi-
mèque erroris, & multum discrepantem autorum opinionib. nam quidam
huius temporis tractu aiunt à Tuscis Capuam Nolaq; conditam ante
annos ferè $\overline{\text{DCCCXXX}}$. quibus equidem adfenserim. sed Marcus Cato
quantum differt, qui dicat Capuam ab eisdem Tuscis cõditam, ac subinde
Nolam: Stetisse autè Capuam antequàm à Rhomanis caperetur, annis cir-
citer $\overline{\text{CCLX}}$. quod si ita est cû sint à Capua capta anni $\overline{\text{CCXL}}$. ut condita est
anni sunt ferè $\overline{\text{D}}$. Ego pace diligentia Catonis dixerim, uix crediderim
tam mature tantam urbem creuisse, floruisse, concidisse, resurrexisse. Claris-
simum deinde omnium ludicrum certamen & ad excitandam corporis ani-
mæq; uirtutem efficacissimum Olympiorû initium, habuit autorem Iphi-
tum Elium. Is eos ludos mercaturæque instituit ante annos quàm tu M.
Vinici consulatam inires $\overline{\text{DCCCXXIII}}$. Hoc sacrum eodem loco instituisse
fertur abhinc annos fermè ∞ CCL, Atreus cum Pelopi patris funebres lu-
dos faceret: quo quidem in ludicio, omnisque generis certaminum Hercu-
les uictor extitit. Tum Athenis perpetui Archontes esse desierunt, cum
fuisset

Lycurgus La-
cedæmonius.

Didô.

Taronus.

Als * Nini.

Hesiodus.

Atas * maxi-
miq;.

Ludicrû cer-
tamen Olym-
piorum.

fuiſſet ultimus *Alcmaon.* Alcmaon, cœperuntq; in denos annos creari: quæ conſuetu-
do in annos *LXX.* manſit, ac deinde annuis cōmiſſa eſt magiſtratib. Reſp.
Ex ijs qui denis annis præſuerunt, primus fuit Charops, ultimus Erix. ex *Charops*
annuis primus Creon. Sexta Olympiade poſt duo & uiginti annos quàm *Erix.*
prima conſtituta fuerat, Romulus Martis filius ultus iniurias aui, Romam *RHOMA,*
urbem Parilib. in Palatio condidit. à quo tempore ad uos *COSS.* anni ſunt *condita.*
D.CCCC.LXXX.L. Id actum poſt Troiam captam annis *CCCCXXXVII.*
Id geſſit Romulus, adiutus legionib. Latini aui ſui. Libenter enim hiſ qui
ita prodiderunt acceſſerim, cum aliter firmare urbem nouam tam uiciniſ
Veientib. alijsque Ethruſciſ ac Sabinis cum imbelli & paſtorali manu ui-
potuerit, quanquam iam aſylo facto inter duos lucos auxit. Hic centum ho-
mines electos appellatoſque Patres, inſtar habuit conſilij publici. Hanc ori-
ginem nomen Patriciorum habet. Raptus uirginum Sabinarum,

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

HIC Velleio noſtro ruſſum atrox uulnus inſiſxit iniuria temporis, quod neque
Aeſculapius, neque Chiron medici illi poëtici quamlibet à ueteribus egregie lauda-
ti, curare norint. Nam bonam operis partem hoc loco deeſſe nullus dubitabit. Por-
rò omnis medendi ſpes in integro ſita eſt exemplari. Quale repertum iam olim aiſit
à Georgio Merula inter eos libros, de quorum ille inuentione magnopere gloriatur
in epiſtola quadam, quæ inter Politianicas legitur. Sed iſti rumori fidem nò habeo.
Scilicet tantus uir nugæ adidiſſet, ſic enim quaſdam ueterum grammaticorum
quiſquiliæ ab illo publicatas non iniuria uocauero, præſertim cum Velleio com-
miſſas, & hoc opus ſuppreſſiſſet nobis, unde plus ad illum gloria, & ad ſtudioſos
commodi rediturum erat, quàm ex ſexcentis iſtius generis grāmaticorum ſchedis.
Nos hac additione noſtra, tamenſi mutila, prouocabimus Italos, ut nobis quod naſti
ſumus in medium conferentibus, iſti quoque ſua candide ſtudioſis impertiant. Sed
de hac re plus ſatis iam loquuti ſumus. Caterum ut quali uiam tibi ſternamus ad ſe-
quentis Velleiani fragmenti intelligentiam, quod in media ferme periodo ſublatis
anterioribus aliquot ternionibus abruptum eſt, In hac ultima prioris libri particula
Velleius decurſis ante cunctis hiſtorijs iam inde ab urbe condita, propemodum ad
initium tertij belli Punici peruenit, quo Carthago fuit exciſa. Ante quod Macedo-
nicum geri coeptum eſt. In quo P. Licinius Craſſus, cui Macedonia decreta erat,
contra Perſeum regem pugnans, inferior diſceſſit. Perſeus uero perpendens incon-
ſtantiam fortuna, tamenſi uictor, aquam pacis conditionem à Rhomanis accipere
paratus erat. Iniquam Licinius obtulit, ut ſe uidelicet, ſuæque, ſenatui Rhomano de-
deret, quæadmodū refert Eutropius. Forſan igitur hic Velleij ſenſus fuerit, Perſeus
Macedonum rex conditionem pacis quam timuerat hoſtis expetit. Niſi de Gentio
Illyriorum rege loquatur, quem Perſeus ſubegit. Ut ſit ſenſus, Gentius iniquam à

a 3 Perſeo

Perſeo conditionem quam timuerat hoſtis expetit. Neuter tamen mihi magnopere aridet. Sed fuit hic aliquid dicendum. At ridiculum eſt ibi tam anxie diligenter eſſe, ubi diligentia locum non habet, uerum ſola diuinatio.

Perſeus. quā timuerat hoſtis expetit. Nam biennio adeo uaria fortuna cum COSS. conflixerat, ut plerunque ſuperior fuerit, magnamque partem Græciæ in Rhodij. ſocietatem ſuam perduceret. Quibus Rhodij quoque fideliffimi ante Romanis, tum dubia fide, ſpeculati fortunā, proniores regis partibus fuiſſe uifi ſunt. & rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neq; fratris initijs, neq; ſuæ reſpondit cōſuetudini. Tum Senatus populūq; Rhomanus, L. Aemylum Paulum, qui & Prætor & COSS. triumphauerat, uirum in tantum laudandum, in quantum intelligi uirtus poteſt, COSS. creauit, filium eius Pauli, qui ad Cannas quā tergierſanter pernicioſam Reip. pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. Is *Perſam ingenti prælio apud urbem nomine Pydnam in Macedonia, fuſum fugatūque caſtris exiit, deletiſq; eius copijs, deſtitutū omni ſpe, coëgit è Macedonia profugere, quam ille linquens in inſulam Samothraciā profugit, templiq; ſe religioni ſupplicē credit. Ad eū CN. Octavius PR. qui claſſi præerat, peruenit, & ratione magis quā ui perſuaſit, ut ſe Rhomanorum fidei committeret. Ita Paulus maximum nobiliſſimūque regem in triumpho duxit: Quo anno & Octavius PR. naualis, & Anicij, regem Illyriorum Gentium ante currum agentium triumphi fuere celebres. Quā ſit adſidua eminentis fortunæ comes inuidia, altiffimiſq; adhæreat, etiam hoc colligi poteſt, quod cum Anicij Octauij triumphum nemo interpellaret, fuere qui Pauli impedire obniterentur, cuius tantum prioreis exceſſit uel magnitudine regis Perſei, uel ſpecie ſimulacrorum, uel modo pecuniæ, ut bis milies centies S-H arario contulerit his, & omnium ante actorum comparationem amplitudine uicerit. Per idem tempus, cum Antiochus Epiph. inchoauit, tum regem Syriæ Ptolemæum puerum Alexandria obſideret, miſſus eſt ad eum legatus M. Popilius Laenas, qui iuberet incepto deſiſtere, mandatq; expoſuit, & regem deliberaturū ſe dicentem circūſcripſit uirgula, iuſſitq; prius reſponſum reddere quā egrederetur finito harenæ circulo. ſic cogitationem regiam Rhomana diſſecit conſtantia. obeditūque imperio. Lucio autem Paulo magnæ uictoriæ compote, quatuor filij fuere, ex ijs duos natu maiores, unum P. Scipioni P. Africani filio, nihil ex paterna maiestate præter ſpeciem nominis uigoremque eloquentiæ retinenti in adoptionem dederat, alterum Fabio Maximo. duos minores natu, prætextatos, quo tempore uictoriam adeptus eſt, habuit. Is cum in concione extra urbem more maiorum ante triumphi diem, ordinem ſuorum

rum actorum cōmemoraret, deos immortaleis precatus est, ut si quis eorū inuideret operibus ac fortunæ suæ, in ipsum potius sæuieret, quàm in Rem-
pub. quæ uox ueluti oraculo emissâ, magna parte eum spoliâuit sanguinis
sui. Nam alterum ex suis quos in familia retinuerat liberis, ante paucos tri-
umphî, alterum post pauciores amisit dies. Aspera circa hæc tempora Cen-
sura Fului Flacci & Posthumij Albini fuit, quippe Fului Censoris frater, &
quidem consors, C.N. Fuluius senatu motus est ab ijs Censoribus. Post ui-
ctum captumque *Persem, qui quadriennium post in libera custodia Albæ
decessit, Pseudophilippus à mendacio simulatæ originis appellatus, qui se
Philippum regiæque stirpis ferebat, cum esset ultimæ, armis occupata Ma-
cedonia, adsumpti regni insignibus, breui temeritatis pœnas dedit: quippe
Q. Metellus P.R. cui ex uirtute Macedonici nomen inditū erat, prædara ui-
ctoria ipsum gentēq; superauit, & immani etiā Achæos rebellare incipien-
tes fudit acie. Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus quæ fuere circū-
data duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nūc Octauiae porticibus
ambiuntur, fecerat: quicq; hanc turmam statuarū equestrium quæ frontem
ædium spectant, hodiēque maximum ornamentum eius loci, ex Macedo-
nia detulit, cuius turmae hanc causam referunt. Magnum Alexandrum im-
petrasse à Lysippo singulari talium autore operum, ut eorum equitum qui
ex ipsius turma apud Granicum flumen ceciderant, expressa similitudine
figurarum, faceret statuas, & ipsius quoque ijs interponeret. Hic idem pri-
mus omnium Rhomæ ædem ex marmore in ijs ipsis monumentis moli-
tus, uel magnificentiæ, uel luxuriæ princeps fuit. Vix ullius gentis, ætatis,
ordinis, hominem inueneris, cuius felicitatem fortunæ Metelli compares.
Nam præter excellentis triumphos, honoresq; amplissimos, & principale
in Repub. fastigium, extenuatumque uitæ spacium, & acris innocentisq;
pro Rep. cum inimicis contentiones, quatuor filios sustulit, omnes adultæ
ætatis uidit, omnes reliquit superstites, & honoratissimos: mortui eius lectū
pro rostris sustulerunt quatuor filij, unus Consularis & Censorius, alter
Consularis, tertius Consul, quartus candidatus consulatus, quem honorem
adeptus est. Hoc est nimirum magis feliciter de uita migrare, quàm mori.
Vniuersa deinde (ut prædiximus) instincta in bellum Achaia, cum pars
magna eiusdem Metelli Macedonici uirtute armisque tracta erat, maxime
Corinthijs in arma cum grauib; etiam in Rhomanos contumelijs insti-
gantibus, destinatus ei bello gerendo COS. Mummius. Et sub idem tem-
pus magis, quia uolebant Rhomani quicquid de Carthaginēsis diceba-
tur credere, quàm quia credenda adferebantur, statuit senatus Carthagi-
nem excidere. Ita eodem tempore P. Scipio Aemilianus, uir auitis P. Afri-
cani, paternisq; L. Pauli uirtutibus simillimus, omnibus belli ac togæ do-
tibus, ingenijq; ac studiorum eminentissimus seculi sui, qui nihil in uita nisi

Alas *Perse
Pseudophilip-
pus.

Metel. Macedo-
niscus.

Metelli felici-
tas.

L. Mummius.

P. Scipio.

a 4 laudandum

laudandum aut fecit, aut dixit, ac sensit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus, Aedilitatem petens COS. creatus est. Bellum Carthagini iam ante biennium à prioribus COSS. inlatum, maio, re ui intulit, cum ante in Hispania murali corona, in Africa obsidionali donatus esset: in Hispania uero etiam ex prouocatione, ipse modicus uirum, immanis magnitudinis hostem interemisset: Eaſque urbem magis inuidia imperij, quàm ullius eius temporis noxiæ inuisam Rhomano nomini, funditus sustulit, fecitque suæ uirtutis monumentum, quod fuerat aui eius clementiæ. Carthago diruta est cum stetisset annis DCLXXVII. abhinc annos CCLXXVII. CN. Cornelio Lentulo, L. Mummius COSS. Hunc finem habuit Rhomani imperij Carthago æmula, cum qua bellare maiores nostri cœpere, Claudio & Fuluius COSS. ante annos CCXCVI. quàm tu M. Vinici consulum inires. Ita per annos CXV. aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. Neque se Rhoma iam terrarum orbe superato, securam sperauit fore, si nomen usquam stantis maneret Carthaginis: adeo ODIVM certaminibus ortum ultra metum durat, & ne in uictis quidem deponitur: neque ante inuisum esse desinit, quàm esse desiit. Ante triennium quàm Carthago deleteretur, M. Cato perpetuus diruendæ eius autor, L. Censorino M. Manlio COSS. mortem obiit. Eodem anno quo Carthago concidit, A. Mūmīus Corinthum post annos DCCCCLII. quàm à Belete Hipponis filio erat condita, funditus eruit. Vterque imperator deuictæ à se gentis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus est Achaicus. Nec quisquam ex nouis hominibus prior Mummius cognomen uirtute partum uindicauit. Diuersi imperatoribus mores, diuersa fuere studia: quippe Scipio tam elegans liberalium studiorum omnisque doctrinæ & autor & admirator fuit, ut Polybium Panætiumque præcellenteis ingenio uiros domi, militiæque secum habuerit. Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum ocio dispunxit, semperque aut belli, aut pacis seruiit artibus. Semper inter arma ac studia uersatus, aut corpus periculis, aut animū disciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac statuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducentibus, si eas perdidissent, nouas eos reddituros. Non tamen puto dubites Vinici, quin magis pro Repub. fuerit manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quàm intantum ea intelligi: & quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. CVM facilius cuiusque rei in unum contracta species, quàm diuisa temporibus oculis animisque inhareat, statui priorem huius uoluminis, posterioremque partem non inutili rerum notitia in artum contracta distinguere, atque huic loco inferere, quæ quocque tempore post Rhomam à Gallis captam deducta sit colonia, iussu senatus.

Nam

Carthago, diruta.

M. Cato mortitur.

Alias L. Mummius Corinthum diruit.

Scipio.

Mummius.

Nam militarium & causa, & autores, & ipsarum præfulgent nomina. Huic rei per idem tempus ciuitates propagatas, auctumq; Rhomanum nomen cōmunionē iuris haud intempestiue subtexturi uidemur. Post septem annos quā Galli urbem ceperunt, Sutrium deducta colonia est, & post annum Setina, nouemque interiectis annis Nepe, deinde interpositis duobus & triginta Aricini in ciuitatem recepti. Abhinc annos autem CCCL. Sp. Posthumio, Veturio Caluino COSS. Campanis data est ciuitas, partiq; Samnitium sine suffragio. Et eodem anno Cales deducta colonia. In teriecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipso anno, quo Alexandria condita est. Insequētibuscq; COSS. à Sp. Posthumio, Philone Publio censoribus, Acerranis data ciuitas. Et post triēnium Tarracinam deducta colonia: interpositoque quadriennio Luceria: ac deinde interiecto triennio, Suessa, Aurunca, & Saticula, Interamnāque post biennium. Decem deinde hoc munere anni uacauerūt, tunc Sora atq; Alba deductæ coloniae, & Carseoli post bienniū. *Ad quintū Fabioq; Decio Mure quarto COSS. quo anno Pyrrhus regnare cœpit Sinuessam, Minturnasq; missi coloni, post quadriennium Venusiam. Interiectoque biennio M. Curius & Rufinus Cornelio COSS. Sabinis sine suffragio data ciuitas. id actum ante annos fermē CCCXXX. At Cossa & Pæstū abhinc annos fermē trecentos, Fabio Dorfone & Claudio Canina COSS. Interiecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio COSS. Ariminum, Beneuentum, coloni missi: & suffragij ferendi ius Sabinis datum. At initio primi belli Punici Firmum & Castrum colonis occupata: Et post annū Aesernia, postq; XXII. annos Aesulum & Alifium, Fregellæque anno post biennium, proximoque anno Torquato, Sempronioque COSS. Brundisium, & post triennium Spoletium, quo anno Floraliū ludorū factum est initium. Postq; biennium ducta Valentia, & sub aduentum in Italiam Hannibalis Cremona atque Placentia. Deinde neque dum Hannibal in Italia moratur, neq; proximis post excessum eius annis, uacauit Rhomanis colonias condere, cum esset in bello conquirendus potius miles, quā dimittendus, & post bellum uires refouendæ magis, quā spargendæ. CN. autem Manlio Volfone, & Fuluiō Nobiliore COSS. Bononia deducta colonia abhinc annos fermē CCXVII. Et post quadriennium Pisaurum ac Potentia, interiectoque triennio Aquilia & Grauisca. Et post quadriennium Luca. Eodem temporum tractu quanquam apud quosdam ambigitur, Puteolos Falernūq; & Buxentum missi coloni, Auximum autem in Picenum abhinc annos fermē CLXXXVII. ante triennium quā Cassius censor à Lupercali in palatium uersus theatrum facere instituit, cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas & COS. Cepio restitère, quod ego inter clarissima publicæ uoluntatis argumenta numerauerim. Cassio autē Longino, & Sextio Caluino, qui

Sallyes

Sutrium.
Setina. Nepe.
Aricini.
Campani.
Samnites.
Cales.
Fundani. Formiani. Alexandria. Acerrani. Tarracina. Luceria.
Suessa. Arunca. Saticula.
Interamna.
Sora. Alba.
Carseoli.
Alas * At Quintus Fabio quintus.
Sinuessam. Minturnas.
Venusia. Sabinia. Cossa. Pæstum.
Ariminum.
Beneuentum.
Sabinis ius ferendi suffragij datum.
Firmum. Castrum. Aesernia. Aesulum.
Alifium. Fregellæ. Brundisium.
Floralium initium.
Valentia. Cremona. Placentia. Bononia. Pisaurum. Potentia. Aquilia. Grauisca. Luca. Puteoli.
Falernum. Auximum.

Sallyes. Sallyes apud Aquas, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicit, COSS. Fabra-
Fabrateria. teria deducta est, abhinc annos ferme CLVII. Et post annum, Scolatium,
Scilietium. Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque in Africa prima (ut præ-
Mineruium. diximus) extra Italiam colonia condita est. de Dertona ambigitur, Narbo
Tarentum. autem Martius in Gallia, Portio Marcóque COSS. abhinc annos circiter
Neptunia. CLIII. deducta colonia est: Post tres & uiginti annos in Baciennis Epore-
Carthago. dia sexies, Mario sexies Valerióque Flacco COSS. Neque facile memoria
Narbo. mādauerim, quæ, nisi militaris, post hoc tempus deducta sit. Cum hæc par-
Bacienni. ticula operis uelut formam propositi excesserit, quanquam intelligo mihi
Eporedia. in hac tam præcipiti festinatione, quæ me rotæ proniue gurgitis ac uerticis
modo, nusquam patitur consistere, penè magis necessaria prætereunda,
quàm superuacua amplectenda, Nequeo tamen temperare mihi, quin rem
sæpe agitatam animo meo, neque ad liquidum ratione perductam signem
stilo. Quis enim abunde mirari potest, quod eminentissima cuiusque pro-
fessionis ingenia* in eam formam, & in idem artati temporis congruens spa-
cium, & quemadmodum clausa capsula, alióq; septo diuersi generis animalia,
nihilominus separata alienis, in unū quoq; corpus cōgregantur, ita cuiusq;
clari operis capacia ingenia in similitudinem & temporum & profectuum
semetipsa ab alijs separauerunt. Vna neque multorum annorum spacio di-
uisa ætas, per diuini spiritus uiros, Aeschylum, Sophodem, Euripidem, inlu-
strauit Tragedias: Vna priscam illam & Veterem sub Cratino, Aristo-
phane & Eupolide Comcediam: ac nouam Comicam Menandrus, æqua-
lesque eius ætatis magis quàm operis Philemon ac Diphilus, & inuenere
intra paucissimos annos, neque imitanda reliquere. Philosophorum quoq;
ingenia Socratico ore defluentia omniū, quos paulo ante enumerauimus,
quāto post Platonis Aristotelisq; mortem florere spacio? Quid ante Iso-
cratem? quid post eius auditores, eorumq; discipulos clarum in oratoribus
fuit? Adeo quidem artatum angustijs temporū, ut nemo memoria dignus
alter ab altero uideri nequiuert. Neque hoc in Græcis quàm in Rho-
manis euenit magis. Nam nisi aspera ac rudia repetas, & inuenti laudanda
nomine, in Accio circæque. * eorum Rhomana Tragedia est. dulcesq; Lati-
ni lepōris facetiæ per Cæcilium, Terentiūque, & Afranium sub pari æta-
te nituerunt. Historicos, & ut Liuium quoque priorum ætati astruas, præ-
ter Catonem & quosdam ueteres & obscuros, minus LXXX. annis circum-
datum æuum tulit: Vt nec poëtarum in antiquius ceteriusue processit uber-
tas. At oratio ac uis forensis, perfectumq; prosæ eloquentiæ decus, ut idem
separetur Cato (pace P. Crassi, Scipionisque & Lælij, & Gracchorū, & Fau-
ni, & Serui Galbæ dixerim) ita uniuersa sub principe operis sui erupit TVL-
LIO, ut delectari ante eum paucissimis, mirari uero neminem possis, nisi
aut ab illo uisum, aut qui illum uiderit. Hoc idem euenisse grammaticis, pla-
stis,

Alas in eam
dem.*

Alas quorū
Rhomana.*

stis, pictoribus, sculptoribus, quisquis temporum institerit notis, reperiet, & eminentiam cuiusque operis artificis temporum claustris circumdatam. Huius ergo præcedentisque seculi ingeniorum similitudines congregantis & in studium par, & in emolumentum, causas cum semper requiro, nunquā reperio, quas esse ueras confidam, sed fortasse ueri similes, Inter quas has maxime. Alit æmulatio ingenia: & nunc inuidia, nunc admiratio incitatio- nem accendit, naturæque quod summo studio petitum est, ascendit in sum- mum, difficilisque in perfecto mora est. naturaliterque quod procedere non potest, recedit. & ut primo ad consequendos, quos priores ducimus, accen- dimur, ita ubi aut præteriri, aut æquari eos posse desperauimus, studium cum spe senescit, & quod adsequi non potest, sequi desinit, & uelut oc- cupatam relinquens materiam, quærit nouam. præteritoque eo, in quo emi- nere non possumus, aliquid in quo nitamur, conquirimus. sequiturque ut fre- quens ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit.

Transit admiratio ad conditionē temporum, & ad urbium. Vna urbs

Attica pluribus annis eloquentiæ, quàm uniuersa Græcia, ope- ribusque floruit, adeo ut corpora gentis illius separata sint

in alias ciuitates, ingenia uero solis Atheniensem mu-

ris clausa existimes. Neque ego hoc magis mira-

tus sim, quàm neminem Argiūm, Theba-

num, Lacedæmonium oratorem, aut

dum uixit autoritate, aut post

mortem memoria dignum

existimatum. quæ ur-

bes talium studio

rum fuere

steriles, ni The-

bas unum os Pinda-

ri inluminaret. Nam Alcma-

na Lacones falsò sibi uindicant.

*

C. VELLEI PATERCVLI

PRIORIS LIBRI, AD

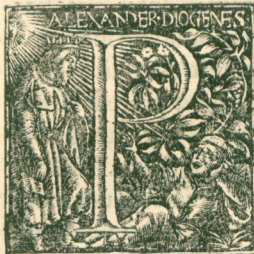
M. VINICIVM COS.

FINIS.

VELLEI PATERCVLI

HISTORIAE RHOMANAE POSTERIVS VOLV MEN

AD M. VINICIVM COS.

OTENTIAE Rhomanorum prior Scipio uiam aperuerat, luxuria posterior aperuit: quippe remoto Carthaginis metu, sublataque imperij amula, non gradu, sed praecipiti cursu à uirtute descitum, ad uitia transcursum: uetus disciplina deserta, noua inducta: in somnum à uigilijs, ab armis ad uoluptates, à negocijs in ocium conuersa ciuitas. Tum Scipio Nalica in Capitolio porticus, Tum, quas praediximus, Metellus, tum in Circo CN. Octavius multo amoenissimam moliti sunt. Publicamque magnificentiam, secuta priuata luxuria est. Triste deinde & contumeliosum bellum in Hispania duce latronum Viriatho secutum est: quod ita uaria fortuna gestum est, ut saepius Rhomanorum gereretur aduersa. Sed interempto Viriatho fraude magis quam uirtute Seruili Coepionis, Numantinum grauius exarsit. Hæc urbs nunquam x. plura quam propria iuuentutis armauit, sed uel ferocia ingenij, uel inscitia nostrorum ducum, uel fortunæ indulgentia, cum alios duces, tum Pompeium magni nominis uirum ad turpissima deduxit foedera. Hic primus è Pompeis COS. fuit, nec minus turpia ac detestabilia Mancinū Hostilium COS. Sed Pompeium gratia impunitum habuit, Mancinum uerecundia: quippe non recusando perduxit huc, ut per Feciales nudus ac post tergum religatis manibus dederetur hostibus, quem illi recipere se negauerunt, sicut quondam Caudini fecerunt, dicentes, publicam uiolationem fidei non debere unius lui sanguine. Immanem deditio Mancini, ciuitatis mouit dissensionem: quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clarissimi atq; eminentissimi uiri filius, P. Africani ex filia nepos, quo Quaestore & autore id foedus ictum erat, nunc grauius ferens aliquid à se factum infirmari, nunc similis uel iudicij, uel poenæ metuens discrimen, Trib. Pleb. creatus, uir alioqui uita innocentissimus, ingenio florentissimus, proposito sanctissimus, tantis denique adornatus uirtutibus, quantas perfecta & natura, & industria mortalis conditio recipit, P. Mutio Scauola, L. Calpurnio COS. abhinc annos CLXII. desciiuit à bonis, pollicitusque toti Italiae ciuitatem, simul etiam promulgatis Agrarijs legibus, omnibus statū concupiscentibus, summa imis miscuit, & in praeceptum atque anceps periculum adduxit Remp. Octauioque collegæ pro bono publico stanti, imperium abrogauit. Triumuiros agris diuidendis coloniisque deducendis, creauit se socerumque suum Consularem Appium

Viriathus.

Numantia.

Tib. Gracchus

Appium & Gracchum fratrem admodum iuuenem. Tum P. Scipio Nasica eius, qui optimus uir à senatu iudicatus erat, nepos eius qui Cenfor porticus in capitolio fecerat, filius: pronepos autem CN. Scipionis celeberrimi uiri, P. Africani patruus, priuatusque & togatus, cum esset consobrinus, T. Gracchi, patriam cognationi præferens, & quicquid publice salutare non esset, priuatim alienum existimans, ob eas uirtutes primus omnium absens Pontifex Maximus factus est, cum data laeua brachio togæ lacinia, ex superiori parte capitolij summis gradibus insistens, hortatus est, qui saluam uellent Rēp. se sequeretur. Tum optimates senatus, atque equestris ordinis pars melior & maior, & intacta perniciosi consilij plebs, intruere in Gracchum stantem in area cum ceteris suis, & concientem penè totius Italiæ frequentiam. Is fugiens decurrensque diu Capitolino, fragmine subsellij ictus, uitam, quam gloriosissime degere potuerat, immatura morte finiuit. Hoc initium in urbe Rhoma ciuili sanguinis, gladiorumque impunitatis fuit. Inde ius ui obrutum, potentiorque habitus prior: discordiæque ciuium ante à conditionibus sanari solita, ferro diiudicata: bellaque non causis inita, sed prout eorum merces fuit. Quod haud mirum est. NON enim ibi consistunt exempla unde de cœperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissime euagandi sibi uiam faciunt: & ubi semel recto deerratum est, in præceps peruenitur. nec quisquam putat turpe, quod alij fuit fructuosum. Interim dum hæc in Italia geruntur, Aristonicus, qui mortuo rege Attalo, à quo Asia P. R. hæreditati relicta erat, sicut relicta postea est à Nicomede Bithynia, mentitus regiæ stirpis originem: armis eam occupauerat. Is uictus à M. Perpenna, ductusque in triumpho: sed M. Aquilio, capite poenas dedit, cum initio belli Crassum Mutianum, uirum iuris scientissimum, decedentem ex Asia Proconsulem interemisset. Et P. Scipio Africanus Aemylianus, qui Carthaginem deleuerat, post tot acceptas circa Numantiam dades, creatus iterum COS. missusque in Hispaniam, fortunæ uirtutisque expertæ in Africa, respondit in Hispania. Et intra annum ac treis menses quam eò uenerat circumdatam operibus Numantiam, excisaque æquauit solo. nec quisquam ullius gentis hominum ante eum clariori urbium excidio nomen suum perpetuæ commendauit memoriæ. quippe excisa Carthagine ac Numantia ab alterius nos metu, alterius uindicauit cōtumelijs. Hic, eum interrogante Tribuno Carbone, quid de T. Gracchi cæde sentiret, respondit: Si is occupandæ Reip. animum habuisset, iure, cæsum. Et cum omnis concio addamasset: Hostium (inquit) armatorum toties clamore non territus, qui possum uestro moueri, quorum nouerca est Italia? Reuersus in urbem, intra breue tempus M. Aquilio, C. Sempronio COS. abhinc annos CL. post duos consulatus, duosque triumphos, & bis excisos terrores Reip. mane in lectulo repertus est mortuus, ita ut quædam elisarum faucium in ceruice reperirentur

P. Scipio
Nasica.

Aristonicus.

P. Scipio
Africanus.

b rentur

rentur notæ. De tanti uiri morte nulla habita est quæstio: eiusq; corpus uelato capite elatum est: cuius opera super totum terrarum orbem Rhoma extulerat caput: seu fatalem ut plures, seu conflata in insidijs, ut aliqui prodere memoria, mortem obiit. uitam certe dignissimam egit, quæ nullius ad id temporis præterq; auito fulgore uinceretur. Decessit anno fermè LVI. de quo si quis ambiget, recurat ad priorem consulatum eius, in quem creatus est, anno XXXVI. ita dubitare desinet. Ante tempus excisæ Numantiæ, prædara in Hispania militiæ A. Bruti fuit, qui penetratis omnibus Hispaniæ gentibus, ingenti ui hominū urbiumq; potitus numero, aditis quæ uix audita erant, Galleci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam seuerum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit, ut cum urbem Cōtrebiam nomine in Hispania oppugnaret, pulsas præcipiti loco quinque cohorteis legionarias eodem protinus subire iuberet, facientibusq; omnibus in procinctu testamenta, uelut ad certam mortem eundum foret, non deterritus proposito, perseverantia ducis, quem moriturum miserat, militem uictorem recepit. Tantam effecit mixtus timori pudor, spesque desperatio, ne quæsitæ. Hic uirtute ac seueritate facti: at Fabius Acmylianus, Pauli exemplo, disciplinæ in Hispania fuit clarissimus. Decem deinde interpositis annis, qui T. Gracchum, idem C. fratrem eius occupauit furor, tam uirtutibus eius omnibus, quàm huic errori similem, ingenio etiam, eloquentiâq; longe præstantiorē. Qui cum summa quiete animi ciuitatis princeps esse posset, uel uindicandæ fraternæ mortis gratia, uel præmuniendæ regalis potentia, eiusdem exempli Tribunatum ingressus, longe maiora & aciora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extendebat eam penè usq; Alpeis: diuidebat agros: uetabat quentq; ciuem plus quingentis iugeribus habere, quod aliquando lege Licinia cautum erat: noua constituebat portoria, nouis colonijs replebat prouincias: iudicia à senatu transferebat ad equites: frumentum plebi dari instituerat: nihil immotum, nihil trāquillum, nihil quietum deniq; in eodem statu relinquebat: quin alterum etiam continuauit Tribunatum. Hunc L. Opimius COS. qui PR. Fregellas exciderat, persequutus armis, unaq; Fuluium Flaccum consularem ac triumphalem uirum æque praua cupientem, quem C. Gracchus in locum Tiberij fratris III. uir. nominauerat, eum socium regalis adsumpserat potentia, morte adficit. Id unum nefarie ab Opimio proditum, quod capitis non dicam Gracchi, sed ciuis R. precium se daturum, idq; auro repensurum proposuit. Flaccus in Auentino armatus ad pugnam ciens, cum filio maiore iugulatus est: Gracchus profugiens, cum iam comprehenderetur ab ijs, quos Opimius miserat, ceruicem Euporo seruo præbuit, qui non segnius se ipse interemit, quàm domino succurrerat. Quo die singularis Pomponij equitis Rho. in Gracchum fides fuit, qui more Coditis sustentatis in pōte hostibus, eius gladio se transfixit.

L. Opimius.

fixit. Vt Tib. Gracchi antea corpus, ita Gaij mira crudelitate uictorum, in Tyberim deiectum est. Hunc C. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, uiua adhuc matre Cornelia Africani filia, uiri optimis ingenijs male uisi, uitae mortisque habuere exitum: qui si ciuilem dignitatis concupiscent modum, quicquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis obtulisset Resp. Huic atrocitati adiectum scelus unicum. quippe iuuenis specie excellens, necdum duodeuicesimum transgressus annum, immunisq; delictorum paternorum, Fului Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miserat, ab Opimio interemptus est. quem cum haruspex Tuscus amicus flentē in uincula duci uidisset, quin tu hoc potius (inquit) facis? protinusq; in liso capite in pontem lapideum ianuæ carceris, effusioque cerebro, expirauit. Crudelesq; mox quaestiones in amicos clientesque Gracchorum habitae sunt. Sed Opimiu uirum alioqui sanctum & grauem, damnatū postea iudicio publico, memoria ipsius sauitiae, nulla ciuilis persecuta est misericordia. Eadem Rutiliū Popiliūque, qui COS. asperrime in Tiberij Gracchi amicos sauiuerant, postea iudiciorum publicorum merito oppressit inuidia. Rei tantae parum ad noticiā pertinens interponetur. Hic est Opimius, à quo COS. celeberrimum Opimiani uici nomen, quod iam nullum esse spacio annorum colligi potest, cum ab eo ad te M. Vinici COS. anni CLI. Factum Opimi, quod inimicitiarum quaesita erat ultio, minor sequuta auctoritas. Et uisa ultio priuato odio magis, quàm publicae uindictae data. Subinde Portio Martioq; COS. deducta colonia, Narbo Martius. Mandetur deinde memoriae, seueritas iudiciorum: quippe COS. Cato consularis, M. Catonis nepos, Africani sororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus est: cū lis eius IIII. aestimaretur. adeo illi uiri magis uoluntate peccandi intuebatur, quàm modum factaq; ad consilium dirigebant. & quid, non in quantum admissum foret, aestimabant. Circa eadem tempora M. Metelli fratres uno die triumphauerunt. Non minus darum exemplum & adhuc unicum Fului Flacci, eius qui Capuam ceperat, filiorum, sed alterius in adoptionē dati. In collegio COS. fuit adoptiuus, in Acidiani Manli familiam datus. nam census Metellorum, patruelium, non germanorū fratrum fuit, quod solis cōtigerat Scipionibus. Tum Cimbri & Teutoni transcendēte Rhenum, multis mox nostris, suisq; cladibus nobiles. Per eadem tempora darus eius Minici, qui porticus, quae hodiēq; celebres sunt, molitus est, ex Cordiscis triumphus fuit. Eodem temporum tractu nituerunt oratores, Scipio Aemilianus, Læliusq; Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fannius, Carbo, Papirius. Nec praetereundus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes Crassus, & M. Antonius. Quorum aetati ingenijsque succedere C. Caesar, Strabo. P. Sulpitius. namq; Mutius iuris scientia, quàm propria eloquētiæ nomine celebrior fuit. Clara etiam per idem aui spaciū fuere ingenia, in

Flacci filij
caedes.

Memoria se
ptimi casus ē.

Vicus Opimianus.

Narbo Mart.
Cato repetitur
darū dānat.

Metellorū triumphus.
Fului Flacci triumphus.

Cimbri & Teutoni.
Munici triumphus.
Scordiscis.
Oratores clari.

b. 2. Togatis

Togatis Afrani, in Tragœdijs Pacuuij, atque Acci usq; in Græcorum ingeniorum comparationem eius ætatis, magnumque inter hos ipsos facientis operi suo locum, adeo quidem, ut in illis limæ, in hoc penè plus uideatur fuisse sanguinis. Celebre & Lucili nomen fuit, qui sub Publico Africano Numantino bello eques militauerat: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha, ac Marius sub eodem Africano militantes, in iisdē castris didicere, quæ postea in contrarijs facerent. Historiarum autor iam tum Sisenna erat
Sisenna. sed opus belli ciuilis, Sullaniq; post aliquot annos ab eo seniore æditum est. Vetustior Sisenna fuit Cælius, æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusq; Quadrigarius, & Valerius Antiās. Sanè non ignoremus eadē ætate
Pomponius. fuisse Pomponiū sensibus celebrē, uerbis rudē, & nouitate inuenti à se operis cōmendabilem. Prosequamur notam seueritatem censorum Cassi Longini, Cæpionisq; qui abhinc annos CLVII. Lepidum Aelium augurem, quod sex milibus ædes conduxisset, adesse iusserunt. At nunc si quis tanti habitet, uix ut senator agnoscutur, adeo mature à rectis in uitia, à uitijs in praua, à prauis in præcipitia peruenit. Eodem tractu temporū & Domitijs ex Aruernis, & Fabijs ex Allobrogibus uictoria fuit nobilis. Fabio Pauli nepoti ex uictoria cognomē Allobrogico inditum. Notet Domitiæ familiæ
F. Allobrogicus. peculiaris quædā, & ut clarissima, ita artata numero felicitas, *uti ante hunc nobilissimæ simplicitatis iuuenem CN. Domitium, fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum sacerdotiāq; ad triumphī aut penè omnes perueniunt insignia. Bellum deinde Iugurthinum gestum est, perq; Metellum nulli secundū seculi sui. Huius legatus fuit C. Marius, quem prædiximus, natus equestri loco, hirtus atq; horridus, uitāq; sanctus, quantum bello optimus, tantum pace pessimus: immodicus gloriæ, infatigabilis, impotens, semperq; inquietus. Hic per publicanos, aliosque in Africa negocianteis, criminatus Metelli lentitudinē, trahentis iam in tertiū annum bellum, & naturalē nobilitatis superbiam, *morandiq; in imperijs cupiditatē effecit, ut cū cōmeatu petito Rhomā uenisset, COS. crearet, belliq; penè parati à Metello, qui bis Iugurthā acie fuderat, summa cōmitteret sibi. Metelli tamē & triūphus fuit clarissimus, & meritū: uirtutiq; cognomē Numidici inditū. Vt paulo ante Domitiæ familiæ, ita Cecilie notanda claritudo est, quippe intra XII. fermē annos huius tēporis COS. fuere Metelli, aut Censores. aut triūpharunt amplius XII. ut appareat quemadmodū urbium, imperiorumq; ita gentium nunc florere fortunam, nunc senescere, nunc interire. At C. Marius L. Syllam iam tunc ut præcauentibus fatis copulatum sibi quæstorem habuit, & per eum missum ad regem Bocchum, Iugurtha rege abhinc annos fermē CXXXVIII. potitus est: designatusq; iterū COS. in urbem reuersus, secundi consulatus initio Calēd. Ian. eum in triumpho duxit, Effusa, ut prædiximus, immanis uis Germanorū gentiū, quibus nomē Cimbris

F. Allobrogicus.

*Id uti, nume
rale nomen
esse debet,
meo iudicio,
nam hoc ex
poscit sensus.
Bellum Iugur
thinum.

C. Marius.

Alas * immo/
randiq;.

Metellus Numidicus.

Cimbri, Ger
mani.

bris ac Teutonis erat, cum Cepionem Manliumque COS. & ante Carbo
nem, Syllanumque fudissent fugassentque in Gallijs, & exuissent exercitu,
Scaurumque Aurelium COS. & alios celeberrimi nominis viros trucidaf-
sent, P. R. non alium repellendis tantis hostibus magis idoneū imperatore
quā Marium est ratus. Tum multiplicati cōsulatus eius. Tertius in appa-
ratu belli consumptus: quo anno CN. Domitius Trib. Pleb. legem tulit, ut
sacerdotes quos antea conlegæ sufficiebant, populus crearet. Quarto trans
alpeis circa Aquas Sextias cum Teutonis confligit, amplius CL. hostiū pri-
ore ac postero die ab eo trucidatis: gensq; excisa Teutonum quinto citra al-
peis, in campis quibus nomen erat Raudis. Ipse COS. & PRO COS. Q. Lu-
tarius Catulus, fortunatissimo decertauere praelio caesa aut capta amplius c.
hominum. Hac uictoria uidetur meruisse Marius, ne eius nati Remp. poeni-
teret, ac bona malis repensasse. Sextus consulatus ueluti præmium ei meri-
torum datus. Non tamen huius consulatus fraudetur gloria, quo Seruili
Glaucia, Saturniniq; Apulei furorem continuatis honoribus Remp. lace-
rantium, & gladijs quoq; & cæde comitia discutientium, COS. armis com-
pescuit, hominesque exitiabileis in Hostilia curia morte multauit. Deinde
interiectis paucis annis, Tribunatum iniit M. Liuius Drusus, uir nobilissi-
mus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque,
quā fortuna usus, qui cum senatui priscum restituere cuperet decus, & iu-
dicia ab equitibus ad eum transferre ordinem (quippe eam potestatem na-
cti equites Gracchanis legibus cum in multos clarissimos atq; innocentissi-
mos uiros fœuissent, tum P. Rutilium uirum non seculi sui, sed omnis æui
optimum, interrogatum lege repetundarum maximo cum gemitu ciuitatis
damnauerant) in ijs ipsis, quæ pro senatu moliebatur, senatum habuit ad-
uersarium non intelligentem, si qua de plebis commodis ab eo agerentur,
ueluti inescandæ, inlicendæq; multitudinis causa fieri, ut minoribus perce-
ptis, maiora permitteret. Deniq; ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta colle-
garum, quā eius optime ab ipso cogitata senatus probaret magis, & ho-
norem qui ab eo deferebatur, sperneret: iniurias, quæ ab alijs intēdebatur,
æquo animo reciperet: & huius summæ gloriæ inuideret, illorum modicam
ferret. Tum conuersus Drusi animus, quando bene cœpta male cedebant,
ad dandam ciuitatem Italiæ, quod cum moliens reuertisset è foro, immensa
illa & incognita (quæ eū semper comitabatur) cinctus multitudine in atrio
domus suæ cultello percussus, qui adfixus lateri eius relictus est, intra paucas
horas decessit. Sed cum ultimum redderet spiritum, intuens circūstantium
merentiumq; frequentiam, effudit uocem conuenientissimam conscientia
suæ. Equando ne (inquit) propinqui amiciq; similem mei ciuem habebit
Resp? Hunc finem clarissimus iuuenis uitæ habuit: cuius morum minime
omittatur argumentum. Cum ædificaret templum in palatio in eo loco, ubi

Teutonorum nis.

CN. Domitij lex.

Raudi campi.

M. Liuius Drusus.

P. Rutilius.

in ijs ipsis

inquit uocem
conuenientissimam

inquit uocem

est, quæ quondam Ciceronis, mox Cenforini fuit, nunc Statili Sisennæ est, promitteretq; ei architectus, ita se eam ædificaturum, ut libera à conspectu, immunisq; ab omnibus hominibus esset, neq; quisquam in eam despiciere possit. Tu uero, inquit, si quid in te artis est, ita cõpone domũ meã, ut quicquid agã, ab omnibus perspici possit. In legibus Gracchi inter perniciosissima numerauerim, quod extra Italiam colonias posuit. Id maiores (cum uiderent tanto potentiorẽ Tyro Carthaginẽ, Massiliam Phocæa, Syracusas Corintho, Cyzicũ ac Byzantiũ Miletò genitili solo) diligenter uitauerant, ut C. R. ad censendũ ex prouincijs in Italiam reuocauerint. Prima autẽ extra Italiam colonia Carthago condita est. Mors Drusi, iam pridem tumescens bellũ excitauit Italicũ: quippe L. Casare, & Pompeio Rutilio COSS. abhinc annos CXX. cum id malum in uniuersa Italia ab Asculanis ortum esset (quippe Seruiũ prætorem, Fonteiumq; legatum occiderant) ac deinde à Marlis exceptũ, in omneis penetrasset regiões, arma aduersus Romanos cepit: quorum ut fortuna atrox, ita causa fuit iustissima. Petebant enim eam ciuitatem, cuius imperiũ armis tuebantur per omneis annos, atq; omnia bell: ad duplici numero se militum equitumq; fungi, neq; in eius ciuitatis ius recipi, quæ per eos in id ipsum peruenisset fastigium, per quod homines eiusdem & gentis, & sanguinis, ut externos alienosq; fastidire posset. Id bellum amplius CCC. iuuentutis Italicæ abstulit. Clarissimi autem imperatores fuerũt Rhomani eo bello, CN. Pompeius, CN. Pompeij Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla anno ante prætura functus, Q. Metellus cognomento Pius. Metellus Numidici filius, qui meritũ cognomẽ Pij consecutus erat, quippe expulsus ciuitate L. Saturnino Trib. Pleb. quod solus in leges eius iurare noluerat, pietate sua, auctoritate senatus, cõsensu Reip. restituit patrem. Nec triumphis honoribusq; quàm aut causa exilij, aut exilio, aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autẽ fuerunt celeberrimi duces, Silo Popædij, Herius Asinius, Insteius Cato, C. Pontidius Telesinus, Pontius Marius, Egnatius, Papius, Mutilus, neq; ego uerecundia, domestici sanguinis gloria quicq; dum uerum refero, subtraham, quippe multum Minatij Magij atau mei Asculanensis tribuendum est memoriæ, qui nepos Decij Magij Campanorũ principis celeberrimi & fidelissimi uiri, tantam hoc bello Romanis fidem præstitit, ut cũ legione, quã ipse in Hirpinis conscripserat, Herculaneũ simul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Cosamq; occuparet: cuius de uirtutibus cũ alijs, tum maxime dilucideq; Q. Hortensij in annalibus suis retulit. Cuius ille pietati plenam P. R. gratiam rettulit ipsum uirum ciuitate donando, duos filios eius creando prætores, cum seni adhuc crearentur. Tam uaria atque atrox fortuna Italicæ belli fuit, ut per biennium continuo duo Rhomani COSS. Rutilius ac deinde Cato Portius ab hostibus occiderentur: exercitus P. R. multis in locis funderetur: utque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur. Ca

Q. Metellus cognomēto Pius.

Duces celebres.

Minatius Magius Vellei atauus.

Hortensij annales.

put imperij sui Corfiniū legerantq; *Italici. Paulatim deinde recipiendo in ciuitatē, qui arma aut nō ceperant, aut deposuerāt. maturius, uires refectae sunt, Pompeio Sullaq; & Mario fluentē procumbētēq; Remp. restituentibus, Finito ex maxima parte, nisi quae Nolani belli manebāt reliquiae Italico bello (quo quidē Rhomani uictis adstrictisq; ipsi exarmati q; integris uniuerſis ciuitatē dare maluerunt) consulatū inierunt CN. Pompeius, & L. Cornelius Sulla, uir qui neq; ad finē uictoriae satis laudari, neq; post uictoriam abunde uituperari potest. Hic natus familia nobili sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, cū familiae eius claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, ut nullam petendī cōsulatum cogitationem habere uideretur, deinde post praturam inlustratus bello Italico, & ante in Gallia legatione sub Mario, quae eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animū sumpsit: petensq; consulatum, penē omniū ciuium suffragijs factus est: sed eū honorē undequagesimo aetatis suae anno adsecutus est. Per ea tempora Mithridates Pōticus rex, uir neq; silendus, neq; dicendus sine cura, bello acerrimus, uirtute eximius, aliquādo fortuna, semper animo maximus, consilijs dux, miles manu, odio in Rhomanos Hannibal, occupata Asia, necatisq; in ea omnibus ciuibus R. quos quidem eadē die atq; hora redditis ciuitatibus literis, ingenti cum pollicitatione praemiorum interimi iusserat (quo tempore neq; fortitudine aduersus Mithridatē, neq; fide in Rhomanos quisq; Rhodij par fuit. Horum fidem Mytilenaeorum perfidia inluminauit, qui M. Aquiliū, aliosq; Mithridati uinctos tradiderunt, quibus libertas in unius Theophanis gratia postea à Pompeio restituta est) cū terribilis Italiae quoq; uideretur imminere, sorte obuēnit Sullae Asia pūincia. Is egressus urbe cū circa Nolā moraret (quippe ea urbs perti-
nacissime arma retinebat, exercituq; R. obsidebatur, uelut pēneret eius fidei, quā omniū sanctissimā bello praestiterat Punico) P. Sulpiti⁹ Trib. Pleb. disertus, acer opibus, gratia, amicitijs, uigore ingenij atq; animi celeberrim⁹, cū antea rectissima uoluntate apud populum maximā quaesisset dignitatē, quasi pigeret eum uirtutum suarū, & bene consulta ei male cederent, subito prauus & praiceps, C. Mario post LXX. annum omnia imperia, & omneis prouincias cōcupiscenti, addixit, legemq; ad populum tulit, qua Syllae imperium abrogaretur, C. Mario bellū decerneretur Mithridaticū, aliasq; leges perniciosas & exitiabiles, neq; tolerandas liberae ciuitati, tulit: quin etiā Q. Pompeij CO S. filiū, eundemq; Syllae generū per emissarios factionis suae interfecit. Tum Sylla cōtracto exercitu ad urbē redijt, eamq; armis occupauit, XII. autores nouarū pessimarūq; rerū, inter quos Mariū cū filio & P. Sulpitio urbe exturbauit, ac lege lata exules fecit: Sulpitiū etiā adsecuti equites, in Laurentinis paludibus iugulauere, caputq; eius erectū & ostētātū, prostris uelut omē imminētis proscriptiōis fuit. Marius post sextū consulatū

L. Cornelius Sylla.

Cornelius Rufinus.

Mithridates.

Rhodiorum fides.

Mytilenaeorum pfidia

P. Sulpitius.

Leges exitiabiles.

Marij & P. Sulpitij exilium.

Fidelitas
Germani

Al's * Sul
pitio q.

1912-13 to 1914-15

*Vniuersos, p uniuersus.

CN. Pompeius decessit. cuius interitus uoluptas, amissorū aut gladio aut morbo ciuiū penē damno repensata est: populusq; Rho. quam uiuo iracūdiā debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duā. seu tres Pompeiorum fuere familiā. Primus eius nominis ante annos ferē CLXVIII. quā Pompeius cum CN. Serulio COS. fuit. Cinna & Marius haud incruentis utrinq; certaminibus æditis urbem occupauerunt, sed prior ingressus Cinna de recipiendo Mario legem tulit. mox CN. Marius pestifero ciuibus suis reditu intrauit moenia. nihil illa uictoria fuisset crudelius, nisi mox Sullana esset secuta. neque licentia gladiatorum in mediocreis sauitum, sed excelsissimā quoq; atq; eminentissimā ciuitatis uiri uarijs suppliciorum generibus adfecti. In ijs COS. Octavius, uir lenissimi animi, iussu Cinnae interfectus est. Merula autem, qui se sub aduentum Cinnae COS. abdicauerat, incisis uenis, super fōque altaribus sanguine, quos saepe pro salute Reip. flamen dialis precatus erat deos, eos in execrationem Cinnae, partiumque eius tum precatus, optime de Rep. meritum spiritum reddidit. M. Antonius princeps ciuitatis atq; eloquentiā, gladijs militum, quos ipsos facundia sua moratus erat, iussu Marii Cinnaeque confossus est. Q. Catulus, & aliarum uirtutum & belli Cimbrici gloria, quā illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus: quū ad mortem conquireretur, concludit se loco nuper calce harenāq; perpolito, inlatōque igni, qui uim odoris excitaret, simul exitiali hausto spiritu, simul induso suo, mortem magis uoto, quā arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in Repub. nec tamē adhuc quisquam inueniebatur, qui bona ciuis Rhomani, aut donare auderet, aut petere sustineret. Postea id quoque accessit, ut sauitiā causam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniā modo constitueretur: & qui fuisset locuples: fieret innocens, sui quisq; periculi merces foret, nec quicquam uideretur turpe, quod esset quaestuosum. Secundum deinde consulatum Cinna, & septimum Marius in priorem dedecus iniit, cuius initio morbo oppressus decessit, uir in bello hostibus, in ocio ciuibus infestissimus, quietisque impatientissimus. In huius locum suffectus Valerius Flaccus, turpissimæ legis autor, qua creditoribus quadrantem solui iusserat: cuius facti merita eum poena intra biennium consecuta est. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaiam, ac deinde post in Asiam perfugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas, Boeotiamque, & Macedoniam ita dimicauit, ut & Athenas reciperet, & plurimo circa multipliceis Pirei portus munitiones labore expleto, amplius CC. hostium interficeret, nec minus multa caperet. Si quis hoc rebellandi tempus, quo Athenæ oppugnatae à Sylla sunt, imputat Atheniensibus, nimirum ueri uetustatisq; ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Rhomanos fides fuit, ut semper & in omni re, quicquid sincera fide gereretur, id Rhomani Attica fieri

Merula.

Q. Catulus obitus.

Val. Flacci lex.

ca fieri

ca fieri prædicarent. Cæterum cum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis teneretur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora necessitati seruientes intra muros habebant. Transgressus deinde in Asia, Sylla parentē ante omnia, supplicēq; Mithridatē inuenit, quē multa tum pecunia ac parte nauium, Asia, omnibusq; alijs prouincijs, quas armis occupauerat, decedere coëgit: captiuos recepit. in perfugam noxiosque animaduertit, paternis, id est Ponticis finibus contentum esse iussit. C. Flauius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum

C. Flauius
Fimbria.

Als*forte.

P. Lenas.

Syllæ, Valerium Flaccum consularem uirum interfecerat, exercitūque occu-
pato imperator appellatus* fonte Mithridaten pepulerat prælio, sub aduē-
tu Syllæ se ipse interemit, adulescens, quæ pessime ausus erat, fortiter execu-
tus. Eodem anno P. Lenas Trib. Pleb. Sext. Lucilium, qui in priore anno
Trib. Pleb. fuerat, saxo Tarpeio deiecit: & cum collegæ eius quibus diem di-
xerat motu ad Syllam profugissent, aqua igniq; ijs interdixit. Tum Sylla
compositis transmarinis rebus, cum ad eum primum omnium Rhomanorum
legati Parthorum uenissent, & in ijs quidam magi, ex notis corporis respon-
dissent coelestē eius uitam & memoriam futurā, reuēctus in Italiam haud
plura quàm XXX. armatorum milia aduersum CC. amplius hostium expo-
suit Brundisij. Vix quicq; in Syllæ operibus clarius duxerim, quàm quod
cum per triennium Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obsiderent, neq;
inlaturum se bellum ijs dissimulauit, nec quod erat in manibus omisit, exi-
stimauitq; ante frangendum hostem, quàm ulciscendum ciuem: repulsq;
externo metu, ubi quod alienum esset, uicisset, superaret quod erat domesti-

Cinna cades.

cum. Ante aduentū L. Syllæ Cinna seditione orta, ab exercitu interemptus
est, uir dignior qui arbitrio uictorū moreretur quàm iracundia militum. de
quo uere dici potest, ausum eum quæ nemo auderet bonus, perfecisse quæ
à nullo nisi fortissimo perfici possent: & fuisse eum in consultando temera-
rium, in exequendo uirum. Carbo nullo suffecto collega, solus toto anno
C.O.S. fuit. Putares Syllam uenisse in Italiam, non belli uindicē, sed pacis au-
torem tanta cum quiete exercitum per Calabriam Apuliamq; cum singu-
lari cura frugum, agrorum, hominū, urbium, perduxit in Campaniam, ten-
tauitq; iustis legibus & æquis conditionibus bellum componere: sed ijs qui
bus & pessima, & immodica cupiditas erat, non poterat pax placere. Cre-
scebat interim indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoq;

Als*sanctissi
moq;.

Als*mitissi
mo ac iustissi
mo. Pro uin-
cit, ac, e
vinceret.

*sanissimo. Felici denique circa Capuam euentu Scipionem, Narbonumq;
C.O.S. superat, quorum Narbonus acie uictus, Scipio ab exercitu suo deser-
tus ac proditus, inuiolatus à Sylla dimissus est. Adeo enim Sylla dissimilis
fuit bellator ac uictor, ut dum*uincit, ac iustissimo lenior, post uictoriam au-
dito fuerit crudelior, nam ut C.O.S. (ut prædiximus) exarmatumq; Sertoriū
proh quāti mox belli facē: & multos alios, potitus eorū, dimisit incolumeis

(credo

(credo ut in eodē homine duplicis ac diuersissimi animi conspiceretur exem-
plum) posuit uictoriam. qua demendefimontem * ti fata cum C. Norbano
concurrerat Sylla, gratus Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluit
aquis, salubritate medendisque corporibus nobiles, agrosque omneis
adduxit, deæ huius gratæ religionis memoria, & inscriptio templi adfixa
posti. hodiēque tabula testatur ærea intra ædem. COSS. Carbo. III. & C.
Marius septies CO S. filius annos natus XXVI. uir animi magis quàm æui
paterni, multa fortitèrque molitus, neque usquam inferior nomine Consu-
lis apud Sacriportum pulsus à Sylla acie, Præneste quod ante natura mu-
nitum præsidij firmauerat, se exercitumq; cōtulit. Ne quid unquam malis
publicis deesset, in qua ciuitate semper uirtutibus certatum erat, certabatur
sceleribus: optimusque sibi uidebatur, qui fuerat pessimus. quippe dum ad
Sacriportum dimicatur, Damaspus prætor Domitium Scauolam etiam
Pontificem Maximum, & diuini humaniq; iuris autorem celeberrimum, &
C. Carbonem prætorium CO S. fratrem, & Antistium Aedilitium, uelut fa-
uenteis Syllæ partibus, in curia Hostilia trucidauit. Non perdat nobilissimi
facti gloriam Calpurnia Bestiæ filia, uxor Antisti, quæ iugulato (ut prædi-
ximus) uiro, gladio seipsam transfixit. quantum huius gloriæ famæque ac-
cessit: nunc uirtute eminet, patria latet. At Pontius Telesinus dux Samni-
tium, uir animi belliq; fortissimus, penitusque Rhomano nomini infestissi-
mus, contractis circiter XL fortissimæ pertinacissimæq; in retinendis armis
iuuentutis, Carbone ac Mario COSS. abhinc annos XL. Calend. Nouem-
bribus, ita ad portam Collinam cum Sylla dimicauit, ut ad summum discri-
men, & eum, & Remp. perduceret: quæ non maius periculum adiit, Hanni-
balis intra tertium miliarium castra conspicata, quàm eodem die, quo circū-
uolans ordines exercitus sui Telesinus, dictitansq; adesse Rhomanis ulti-
mum diem, uociferabatur eruendam delendamq; urbem, adijciens nuncq;
defuturos raptores Italicæ libertatis lupos, nisi sylua, in quam refugere so-
lent, esset excisa. Post primam demum horam noctis & Rhomana acies
respirauit, & hostium cecidit. Telesinus postera die semianimis repertus est,
uictoris magis quàm morientis cultū præferens, cuius abscissum caput fer-
ri gestariq; circa Præneste Sylla iussit. Tum demū desperatis rebus suis, C.
Marius adulescens per cuniculos, qui miro opere fabricati, in diuersas agro-
rum parteis fuerunt, conatus erumpere, cum foramine è terra emerisset, à
dispositis in idipsum interemptus est. sunt qui sua manu, sunt qui cōcurren-
tem mutuis ictibus, cum minore fratre Telesino unà obfesso & erumpente,
ocubuisse prodiderint. utcunq; cecidit, hodiēq; tanta patris imagine non
obscurat eius memoria. de quo iuvene quid existimauerit Sylla, in prōptu
est. occiso enim demū eo, Felicis nomen adsumpsit, quod quidē usurpasset
iustissime, si eundē & uincendi, & uiuendi finem habuisset. Oppugnationis
autem

Calpurnia.

Pontius Tele-
sinus.
Alas* domi.

C. Marij
mors.

autem Praenestis, ac Mari praefuerat Asella Lucretius: qui cum ante Maria-
narum fuisset partium Praetor, ad Syllam transfugerat. Felicitatem diei quo
Samnitium Telechiniq; pulsus est exercitus, Sylla perpetua ludorum Cir-
ALs * q sub ei⁹ censem honorauit memoria, * quibus eius nomine Syllanae uictoriae cele-
bratur. Paulo ante quam Sylla ad Sacriportu dimicaret, magnificis praelijs
partiū eius uiri hostium exercitū fuderant, duo Seruili apud Plusium, Me-
tellus Pius apud Fauentiam, M. Lucullus circa Fidentia. Videbantur finita
belli ciuilis mala, cum Sullae crudelitate aucta sunt. quippe Dictator creatus
(cuius honoris usurpatio per annos CXXX, intermissa. Nam proximus post
annū quam Hannibal Italia excesserat: uti adpareat populū Rho. usum Di-
ctatoris * aut metu desideras Tulio Co timuisse potestate imperio, pro res
ad uindicandū maximi periculi, spolia mulieranteo) immodica crudelitatis
licetia usus est. Primus ille, & utinā ultimus, exemplū proscriptionis inuenit,
ut in qua ciuitate petulantis couici iudiciū historiariū ex alto redditur, in
ea iugulati ciuis Reip. constitueretur auctoramentum, plurimumque habe-
ret, qui plurimos interemisset: neque occisi hostis quam ciuis uberius foret
praemium, fieretq; quisq; merces mortis suae. Nec tamen in eos, qui contra
arma tulerāt, sed in multos infontis sauitū, adiectum etiam, ut bona pro-
scriptorum uenirent: exclusiq; paternis opibus liberi, etiam petendorū ho-
norum iure prohiberentur: simulq; quod indignissimum est, senatorum fi-
lii, & onera ordinis sustinerent, & iura perderent. Sub aduentum in Italiam
L. Sylla, CN. Pompeius eius CN. Pompeij filius, quem magnificentissimas
res in senatu gessisse bello Marfico praediximus) XXII. annos natus, abhinc
annos CXII. priuatis ut opibus, ita consilijs magna ausus, magnificeque co-
nata executus, ad uindicandam restituendamq; dignitatem patriae, firmum
ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, cōtraxit exer-
citum. Cuius uiri magnitudo multorum uoluminum instar exigit: sed ope-
CN. ris modus paucis eum narrari iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis
POM senatoriae, forma excellens, non ea qua flos commendatur aetatis, sed ex di-
P gnitate, constantiaque in illam conueniens amplitudinem, fortunamque
E eius, ad ultimam uitae comitata est diem, innocentia eximius, sanctitate pra-
I cipuus, eloquentia medius: potentia, quae honoris causa ad eum deferretur,
V non ut ab eo occuparetur, cupidissimus: dux bello peritissimus, ciuis in toga
S (nisi ubi uereretur ne quem haberet parem) modestissimus: amicitiarum te-
nax, in offensis exorabilis, in reconcilianda gratia fidelissimus, in accipienda
satisfactione facilimus: potentia sua nunquam, aut raro ad impotentiam
usus, penē omnium uotorum expers, nisi numeraretur inter maxima, ciuita-
te libera, dominaque gentium, indignari, cum omnes ciues iure haberet pa-
res, quenq; aequalē dignitate cōspicere. Hicce toga uirili adfuetus cōmilitio
prudētissimi ducis parentis sui, bonū & capax recta discendi ingenium sin-
gulari

Cōiicio legen-
dum, haud de-
sede metu à S.
Tullio, conti-
nuisse, potesta-
tem imperio,
(proh res ad
uindicandū ma-
ximi piculi)
spoliantē. nā
multi abusi
erant eo.

CN.
POM
P
E
I
V
S

gulari rerum militarium prudentia* celeriora, & à Sertorio Metellus lauda-
retur magis, Pompeius timeretur ualidius: tum M. Perpenna pratorius, è
proscriptis, gentis clarioris quàm animi, Sertorium inter cenam Etoſcæ
interemit, Rhomanisque certam uictoriam, partibus suis excidium, sibi tur-
pissimam mortem, pessimo autorauit facinore. Metellus & Pompeius ex
Hispanis triumpharunt, sed Pompeius hoc quoq; triumpho adhuc eques
Rho. ante diem quàm consulatum iniret, curru urbem inuectus est. Quem
uiru quis non miretur per tot extraordinaria imperia in summũ fastigium
uectum, iniquo tulisse animo, C. Cæsaris, in altero consulatu petendo, lena-
tum populũque Rho. rationem habere. adeo familiare est hominibus
omnia sibi ignoscere, nihil alijs remittere: & inuidiam rerum nõ ad causam,
sed ad uoluntatem personasque dirigere. Hoc consulatu Pompeius Tribu-
nitiam P. restituit, cuius Sylla imaginem in iure reliquerat. Dum Sertoria-
num bellum in Hispania geritur, LXIII. fugitiui è ludo gladiatorio Ca-
pua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea urbe gladijs, primo Vesuiũ
montem petiere, mox crescente indies multitudine, grauibz uarijsque casu-
bus adfecere Italiam: quorum numerus intantum aduicuit, ut qua ultimo
discruciauerit acie, XL a CCC. hominum se Rhomano exercitui opposuerint.
Huius patrati gloria penes M. Crassum fuit, mox Reip. omnium princi-
pem. Conuerterat CN. Pompei persona totum in se terrarum orbem, & per
omnia maiore ui habebatur: qui cum COS. perquam laudabiliter iurasset,
se in nullam prouinciam ex eo magistratu iturum, idq; seruasset, post bien-
nium A. Gabinius Tribunus legem tulit, ut cum belli more non latrocinio
tum, orbẽ classibus, iam non furtiuis expeditionibus Piratæ terrerent, quas-
damque etiam Italix urbeis diripuissent: CN. Pompeius ad eos opprimen-
dos mitteretur, essetq; ei imperium æquũ in omnibus prouincijs cum Pro-
consulibus usque ad quinquagesimũ miliarium à mari. quo senatus COS.
penẽ totius terrarum orbis imperium uni uiro deferabatur: sed tamẽ idem
hoc ante bienniu in M. Antoni pratura decretum erat. Sed interdum per-
sona ut exemplo nocet, ita inuidiam auget, aut leuat. In Antonio homines
æquo animo passi erant. Raro enim inuidetur eorum honoribus, quorum
uis non timetur. Contra in ijs homines extraordinaria reformidant, qui ea
suo arbitrio aut deposituri, aut retenturi uidentur. & modum in uoluntate
habent. Dissuadebant optimates, sed consilia impetu uicta sunt. Digna est
memoria Q. Catuli cum autoritas tum uerecundia: qui cum dissuadens le-
gem, in concione dixisset esse quidem præclarũ uirum CN. Pompeium, sed
nimium iam liber are Reip. neq; omnia in uno reponenda, Adiecissetque,
si quid huic acciderit, quem in eius locum substituitis: subdamauit uniuer-
sa concio: te Q. Catule. Tum ille uictus consensu omnium, & tam honorifi-
co ciuitatis testimonio, è concione discessit. Hic hominis uerecundiam po-
puli

M. Perpenna.

Pompei triumphus.

Gladiatorum num-
merus.

Attende omnium in
Pompeii fauorem.

Q. Catuli sententia.
Al's* sed nimium iam
libere Reip.

puli iusticiam mirari libet. Huius quod non ultra contendit, plebis, quod dissuadentem & aduersarium uoluntatis suae, uero testimonio fraudare non
Cotta. luit. Per idem tempus Cotta iudicandi munus quod C. Gracchus ereptum senatui, ad equites, Sylla ab illis ad senatum transtulerant, aequaliter inter utrunq; ordinem partitus est, ut Floroscus lege sua equitibus in theatro loca restituit. At CN. Pompeius multis & praedaris uiris in id bellum adsumptis, descriptoque in omneis recessus maris praesidio nauium, breui, inexuperabili manu terrarum orbem liberauit, praedonesque per multa, à multis locis uictos, circa Ciliciam classe adgressus fudit ac fugauit. Et quo maturius bellum tam late diffusum conficeret, reliquias eorum contractas, in urbibus, remotoque mari loco in certa sede constituit. Sunt qui hoc carpant, sed quanquam in autore satis rationis est, tum ratio quemlibet, magnum autorem faceret. data enim facultate sine raptu uiuendi, rapinis arcuit. Cum
L. Lucullus. esset in fine bellum Piraticum, cum & L. Lucullus (qui ante septem annos ex COS. sortitus Asiam, Mithridati oppositus erat, magnasq; ac memorabiles res ibi gesserat, Mithridaten saepe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat uictoria, Tigranen regum maximam in Armenia uicerat, ultimamq; bello manum penè magis noluerat imponere, quam non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis, & bello penè inuictus, pecuniae expellebatur cupidine) idem bellum adhuc administraret. Manilius Trib. Pleb. semper uenalis, & alienae minister potentiae, legem tulit ut bellum Mithridaticum per CN. Pompeium administraretur. Accepta ea, magnisque certatum inter imperatores iurgijs, cum Pompeius Lucullo infamiam pecuniae, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obijceret imperij, * ne uterque ab eo quod arguebatur, mentitus argui posset. Nam neque Pompeius ut primum Rempub. adgressus est, quenquam animo parem tulit. Et in quibus rebus primus esse debebat, solus esse cupiebat. neque eo uiro quisquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupijt. In adpetendis honoribus inmodicus, in gerendis uerecundissimus, ut qui eos ut libentissime ini-
Pompei laudes. ret, ita finiret æquo animo: Et quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret. Et Lucullus summus alioqui uir, profusae huius in aedificijs, conui-
**puto le. in facete uel in festiue.* tijsque & apparatus luxuriae primus autor fuit, quem ob iniectas moles mari, & receptum suffossis montibus in terras mare, haud * infectae Magnus Pompeius Xersen togatum uocare assueuerat. Per id tempus à Qu. Metello Creta insula in P. R. potestatem redacta est, quae ducibus Panare & Lasthene XXIII. milibus iuuenum coactis, uelocitate perniciousibus, armorum, laborumque patientissimis, sagittarum usu celeberrimis, per triennium Rhomanos exercitus fatigauerat. * Ab huius quidem usura gloria temperauit animum CN. Pompeius, qui uictoriae partem conaretur uindicare. Sed & Luculli & Metelli triumphum, cum ipsorum singularis uirtus, tum etiam in-
uidia

uidia Pompei apud optimū quēq; fecit fauorabilem. Per hæc tempora M. M. T. Cicero.
 CICERO, qui omnia incrementa sua sibi debuit, uir nouitatis nobilissimæ,
 & ut uita clarus, ita ingenio maximus, qui effectit ne quorum arma uicera-
 mus, eorum ingenio uinceremur: COS. Sergi Catilinæ, Lentulicq; & Cethe Catiline, Lētuli atq;
Cethegi coniuratio.
 gi, & aliorum utriusq; ordinis uirorum cōiurationem singulari uirtute, con-
 stantia, uigilia, curāq; eripuit. Catilina metu imperi, urbe pulsus est. Lentu-
 lus Consularis & Prætor iterum, Cethegusque, & alij clari nominis uiri, au-
 tore senatu, iussu COS. in carcere necati sunt. Ille senatus dies quo hæc acta
 sunt, uirtutem M. Catonis iam multis in rebus conspicuam atq; prænitentē M. Catonis uirtus.
 *in altissimo luminauit. Hic genitus proauo M. Catone principe illo fami- Als altissime inlu-
minauit.
 liæ Portiæ, homo uirtuti simillimus, & per omnia ingenio dijs quàm ho-
 minibus propior, qui nunquam recte fecit, ut facere uideretur, sed quia ali-
 ter facere non potuerat: cuiq; id solum uisum est rationem habere, quod
 haberet iusticiæ: omnibus humanis uitij immunis, semper fortunam
 in sua potestate habuit. Hic Trib. Pleb. designatus, adhuc admodum
 adulescens, cum alij suaderent, ut per municipia Lentulus coniuraticq; custo-
 direntur, penè inter ultimos interrogatus sententiam, tanta ui animi atque
 ingenij inuectus est in coniurationē, & ardore oris orationē omniū lenitatē
 suadentiū, societate cōsiliij suspectā fecit, sic impendētia ex ruinis incendijsq;
 urbis, & commutatione status publici pericula exposuit, ita cōsiliij uirtutem Catonis autoritas.
 amplificauit, ut uniuersus senatus in eius sententiam transfret, animaduer-
 tendumq; in eos, quos prædiximus censeret, maiorq; pars ordinis eius, Ca-
 tonem prosequerentur domum. At Catilina non segnius uota obiit, quàm
 sceleris conandi consilia inierat: quippe fortissime dimicans, quem spiritum
 supplicio debuerat, supplicio reddidit. Consulatu Ciceronis non mediocre Augustus nascitur.
 adiecit decus, natus eo anno diuus AVGVSTVS abhinc annos LXXXII.
 omnibus omnium gentium uiris magnitudine sua inducturus caliginem.
 Iam penè superuacaneum uideri potest, eminentium ingeniorum notare Eminentium inge-
niorum tempora.
 tempora. Quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tem-
 pore Ciceronem, Hortensium, sanèque Crassum, Catonem, Sulpitium,
 moxq; Brutum, Calidum, Cælium, Caluum, & proximum Ciceroni Cæsa Cæsar Ciceroni
proximus.
 rem, eorumque uelut alumnos Coruinium ac Pollionem Asinium, æmu-
 lumque Thucydidis Salustium, autoresque carminum Varroñem ac Lu-
 cretium, neque ullo in suspecti operis sui carmine minorem Catulum. Penè
 stulta est in hærentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quæ maxime
 nostri æui eminēt, principes carminum VERGILIUS, Rabiriusque, & con Vergilius.
Rabirius.
Salustius.
Liuius.
Tibullus.
Ouidius.
 secutus Salustium Liuius, Tibullusque, & Naso perfectissime in forma
 operis sui. nam uiuorū ut magna admiratio, ita censura difficilis est. Dum
 hæc in urbe, Italiæque geruntur, CN. Pompeius memorabile aduersus Mi-
 thridaten, qui post Luculli profectionem magnas noui exercitus uireis re-
 parauerat,

parauerat, bellum gessit. Ac rex fufus, fugatusq; & omnibus exutus copijs,
Tigranes. Armeniam Tigranemque focerum perit, regem eius temporis, nisi quia
 Luculli armis erat infractus, potentissimum. Simul itaq; duos persecutus
 Pompeius, intrauit Armeniam, prior filius Tigranis, sed discors patri, per-
 uenit ad Pompeium, mox ipse supplex & praesens, se, regnumque ditioni
 eius permisit, praefatus neminem alium, neque Rhomanum, neque ullius
 gentis uirum futurum fuisse, cuius se societati commissurus foret, quam CN.
 Pompeium. Proinde omnem sibi uel aduersam, uel secundam, cuius autor
 ille esset, fortunam tolerabilem futuram, non esse turpe ab eo uinci, quem
*Al's * neq; ei.* uincere esset nefas: * neq; inhoneste aliquem summitti, quem fortuna super
 omneis extulisset. Seruatus regi honos imperi, sed multato ingenti pecu-
Syria. nia, quae omnis, sicuti Pöpeio moris erat, redacta in Quaestoris potestate,
 ac publicis descripta literis. Syria, aliaeque quas occupauerant prouinciae,
Prouinciae quando ut Syria, quae tum primum facta est stipendiaria. Finis imperi regi termi-
factae. natus Armenia. Haud absurdum uidetur propositi operis regulae, paucis
 percurrere, quae cuiusque ductu gens ac natio redacta in formulam prouin-
*Al's * notabimus, ut* ciae, stipendia pacta sit, * notauimus facilius, ut quae partibus simul uniuersa
facilius e part. conspici possint. Primus in Siciliam traiecit exercitum CO S. Claudius, &
Sicilia. prouinciā eam post annos ferme LII. captis Syracusis fecit. Marcellus Clau-
Africa. dius primus Africam, Regulus nono ferme anno primi Punici belli. Sed
 post CCIII. annos, P. Scipio Aemilianus eruta Carthagine abhinc annos
Sardinia. CLXXXII. Africam in formulā redegit prouinciae. Sardinia inter primum
 & secundum bellum Punicum, ductu T. Manli CO S. certum recepit impe-
 rij iugum. Immane bellicae ciuitatis argumentum, quod semel sub regibus,
 iterum hoc T. Manlio CO S. III. Augusto principe, certae pacis argumentū
Hispania. Janus geminus clausus dedit. In Hispanias primi omnium duxere exer-
 citus, CN. & P. Scipiones initio secundi belli Punici, abhinc annos CCL. in-
 de uarie possessa, & saepe amissa partibus, uniuersa ductu Augusti facta sti-
Macedonia. pendiarie est. Macedonia Paulus, Mummius Achaia, Fuluius Nobilior
Achaia. subegit Aetoliam, Asiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, sed be-
Aetolia. neficio Senatus Populiq; R. mox habitata. Possessam regibus M. Perper-
Asia. na capto Aristonico fecit tributariam. Cypro deuicta, nullis assignanda
Cyprus. gloria est, quippe Senatusconsulto ministerio Catonis, regis morte, quam
 ille conscientia acciuerat, facta prouincia est. Creta Metelli ductu longissi-
Creta. ma libertatis sine multata. Et Syria Pontusque CN. Pompei uirtutis mo-
Pontus. numenta sunt. Gallias primum Domitio Fabio nepote Pauli, qui Allobro-
Domitius Fabius gicus uocatus est, intratas cum exercitu, magna mox clade nostra, saepe &
Allobrogicus. adfectauimus, & amisimus. sed fulgentissimum C. Caesaris opus in ijs con-
Gallia. spicitur, quippe eius ductu auspicijsque infracta, penē idem quod totus rex
 rarum

Al's * Et
postbellū
Antio.
Vulso.

rarum orbis ignauum conferunt stipendium. Ab eodem *facta Numidicus Ciliciam perdomuit, *uisa uicisset post bellum Antiochinum. Vulso Manlius Gallogræciam. Bithynia, ut prædiximus, testamento Nicomedis relicta hæreditaria. Diuus Augustus præter Hispanias, aliasque gentes, quarum titulis forū eius prænitet, penè idem, facta Aegypto stipendiaria, quantum pater eius Galli in ærariū reditus contulit. At T. Cæsar, quàm certā Hispanis parendi cōfessionē extorserat: parē Illyrijs Delmatisq; Rhetiā autē & Vindelicos ac Noricos, Pānoniamq; & Cordiscos nouas imperio nostro subiunxit prouincias. Vt has armis, ita autoritate Cappadociam P. R. fecit stipendiariam. Sed reuertamur ad ordinem. Secuta deinde CN. Pompeij militia, gloriæ laborisne maioris incertum est. Penetratæ cum uictoria Media, Albani, Hiberi: ac deinde flexum agmen ad eas nationes, quæ de- xtra atque intima Ponti incolunt, Colchos Heniochosq; & Achæos. & oppressus auspicijs Pompei, insidijs fili Pharnaces, Mithridates ultimus omnium iuris sui regum, præter Parthicos. Tum uictor omnium quas adierat gentium Pompeius, suoque & ciuium uoto maior, & per omnia fortunam hominis egressus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat. quippe plerique non sine exercitu uenturum in urbem adfirmabant, & libertati publicæ statuturum arbitrio suo modum. Quo magis hoc homines timuerāt, eo gratior ciuili tātī imperatoris reditus fuit. omni quippe Brundisij dimisso exercitu, nihil præter nomen imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem semper *illa fatare moris fuit in urbem redijt, magnificentissimūq; de tot regibus per biduum egit triumphum, longēque maiorem omni ante se. Inlata pecunia in ærarium præter quam à Paulo ex manubijs intulit, absente CN. Pompeio T. Ampius & T. Labenius Trib. Pleb. legem tulerunt, ut *si ludis Circensibus corona aurea & omni cultu triumphantū uteretur, scenicis autem prætexta, coronāq; aurea. Id ille non plus quàm semel, & hoc sanè nimium fuit, usurpare sustinuit. Huius uiri fastigium tantis auctibus fortuna extulit, ut primus ex Africa, iterum ex Europa, tertio ex Asia triumpharet: & quot partes terrarum orbis sunt, totidem faceret monumenta uictoriæ suæ. NVNQVAM eminentia inuidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus non iniuste querens (quippe ornamentum triumphī eius, captiuos *ducus Pompeius subdlexerat) & cum ijs pars optimatum refragabatur, ne aut promissa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia ad arbitriū eius persoluerentur. Secutus deinde est consulatus C. C A B S A R I S, qui scribenti manum iniicit, & quemlibet festinantem in se morari cogit. hic nobilissima Iuliorum genitus familia, & quod inter omnis antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus, forma omnium ciuium excellentissimus, uigore animi acerrimus, munificentia effusissimus,

Cilicia.
Gallogræcia.
Bithynia.
Hispania.
Aegyptus.
Illyrij. Delmate.
Rhetia. Vindelici.
Norici.
Cappadocia.
Media. Albani.
Hiberi.
Colchi.
Heniochi. Achæi.

Al's * illi uacare.
Pompei triumphī.

Al's * scilicet.

Al's * duces.

C. Cæsar.

Cesar Alexandro
confertur.

Cesar à Piratis
captus.

s destituerit, nisi
paulo ante uelis le-
gere obtinebant.

Iunius proconsul.
*Puto, leg. per pa-
renthesim (tū idem
enim Asiam eam
obtinebat.)

Piratarū supplicium.

Cesar Flamē Dialis

effusissimus, animo super humanam & naturam & fidē euectus, magnitu-
dine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, Magno illi
Alexandro, sed sobrio, neque iracundo simillimus: qui deniq; semper & so-
mno, & cibo in uitam, nō in uoluptatem uteretur, cum fuisset C. Mario san-
guine coniunctissimus, atque idem Cinnæ gener, cuius filiam ut repudia-
ret, nullo metu compelli potuit, cum M. Piso Consularis Annā quæ Cinnæ
uxor fuerat, in Sullæ dimisisset gratiam, habuissetque fere XVIII, annos, eo
tempore, quo Sylla rerum potitus est, magis ministris Syllæ, adiutoribusq;
partium, quàm ipso, conquirentibus eum ad necem, mutata ueste, dissimi-
lemque fortunæ suæ indutus habitum, nocte urbe elapsus est. Idem postea
admodum iuuenis, cum à Piratis captus esset, ita semper omne spacium,
quo ab his retentus est apud eos gessit, ut pariter his terrori uenerationiq;
esset, neque unquam aut nocte aut die (cur enim quod uel maximum est,
si narrari uerbis speciosis non potest omittatur?) aut excalcearetur, aut di-
scingeretur, in hoc scilicet, ne si quando aliquid ex solito uariaret, suspectus
his, qui oculis tantummodo eum custodiebant, foret. Longum est narrare,
quid & quoties ausus sit, quanto opere conata eius, qui obtinebat Asiam,
magistratus, P. R. motu suo* destituere. Illud referatur documentum, tanti
mox euasuri uiri: quæ nox eam diem secuta est, qua publica ciuitatum pe-
cunia redemptus, ita tamen ut cogeret ante obsides à Piratis ciuitatibus da-
ri, cōtracta classe & priuatus & tumultuaria, inuectus in eum locum, in quo
ipsi prædones erant, partem classis fugauit, partem merisit, aliquot naueis,
multosque mortales cepit, lætusque nocturnæ expeditionis triumpho ad
suos reuersus est: mandatisque custodiæ quos ceperat, in Bithyniam perre-
xit ad Procōsulem Iunium. *cum idem enim Asiam eam quam obtinebat,
petens, ut autor fieret sumēdi de captiuis supplicij: quod cum ille se facturū
negasset, uenditurumque captiuos dixisset, quippe sequebatur inuidia iner-
tiam, incredibili celeritate reuectus ad mare prius quàm de ea re ulli, Procō-
sulis redderetur epistola, omnes quos ceperat, suffixit cruci. Idem mox ad sa-
cerdotium ineundum (quippe absens Pontifex factus erat) in Cottæ con-
sularis locum penè puer à Mario Cinnæque, Flamen Dialis creatus, uicto-
ria Syllæ, qui omnia ab ijs acta fecerat inrita amisisset, ad sacerdotium festi-
nans in Italiam, ne conspiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus
maria: & merito tam infestis sibi, quatuor Scalmorū nauem, unā cum duo-
bus amicis, decemque seruis ingressus, effusissimum Adriatici maris traiecit
sinum. Quo quidem in cursu conspectis, ut putabat, Piratarum nauibus,
cum exuisset uestem, alligassetque pugionem ad femur, alterutri se fortunæ
parans, mox intellexit frustratum esse uisum suum, arborumque ex longin-
quo ordinem antemnarum præbuisse imaginem, Reliqua eius acta in ur-
be, nobilissimāq; Dolobellæ accusatio: & maior ciuitatis in ea fauor, quàm
reis

reis praestari solet: cōtentionesq; civiles cum Q. Catulo, atq; alijs eminētissi-
 mis uiris, celeberrimae: & ante praetura uictus maximi pōtificatus petitione
 Q. Catulus omniū cōfessione senatus princeps: & restituta in aedilitate, ad-
 uersante qdē nobilitate monumēta C. Marij: simulq; reuocati ad ius digni-
 tatis pscriptorū liberi: & praetura quaesturaq; mirabili uirtute atq; industria
 obita in Hispania, cū esset Quaestor sub Vetere Antistio auo huius Veteris
 Consularis, atq; Pōtificis duorū Consularium, & sacerdotum patris, uiri in
 tantum boni, in quantum humana simplicitas intelligi potest, quo notiora
 sunt, minus egent stilo. Hoc igitur COS. inter eum & CN. Pompeiū, & M.
 Crassum inita potentiae societas, quae urbi, orbicq; terrarum, nec minus di-
 uerso quoque tempore ipsis exitiabilis fuit. Hoc consilium sequendi, Pom-
 peius causam habuerat, ut tandem acta in transmarinis prouincijs, quibus
 (ut praediximus) multi obtrecebant, per Caesarem confirmarentur COS.
 Caesar autem quod animaduertebat se cedendo Pompei gloriae, aucturum
 suam, & inuidia cōmunis potentiae in illum relegata, confirmaturum uires
 suas: Crassus, ut qui principatum solus adsequi nō poterat, autoritate Pom-
 pei, uiribus teneret Caesaris. Adfinitas etiam inter Caesarem Pompeiumq;
 contracta nuptijs, quippe filiam C. Caesaris, CN. Magnus duxit uxorem.
 In hoc consulatu Caesar legem tulit, ut ager Campanus* plebei diuideretur,
 suafore legis Pompeio. Ita circiter XX. ciuium eo deducta, & ius ab his re-
 stitutum post annos circiter CLII. quā bello Punico ab Rhomanis Ca-
 pua in formam praefecturae redacta erat. Bibulus collega Caesaris, cum
 actiones eius magis uellet impedire, quā posset, maiore parte anni domi-
 se tenuit. quo facto dum augere uult inuidiam collegae, auxit potentiam.
 Tum Caesari decreta in quinquennium Galliae. Per idem tempus P. Clo-
 dius, homo nobilis, disertus, audax, quique dicendi, neque faciendi
 ullum, nisi quem uellet, nosset modum: malorum propositorum execu-
 tor acerrimus, infamis etiam sororis stupro, & actus incesti reus ob ini-
 tum inter religiosissima P. R. sacra adulterium: cum graues inimicitias,
 cum M. Cicerone exerceret (quid enim inter tam dissimiles amicum
 esse poterat?) & à patribus ad plebem transisset, legem in Tribunatu
 tulit, qui ciuem Rho. damnatum interemisset, & aqua & igni interdi-
 ceretur. cuius uerbis & si non nominabatur Cicero, tamen solus peteba-
 tur. Ita uir optime meritis de Repub. conseruatae patriae precium cala-
 mitate exilij tulit. Non caruerunt suspicione oppressi Ciceronis Caesar &
 Pompeius. Hoc sibi contraxisse uidebatur Cicero, quod inter XX. ui-
 ros diuidendo agro Campano esse noluisse. Idem intra biennium fe-
 ra CN. Pompei cura, uerum & *cupit interita, uotisque Italiae ac decretis
 senatus, uirtute atque actione Anni Milonis Trib. Pleb. dignitati patriaeq;
 restitutus est. Neque post Numidici exilium aut reditum, quisquam aut
 expulsus

Vetus Antistius.

Caesaris Crassi et
Pompei societas.

Caesaris lex.
*Plebei, datius
antiquus.

Bibulus.

P. Clodius.

Ciceronis exilium.

for. *cupito iterum

expulsus inuidiosius, aut receptus est latius. cuius domus quàm infeste à Clodio disiecta erat, tam speciose à senatu restituta est. Idem P. Clodius in senatu sub honorificentissimo ministerij titulo, M. Catonem à Rep. relegauit. quippe legem tulit, ut is quaestor cum iure praetotio adiecto, etiam quaestor emitteretur in insulam Cyprum, ad spoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum uitijis eam contumeliâ meritum. sed ille sub aduentû Catonis uitæ suæ uim intulit: unde pecuniâ longe sperata maiore Cato Rhomâ retulit: cuius integritatē laudari nefas est. insolentia penē argui potest, quod unâ cum COSS. ac Senatu effusa ciuitate obuiam, cum per Tyberim subiret nauibus, non ante is egressus est, quàm ad eū locū peruenit, ubi erat exponenda pecunia. Cum deinde immaneis res uix multis uoluminibus explicandas, C. Cæsar in Gallia ageret: nec contentus plurimis ac felicissimis uictorijs, innumerabilibusque cæsis ac captis hostium milibus, etiam in Britaniâ traiecisset exercitum, alterū penē imperio nostro ac suo quaerens orbem, *uictus pars consulum CN. Pompeius & M. Crassus, alterum iniere consulatum, qui neque petitus honeste ab his, neque probabiliter gestus est. Cæsari, legē quam Pōpeius ad populū tulit, prorogata in idem spacium temporis prouinciæ: Crasso bellum Parthicū in animo molienti, Syria decreta. qui uir cætera sanctissimus, immuniq; uoluptatibus, neq; in pecunia, neq; in gloria concupiscenda aut modū norat, aut capiebat terminū. hunc proficiscentem in Syriam diris cum omnibus Trib. Pleb. frustra retinere conati, quorum execrationes si in ipsum tantummodo ualuissent, utile imperatoris damnū saluo exercitu fuisset Reip. Transgressum Euphratem Crassum, petentemq; Seleuciam, circumfusus immanibus copijs equitum, rex Orodes unâ cum parte maiore Rhomani exercitus interemit. reliquias legionū C. Cassius atrocissimi mox autor facinoris, tum quaestor conseruauit, Syriamq; adeo in P. R. potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos, felici rerum euentu fugaret ac funderet. Per hæc, insequentiaq; & quæ prædiximus tēpora, amplius cccc. hostium à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta, pugnatum sæpe directâ acie, sæpe in agminibus, sæpe eruptionibus. Bis penetrata Britannia. nouem deniq; æstatibus uix ulla non iustissimus triumphus emeritus. Circa Alesiam uero tantæ res, quantas audere uix hominis, perficere penē nullius nisi dei fuerit. Septimo fermē anno Cæsar morabatur in Gallijs, cum mediū iam *ex inuidia Ponti ac Camiliæ coherētis inter CN. Pompeiū & C. Cæsarē concordia pignus Iulia uxor Magni decessit: atq; omnia inter destinatos tanto discrimini duces, dirimēte fortuna, filius quoq; paruus Pōpei, Iulia natus intra breue spacium obiit. Tum in gladios cædesq; ciuium furente ambitu, cuius neq; finis reperiebatur nec modus, tertius cōsulatus soli CN. Pōpeio, etiā aduersantiū antea dignitati ei⁹ iudicio delatus est: cuius ille honoris gloria, ueluti recōciliatis sibi optimatibus

Clodij lex.
Cypri diuitie.

Res Cæsaris in Gal-
lia gestæ.

Als *inuietū par.

Crassus.

Orodes.

Cæsarum numerus.

*fort. leg. ex. inuidia
Ponti, male coheren-
tis.

Iulia.

tibus maxime à C. Cæsare alienatus est. Sed eius consulatus omnē uim in
coertionem ambitus exercuit. quo tempore Publius Clodius à Milone can- P. Clodius.
didato consulatus, exemplo inutiliter facti, salutari Reip. circa Bouillas, con-
tracta ex occurſu rixa, iugulatus est. Milonem reum non magis inuidia fa-
cti quàm Pompei dānauit uoluntas. quem quidē M. Cato palàm lata ab- Milo damnatus.
soluit sententia, qui si maturius tulisset, nō defuissent qui sequerentur exem-
plum, probarentque eum ciuem occisum, quo nemo perniciosior Reipub.
neque bonis inimicior uixerat. Intra breue deinde spaciū bellis ciuilibus exarse-
runt initia, cum iustissimus quisq; & à Cæsare & à Pompeio uellet dimitti
exercitus. quippe Pompeius in secundo consulatu Hispanias sibi decerni
uoluerat, easq; per triennium absens ipse ac præsiciens urbi, per Afrannium
& Petreium consularem, ac pratorium legatos suos administrabat, & ijs
qui à Cæsare dimittendos exercitus contendebant adsentabatur, ijs qui di-
mittendos ab ipsoque aduersabatur. qui si ante biennium quàm ad arma
itum est, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum, quæ ei circunde-
dit, grauissima tentatus uale tudine decessisset in Campania (quo quidem
tempore uniuersa Italia uota pro salute eius primo omnium ciuium susce-
pit) defuisset fortunæ destruendi eius locus: Et quàm apud superos habue-
rat magnitudinem inlibatam, detulisset ad inferos. Bello autem ciuili & tot
quæ deinde per continuos XX. annos consecuta sunt malis, non alius maio- C. Curio.
rem flagrantiorēque quàm C. Curio Trib. Pleb. subiecit facem, uir nobi-
lis, eloquens, audax, suæ alienæque & fortunæ, & pudicitiae prodigus, ho-
mo ingeniosissime nequam & facundus malo publico. Huius animo uolu-
ptatibus uel libidinibus, neque opes ullæ, neque cupiditates sufficere pos-
sent. Hic primo pro Pompei partibus id est, ut tunc habebatur pro Rep.
mox simulatione contra Pompeium & Cæsarem, sed animo pro Cæsare
restitit. Id gratis an accepto centies S-H fecerit, ut accepimus, in medio relin-
quemus. Ad ultimum saluberrimas & coalescentis conditiones. pacis, quas
& Cæsar iustissimo animo postulabat, & Pompeius æquo recipiebat, di-
scussit ac rupit, unice cauente Cicerone concordiae publicæ. Harum prateri-
rumque rerum ordo cum iustius aliorum uoluminibus promatur, tum uti
spero, nostris explicabitur. Nunc proposito operi sua forma reddatur, si
prius gratulatus ero Qu. Catulo, duob. Lucullis, Metellisq; & Hortensio,
qui cum sine inuidia in Rep. florissent, eminuissentq; sine periculo, quieta,
aut certe non præcipitata fatali ante initium bellorū ciuiliū morte functi
sunt. Létulo & Marcello COS. post urbē cōditā annis ACCHT. & LXXVIII.
quàm tu M. Vinici cōsulatum inires, bellū ciuile exarsit. Alterius ducis cau- Belli ciuilis initium.
sa melior uidebatur, alterius erat firmior. Hic omnia speciosa, illic ualentia.
Pompeium senatus autoritas, Cæsarem militum armauit fiducia. Consules
senatusq; causa, nō Pōpeio, summā imperij detulerunt. Nihil relictū à Cæ-
sare,

fare, quod seruandæ pacis causa tentari posset. Nihil receptum à Pompeianis. Cum altero COS. iusto esset ferocior, Lentulus uero salua Rep. saluus esse nō posset, M. autem Cato moriendum ante, quàm ullam conditionem ciuis accipiendam Reip. contenderet: uir antiquus & grauis Pōpei parteis laudaret magis, prudens sequeretur Cæsaris: & illa gloriosa, hæc terribiliora duceret. Vt deinde spretis omnibus quæ Cæsar postulauerat, tantummodo contentus cum una legione titulum retinere prouinciæ, priuatusque in urbem uenire, & se in petitione consulatus, suffragijs P. R. committere decreuerit. Ratus bellandum Cæsar cum exercitu Rubiconē transijt: CN. Pompeius, Consulesq;, & maior pars senatus relicta urbe, ac deinde Italia transmisere Dyrrachium. At Cæsar Domitio legionibusque Corfini, quæ unā cum eo fuerant potitus, duce, alijsq; qui uenerant abire ad Pompeium sine dilatione dimissis, persecutus Brundisium, ita ut appareret malle integris rebus & conditionibus finire bellū, q̃ opprimere fugienteis cū transgressos reperisset COS. in urbem reuertit, redditāq; ratione cōsiliū suorum in senatu & in concione ac miserrimæ necessitudinis, cum alienis armis ad arma compulsus esset, Hispanias petere decreuit. Festinationem itineris eius aliquandiu morata Massilia est, fide melior quàm consilio prudentior, in tempestiue principalium armorum arbitria captans, quibus hi se debent interponere, qui non parentem coercere possunt. Exercitus deinde qui sub Africano consulari ac Petreio Prætorio fuerat ipsius aduentu uigore ac fulgore occupatus, se Cæsari tradidit uterq; legatorum, & quisquis cuiusq; ordinis sequi eos uoluerat, remisit ad Pompeium. Proximo anno cum Dyrrachium ac uicina ei urbi regio castris Pompeio retinetur (qui accitis ex omnibus transmarinis prouincijs legionibus, equitum ac peditum auxilijs, regumque Tetrarcharum, simulq; Dynastarum copijs, immanem exercitum confecerat, & mare præsidijs classium uiuebatur sepeferat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere) sua & celeritate & fortuna C. Cæsar usus, nihil in mora habuit, quo minus & cum uellet ipse, exercitusq; classibus perueniret, & primo penè castris Pompei sua iungeret, mox etiam obsidione munitimentisque eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus quàm obseffis erat grauior. Tum Balbus Cornelius excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium, sæpiusque cū Lentulo conlocutus, COS. dubitante quanti se uenderet, illis incrementis fecit uiam, quibus non Hispaniæ

Als decreuerit.* urbem uenire, & se in petitione consulatus, suffragijs P. R. committere decreuerit.

Massilia icōsulta fides. aliquandiu morata Massilia est, fide melior quàm consilio prudentior, in tempestiue principalium armorum arbitria captans, quibus hi se debent interponere, qui non parentem coercere possunt.

Als ut rebatur.* confecerat, & mare præsidijs classium uiuebatur sepeferat, quo minus Cæsar legiones posset transmittere)

Cornelius Balbus. nimentisque eum complecteretur. Sed inopia obsidentibus quàm obseffis erat grauior. Tum Balbus Cornelius excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra hostium, sæpiusque cū Lentulo conlocutus, COS. dubitante quanti se uenderet, illis incrementis fecit uiam, quibus non Hispaniæ

Als Asiæ.* Asiæ natus, sed Hispanus in triumphū & pontificatum adurgeret, fieretq; ex priuato consularis. Variatum deinde prælijs, sed uno longe magis Pompeianis prospero, quo grauius impulsus sunt Cæsaris milites. Tum Cæsar cū exercitu fatalē uictoriæ suæ Thessaliā petijt. Pompeius longe diuersa alijs suadentibus (quorū pleriq; hortabantur, ut in Italiā transmitteret, neq; hercules quicq; partibus illis salubrius fuit, alijs ut bellū traheret, qd' dignationi partium

partium indies ipsis magis prosperum fieret)usus impetu suo,hostem secu-
tus est,aciem Pharsalicam & illum cruentissimū Rhomano nomini diem, *Funeſta Rho. dies.*
tantumque utriusque exercitus profusum sanguinis,&*consilio inter se duo *Fortass,leg.cōmissa*
Reip.capita,effossumque alterum Rhomani imperij lumen. Tot, talesque
Pompeianarum partium caſos uiros non recipit enarranda hic scripturæ
modus. Illud notandum est, ut primum C. Cæsar inclinatam uidit Pom-
peianorum aciem neque prius, neque antiquius quicquam habuit, quàm
in omneis partes (ut militari & uerbo, & consuetudine utar)dimitteret. Prò
dij immortales, quod huius uoluntatis erga Brutum suæ *post eam uir *Al's *postea.*
tam mitis precium tulit:Nihil illa uictoria mirabilius,magnificentius,cla- *Victoria insignis.*
rius fuit,quando neminem nisi acie consumptum ciuem patria desiderauit,
sed munus misericordiæ*corrupit pertinaciā,cum libentius uitam*uicto, *Al's *corrupit.*
riam dare,quàm uicti acciperent.Pompeius profugiens cum duobus Len- *Al's *uictores darēt*
tulis consularibus,sextoque filio, & Fauonio pratorio,quos*comites ei for-
tuna adgregauerat,alijs ut Parthos,alijs ut Africam peteret(in quo fidelissi-
mum partium suarum haberet regem Iubam)suadentibus,Aegyptum pe-
tere proposuit,memor beneficiorū quæ in patrem eius Ptolomæi,qui tum
» puero quàm iuueni propior regnabat,Alexandriæ contulerat. Sed quis in *Cornelia.*
» aduersis beneficiorum seruat memoriam?aut quis ullam calamitosiſs debe
» ri putat gratiam,aut quando fortuna non mutat fidem? Missi itaq; ab re-
ge,qui uenientem CN.Pompeium(is iam à Mytilenis Corneliam uxorem
receptam in nauem, fugæ comitem habere ceperat) consilio Theodoti &
Achillæ exciperent,hortarēturq; ut ex oneraria in eam nauē,quæ obuiam
proceſſerat,transcenderet.quod cum fecisset princeps Rhomani nominis,
imperio arbitrioque Aegyptij mancipij,C. Cæsare,Publico Seruilio COS
iugulatus est.Hic post tres consulatus,& totidem triumphos,domitumque *Pompei exitus;*
terrarum orbem,sanctissimi ac præstantissimi uiri in id euecti,super quod
ascendi non potest, duodeſexagesimum annum agentis, pridie natalem
ipsius, uitæ fuit exitus:in tantum in illo uiro à se discordante fortuna,ut cui
modo ad uictoriā terra defuerat,deesset ad sepulturā. Quid aliud quàm
nimium occupatos dixerim, quos *in ætatem & tanti,& penè nostri seculi *Al's *etate.*
uiri sefellit quinquennium,cum à C. Attilio,& Qu. Seruilio COS. tam fe-
lix esset annorum digestio.quod adieci, non ut arguerem, sed ne argue-
rer. Non fuit maior in Cæsarem, quàm in Pompeium fuerat, regis eo-
rumque, quorum is autoritate regebatur, fides. quippe cum uenientem *Pompei & Cæsaris*
eum tentassent insidijs,ac deinde bello laceſſere auderent,utrique summo *comparatio.*
imperatorum alteri superſtiti meritas pœnas luere supplicijs. Nusquam
erat Pompeius corpore,adhuc ubique Iubæ nomine:quippe ingens par-
tium eius fauor bellum excitauerat *Africum.quod ciebat rex Iuba,& Sci-
pio uir consularis, ante biennium quàm extingueretur Pompeius, lectus
ab eo

Catonis modestia. ab eo sacer. Eorumq; copias auxerat M. Cato, ingēti cum difficultate itine-
rum, locorumq; inopia, perductis ad eos legionibus: qui uir cum summum
ei ambitus deferretur imperiū, honoratiori parare maluit. Admonet pro-
missæ breuitatis fides, quanto omnia transcurso dicenda sint. Sequens for-
tunam suam Cæsar, peruectus in Africam, quam occiso Curione Iuliana-
rum duce partium Pompeiani obtinebant exercitus. Ibi primo uaria fortu-
nam expugnauit uia, inclinatæque hostium copiae. Nec dissimilis ibi ad-
Cæsaris clementia. uersus uictos, quàm in priores clementia Cæsaris fuit. Victorem Africani
belli C. Cæsarem grauius exceptit Hispaniense (nam uictus ab eo Pharna-
ces, uix quicquam gloriæ eius adstruxit) quod CN. Pompeius Magni filius
adulescens, impetus ad bella maximi, ingens ac terribile cōflauerat, undiq;
ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem sequentium, ex toto orbe
terrarum auxilijs confluentibus. Sua Cæsarem in Hispaniam comitata for-
tuna est, sed nullum unquam atrocius periculosiusque ab eo initum præ-
lium, adeo ut plus quàm dubio Marte descenderet equo, consistensque
Cæsar in aduersis
constantia. ante recedentem suorum aciem, increpita prius fortuna, quod se in eum
seruasset exitum, denunciaret militibus, uestigio se nō recessurum: proinde
uiderent, quem & quo loco imperatorem deserturi forent. uerecūdia magis
quàm uirtute acies restituta sunt à duce quàm à milite fortius. CN. Pom-
peius grauis uulnere inuentus, inter solitudines auias interemptus est. La-
Pompeianorum
cædes. bienum Varumq; acies abstulit. Cæsar omniū uictor, regressus in urbem,
quod humanam excedat fidem, omnibus qui contra se arma tulerant, igno-
uit: magnificentissimis gladiatorij muneris, Naumachia, & equitum pedi-
tumque, simul elephantorum certaminis spectaculis, epulicq; per multos
Cæsaris cædes. dies dati celebratione, repleuit eam. Quinq; egit triumphos. Gallici appa-
ratus ex Citro, Pontici ex Acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore,
Hispaniensis argento rasili constitit. Pecunia ex manubijs lata, paulo am-
plius sexies milies S-H. Neq; illi tanto uiro, & tam dementer omnibus uso,
plus quinq; mensium principalis quies contigit: quippe cum mense Octo-
bri in urbem reuertisset, idibus Martijs, coniurationis autoribus Bruto &
Cassio, quorum alterum promittendo consulatum non obligauerat, con-
tra differendo. Cassiū offenderat: adiectis etiam consiliarijs cædis familia-
rissimis omnium, & fortuna partium eius in summum reuectis fastigium,
D. Bruto, & C. Tribonio, alijsque clari nominis uiris, interemptus est: cui
magnam inuidiam conciliarat M. Antonius, omnibus audendis paratissi-
mus, consulatus collega, imponendo capiti eius Lupercalibus sedentis pro-
rostris insigne regiū, quod ab eo *id repulsum erat, ut non offensum uidere
Al's ita rep. ut*
non offensus. tur. Laudandum experientia consilium est Panfæ atque Hirtij, qui semper
Cæsaris dictum. prædixerant Cæsari, ut principatū armis quæsitum, armis teneret: ille dicti
tans mori se, quàm timeri malle, dum clementiam quam præstiterat expe-
ctat.

etat, incautus, ab ingratis occupatus est, cū quidem plurima praesagia atq;
indicia, dii immortales, futuri obtulissent periculi: nam & haruspices praemo-
nuerant, ut diligentissime Iduum Martiarum caueret diem, & uxor Calpur-
nia territa nocturno uisu, ut ea die domi subsisteret orabat, & libelli coniura-
tionē nunciantes dati, ab eo neq; protinus lecti erant, sed profecto inelucta-
bilis fatorum uis, cuius quom fortunam mutare constituit, consilia corrup-
pit. Quo anno id patrauere facinus, Brutus, & C. Cassius, praetores erant,
D. Brutus COS. designatus. Hi unā cum coniurationis globo stipati gla-
diatorum D. Bruti manu, capitolium occupauere, cum COS. Antonius (quē
cum simul interimendum censuisset Cassius, testamentumque Caesaris
abolendum, Brutus repugnauerat) dictitans, nihil amplius ciuibus praeter
tyranni (ita enim appellari Caesarem facto eius expediebat) petendum esse
sanguinem, cōuocato senatu, cum iam Dolobella, quem substituturus sibi
Caesar, designauerat COS. fasces atque insignia corripuisset, COS. uelut pa-
cis autor liberos suos obsides in capitolium misit, fideriq; descendendi tuto
interfectoribus Caesaris dedit. Et illud decreti Atheniensium celeberrimi
exemplum relatum à Cicerone obliuionis praeteritarum rerum, decreto pa-
trum comprobatum est. Caesaris deinde testamentum apertum est, quo
C. Octauii nepotem sororis suae Iuliae adoptabat, de cuius origine etiam
si* praenit & pauca dicenda sunt. Fuit C. Octauius, ut non patricia, ita ad-
modum speciosa equestri genitus familia, grauis, sanctus, innocens, diues.
Hic praetor inter nobilissimos uiros creatus, primo loco, cum ei dignatio Lu-
lia genitam Acciam conciliaffet uxorem, ex eo honore fortitus Macedo-
niam, appellatusque in eam imperator, decedens ad petitionem consulatus
obijt, praetextato relicto filio, quem C. Caesar maior eius auunculus educa-
tum apud Philippum uitricum, dilexit ut suum, naturūque annos XVIII.
Hispaniensis militiae adsecutum se postea comitem habuit, nunquam aut
alio usum hospitio quā suo, aut alio uestum uehiculo: pontificatusque sa-
cerdotio puerum honorauit. Et paratis bellis ciuilibus, ad erudiendum li-
beralibus disciplinis singularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in stu-
dia miserat, mox belli Gethici ac deinde Parthici habiturus cōmilitonem:
Cui ut est nunciatum de cāde auunculi, cum protinus ex uicinis legionibus
Centuriones suas, suorumq; militum operam ei pollicerentur, neque eam
spernendam Saluidienus & Agrippa dicerent, ille festinans peruenire in
urbem, omnem ordinationem & necis, & testamenti Brundisij comperit.
Cui aduentanti Rhomam, immanis amicorum occurrit frequentia, & cum
intraret urbem solis orbis super caput eius curuatus aequaliter, rotunda-
tusque in colorem arcus, uelut coronam tanti mox uiri capiti imponens,
conspectus est. Non placebat Acciae matri, Philippoq; uitrico adiri nomen
inuidiosae fortunae Caesaris: sed adferebant salutaria Reip. terrarūque or-
bis

Coniurati.

α. μ. ν. σ. α.

Cicero.

C. Octauij origo.
als* praenitis pau.

d bis

bis fata conditorem, conseruatoremque Rhomani nominis. Spreuit itaq; coelestis animus humana consilia, & cum periculo potius summa, quàm tuto humilia proposuit sequi: maluitque auunculo & Casari de se, quàm uirico cedere, dictitans nefas esse, quo nomine Casari dignus esset uisus, semetipsum uideri indignum. Hunc protinus Antonius COS. superbe excipit. neque is erat contemptus, sed metus. uixq; admissio in Pompeianos hortos loquendi secum tempus dedit, mox etiam uelut insidijs eius petitus

Antonij uanitas. scelestis insimulare cepit: in quo turpiter deprehensa eius uanitas est. Aper-
te deinde Antonij ac Dolabellae Consulum ad nefandam dominationem
erupit furor. S-H septies milies depositum à C. Casare ad aedem Opis occu-
patum ab Antonio, actorum eiusdem insertis falsis, ciuitatibusque corru-
ptis, commentarijs. Atq; omnia precio temperata, uendente Remp. COS.
Idem prouinciam D. Bruto designato COS. decretam Galliam occupare
statuit. Dolabella transmarinas decreuit sibi. Interque naturaliter dissimili-
mos, ac diuersa uolentis, crescebat odium. Eoque C. Casar iuuenis coti-
dianis Antonij petebatur insidijs. Torpebat oppressa dominatione Anto-
nij, ciuitas. indignatio & dolor omnibus, uis ad resistendum nulli aderat,

*Cesaris magna
nimitas.* cum C. Casar XVIII. annum ingressus, mira ausus, ac summa consecu-
tus, priuato consilio, maiorem senatu pro Rep. animum habuit. primumq;
à Galatia, mox à Casilino ueteranos exciuit paternos, quorum exemplum
secuti alij, in breui in formam iusti coiere exercitus, mox cum Antonius oc-
currisset exercitui, quem ex transmarinis prouincijs Brundisium uenire
iusserat, legio Martia & Quarta, cognita & senatus uoluntate, & tanti iuue-
nis indole, sublati signis ad Casarem se contulerunt. Eum senatus honora-
tum equestri statua, quae hodieque in rostris posita, aetatem eius scriptura

Cesaris statua. indicat (qui honor non alij per CCC. annos quàm L. Sylla, & CN. Pom-
peio, & C. Casari contigerat) pro P. R. unà cum COSS. designatis, Hirtio
& Pansa bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo annum agente uicissi-
mum, fortissime circa Mutinam administratum est. & D. Brutus obsidio,
ne liberatus: Antonius turpi ac nuda fuga coactus deferere Italiam: Consu-
lum autem alter in acie, alter post paucos dies ex uolnere mortem obiit.
Omnia ante quàm fugaretur Antonius, honorifice à Senatu in Casarem

Cicero. exercitumque eius decreta sunt, maxime autore Cicerone, sed ut recessit
metus, erupit uoluntas, protinusque Pompejanis partibus redijt animus.
Bruto Cassioque prouinciae, quas iam ipsi sine ullo senatus consulto occu-
pauerant, decretae. Laudati quicunque his se exercitus tradidissent. Omnia
transmarina imperia eorum comissa arbitrio. quippe M. Brutus, & C. Cas-
sius, nunc metuentes arma Antonij, nunc ad augendam eius inuidiam, simu-
lantes se metuere, testati edictis, libenter se uel in perpetuo exilio uicturos,
dum Resp. constaret concordia, nec ullam belli ciuilis praebituros materiam.

plurimum

plurimum sibi honoris esse in conscientia facti sui, profecti urbe atq; Italia, intento ac pari animo, sine autoritate publica, prouincias, exercitusque occupauerant: & ubicunque ipsi essent, pratextentes esse Remp. pecunias etiam quæ ex transmarinis prouincijs Rhomâ ab Quæstoribus deportabantur à uolentibus acceperant. quæ omnia senatus decretis comprehensa & cõprobata sunt. Et D. Bruto, quod alieno beneficio uiueret decretus triumphus. Panfæ atq; Hirtij corpora publica sepultura honorata: Cæsaris adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitum eius missi erant, iuberetur summoto eo, milites adloqui. Nõ fuit tam ingratus exercitus, quàm fuerat senatus. nam cum eam iniuriam dissimulando Cæsari ferret, negauere milites sine imperatore suo ulla se audituros mandata. Hoc est illud tempus, quo Cicero insito amore Pompeianarũ partium, Cæsarem laudandum, & tollendum cen-
sebat: cum aliud diceret, aliud intelligi uellet. Interim Antonius fuga transgressus alpes, primo per cõloquia repulsus à M. Lepido, qui Põtifex Maximus, in C. Cæsaris locũ furto creatus, decreta sibi Hispania adhuc in Gallia morabatur. Mox sapius in conspectum ueniens militum, cum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius dum erat sobrius, per auersam castrorum proruta uallo militibus receptus est, qui titulo imperij cedebat Lepido, cum summa uirium penes eum foret. Sub Antoni ingressum in castra Iuuentius Laterensis, uir uita ac morte consentaneus, cum acerrime suauisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, inritus consilij, gladio se ipse transfixit. Plancus deinde dubia, id est sua fide diu, quarum esset partium secum luctatus, ac sibi difficile consentiens, & nunc adiutor D. Bruti designati COS. collegæ sui, senatuiq; se literis uenditans, mox eiusdem proditor. Asinius autem Pollio firmus proposito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis aduersus: uterque exercitus tradidere Antonio. D. Brutus desertus primo à Planco, post etiam insidijs eiusdem petitus, paulatim relinquire eum exercitu fugiens, in hospitis cuiusdam nobilis uiri nomine Cameli domo, ab his, quos miserat Antonius, iugulatus est, iustissimâsque optime de se merito uiro C. Cæsari pœnas dedit, cuius eum primis omnium amicorum fuisset, interfector fuit: & fortunæ ex qua fructum tulerat, inuidiam in autorem relegabat, censebatque æquum, quæ acceperat à Cæsare, retinere: Cæsarem quia illa dederat*peris. Hæc sunt tempora, quibus M. Tullius continuis actionibus æternas Antonij memoriæ inussit notas: sed hic fulgentissimo & celestiore, at Tribunus Cannutius continua rabie lacerabat Antonium. Vtrique uindicta libertatis, morte stetit. sed Tribuni sanguine commissa, proscripcio Ciceronis uel satiatio Antonio pœna finita. Lepidus deinde à Senatu hostis iudicatus est, ut ante fuerat Antonius. Tum inter eum, Cæsaremq; & Antonium, commercia epistolarum & conditionum iacta mentio, cum Antonius & subinde Cæsarem
d 2 admoneret,

Gratitudo exercitus in Cæsarem.

Cicero.

M. Lepidus.

Iuuentius Laterensis

Plancus.

Asinius Pollio.

D. Bruti mors.

Als*perisse uel perire.

Ciceronis proscripcio.

admoneret, quàm inimicæ ipsi Pompeianæ partes forent, et in quod iam emerisissent fastigium: & quanto Ciceronis studio Brutus Cassiusq; attollerentur: denunciaretque se cum Bruto Cassioq; qui iam decem & septem legionum potentes erant, iuncturum vires suas, si Cæsar eius aspernaretur concordiam: diceretque plus Cæsarem patris, quàm se amici ultione debe-

Fort. *igitur. re*tur inita potentia societas, & hortantibus, orantibusq; exercitibus, inter Antonium etiam & Cæsarem facta adfinitas, cū esset priuigna Antoni de-
Cæsaris consulatus. sponsa Cæsari: consulatumque inijt Cæsar pridie quàm uiginti annos im-
pleret X. Calend. Octobres, cum collega Q. Pedio, post urbem conditam abhinc annis ACCVIII. ante LXXII. quàm tu M. Vinici consulatum inires.

Vidit hic annus Ventidium, per quam urbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea consularem prætextam iungentem prætoria. Idem hic, postea triumphauit. Furente deinde Antonio, simulq; Lepido, quorum uterq; (ut prædiximus) hostes iudicati erant, quom ambo mallent

Al's* demeruisent. sibi nunciari quid passi essent, quàm quid*emeruisent, repugnante Cæsare, sed frustra aduersus duos, instauratū Syllani exempli malum, proscriptio. Nihil tam indignum illo tempore fuit, quàm quod aut Cæsar aliquem pro-
scribere coactus est, aut*bullo Cicero proscriptus est, abscessitq; scelere Anto-
nij uox publica est, cum eius salutem nemo defendisset, qui per tot annos & publicam ciuitatis, & priuatam ciuium defenderat. Nihil tamen egisti

Forte* aut ab illo,
uel ab ullo.

Ciceronis deplo-
ratio.

M. Antoni, cogit enim excedere propositi formam operis, erumpens ani-
mo, ac pectore indignatio, nihil inquam egisti, mercedem cœlestissimi oris, & clarissimi capitis abscessi numerando, auctoramentoque funebri ad conser-
uatoris quondam Reipub. tantiq; COS. inritando necem. Rapuisti tum Ciceroni lucem sollicitam, & ætatem senilem, & uitam miseriorem te prin-
cipe, quàm sub te Triumuiro mortem. Famam uero gloriamque facto-
rum atque dictorum adeo non abstulisti, ut auxeris. Viuit uiuetque per
omnem seculorum memoriam. Dumque hoc uel forte uel prouidentia, uel
utcumque constitutum rerum naturæ corpus, quod ille penè solus Rhoma-

* Apparet hic ali-
quid deesse, forte le-
gendū est, quàm hu-
ius nomen cadet.

norum animo uidit, ingenio complexus est, eloquentia inluminauit, manebit incolume: comitem æui sui laudem Ciceronis trahet: omnisq; posteritas illius in te scripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur: citiusque in mundo genus hominum*quam cedit. Huius totius temporis fortunam nec deslere quidem quisq; satis digne potuit, adeo nemo exprimere uerbis potest. Id tamē notandum est, fuisse in proscriptos uxorū fidem summā, libertorum mediā, seruorum aliquam, filiorum nullam: adeo difficilis est hominibus utcumq; conceptæ spei mora. Ne quid ulli sanctum relinquere-
tur, uel in dotem inuitamentumque sceleris, Antonius L. Cæsarem auuncu-
lum, Lepidus Paulum fratrem proscripserant. Nec Planco gratia defuit ad
impetrandum ut frater eius Plancus Plotius proscriberetur. Eoque inter
iocos

iocos militareis, qui currum Lepidi Planciꝝ secuti erant inter execrationem ciuium usurpabant hunc uersum,

De germanis non de Gallis duo triumphant Consules.

Suo præteritū loco referatur, neq; em̄ persona umbrā actæ rei capit: Dum in acie Pharsalica Africâque de summa rerum Cæsar dimicat, M. Cælius, uir eloquio animoque Curioni simillimus, sed in utroq; perfectior, nec minus ingeniose nequam, cum in modica quidem seruari posset, quippe peior illi res familiaris quàm mens erat, in prætura nouarum tabularū autor extitit, nequissimeque senatus & autoritate COS. deterreri, accito etiā Milone Annio, qui non impetrato reditu, Iulianis partibus infestus erat, in urbe seditionem *haud magis occulte bellicū tumultū mouēs, primo summotus à Rep. mox Consularibus armis autore senatu circa Turios oppressus est. Incepto pari, similis fortuna Milonis fuit. qui Compsam in Irpinis oppugnās, ictusque lapide, tum P. Clodio, tum patriæ quam armis petebat, pœnas dedit: uir iniquus & ultra sortem temerarius. Quatenus autem aliquid ex omisso peto, notetur immodica & intempestiua libertate usos aduersus C. Cæsarem, Marullum Epidium, Flauiumq; Cæse etiam Trib. Pleb. dum arguunt in eo regni uoluntatem, penē uim dominationis expertos. in hoc tamē saepe lacessiti principis ira excessit, ut censoria potius contentus nota, quàm animaduersione dictatoria, summoueret eos à Rep. testareturq; esse sibi miserrimum, quod aut natura sua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem reuertendū est. Iam & Dolabella in Asia C. Trebonium consulem, cui succedebat, fraude deceptum, Smyrnæ occiderat, uirum aduersus merita Cæsaris ingratissimum, participemq; cædis, eius, à quo ipse in consulare prouectus fastigiū fuerat. Et C. Cassius acceptis* à Statio Murco, & Crispo Martio prætorijs uiris, imperatoribus, qui præualidis in Syria legionibus inclusum Dolabellam, qui præoccupata Asia in Syriā peruenerat, Laodiceam expugnata ea* urbe fecerat, ita tamen ut* adiectum serui sui, Dolabella non segniter ceruicē daret, & decē legiones in eo tractu sui iuris fecerat. & M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonij in Macedonia Vatinioq; circa Dyrrachium uoluentis legiones extorserat, sed Antonium bello lacessierat Vatinius, dignatione obruerat, cum & Brutus cuilibet ducī præferendus uideretur, & Vatinius nulli nomini nō esset post ferendus. In quo deformitas cum turpitudine certabat ingenij, adeo ut animus eius dignissimo domicilio indulus uideretur: Eratq; septem legionibus ualidus. Et lege Pedia, quam COS. Peditius collega Cæsaris tulerat, omnibus qui Cæsarem patrē interfecerant, aqua igniq; damnatis interdictum erat. quo tempore Capito patruus meus, uir ordinis senatorij, Agrippæ subscripsit in C. Cassium. Dumq; ea in Italia geruntur, acri atq; prosperrimo bello Cassius Rhodum rem immanis operis ceperat: Brutus Lycios deuicerat: & inde in

M. Cælius.

Milo Annius.

Fort. *aut magis.

Compsa.

Marullus Epidius & Als * Sæsetium.

C. Trebonius.

C. Cassius. Als * à Sexto.

*Fort. leg. interfecerat, uel cōfecerat ita tamē, ut ad ictū.

Vatinius.

Lex Pedia.

Capito Vellei patruus.

d 3 Macedonia

Macedoniam exercitus traiecerant: cum per omnia repugnans naturæ suæ Cassius, etiam Bruti clementiam uinceret. Neque reperias, quos aut pronior fortuna comitata sit, aut ueluti fatigata maturius destituerit, quam Brutum & Cassiū. Tum Cæsar & Antonius traiecerunt exercitus in Macedoniā, & apud urbē Philippos cū M. Bruto Cassioque acie cōcurrerūt. Cornu, cui Brutus præerat, impulsis hostibus castra Cæsar's cepit. nam ipse Cæsar etiam si infirmissimus ualeitudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico, ne in castris remaneret, manifeste denunciatione quietis territorio. Id autē in quo Cassius fuerat, fugatum ac male multatum in altiora receperat loca. Tum Cassius ex sua fortuna euentum collegæ æstimans, cum dimisisset euocatum, iussissetque nunciare sibi, quæ esset multitudo ac uis hominum, quæ ad se tenderet: tardius eo nūciante, cum in uicino esset agmen, cursum ad eum tendentium: neque puluere facies aut signa denotari possent, existimans hostes esse qui inruerent, lacerna caput circūdedit, extenta inque ceruicem interritus liberto præbuit. Deciderat Cassij caput, cū euocatus aduenit, nunciāns Brutum esse uictorem. qui cum imperatorem prostratum uideret: sequar, inquit, eum quem mea occidit tarditas, & ita in gladium incubuit. Post paucos deinde dies Brutus confligit cum hostibus, & uictus acie, cum in tumultū nocte ex fuga se recepisset, impetrauit à Stratone Aegeate familiari suo, ut manū morituro cōmodaret sibi: reiectoque laeuo super caput brachio, cum mucronem gladij eius dextera tenens, sinistra admoisset māmilla, ad eum ipsum locum, quā cor emicat, impellens se in uulnus, uno ictu transfixus expirauit. Protinus Messalla fulgentissimus iuuenis, proximus in illis castris, Bruti Cassijque autoritati, cum essent qui eum ducem poscerent, seruari beneficio Cæsar's maluit, quā dubiam spem armorum tentare amplius: Nec aut Cæsarī quicquam ex uictorijs suis fuit lætius, quā seruasse Coruium: aut maius exemplum hominis grati ac pī, quā Coruius in Cæsarem fuit. Non aliud bellum cruentius cæde clarissimorum uirorum fuit. Tum Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum, Hortensiumque eminentissimorum ciuium filios fortuna abstulit: nam Varro ad ludibriū moriturus Antonij, digna illo ac uera de exitu eius magna cū libertate ominatus est. Drusus Linius, filius Linius Iuliæ Augustæ pater, & Varus Quintilius ne tentata quidē hostis misericordia, alter se ipse in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere cōegerat, manu, cum se insignibus honorum uelasset, iugulatus est. Hunc exitum M. Bruti partium septimum & xxx. annum agentis fortuna esse uoluit, corrupto animo eius in diem, quæ illi omnes uirtutes unius temeritate fecit, abstulit. Fuit autem dux Cassius melior, quanto uir Brutus: E quibus Brutum amicum habere malles, inimicum magis timeres Cassium. in altero maior uis, in altero uirtus. Qui si uicissent, quantū Reip. interfuit, Cæsare potius habere quam Antonium principē: tantum retulisset habere Brutū quā Cassium. CN. Domitius, pater L. Domiti nuper à nobis

Cassij cedes.

Bruti exitus.
Messalla Cornuius.

Drusus Linius.

Als* facti.
Bruti & Cassij comparatio.

CN. Domitius.

uifi, eminētiffimæ ac nobiliffimæ fimplicitatis uiri, auus huius CN. Domiti
 clariffimi iuuenis, occupatis nauibus cū magno fequentiū cōfilia fua comita
 tu, fugæ fortunæq; fe cōmiffit. Semetipfo cōtent⁹ dūce. Partiū Staius Mure⁹, *Staius Murens,*
 q; claffi & custodia maris præfuerat. cū omni cōmiffa fibi parte* exercitu na *Al's* exercituum.*
 uiūmq; Sex. Pompeiū CN. Magni filiū, qui ex Hifpania reuertēs, Siciliam
 armis occupauerat, petit. *ad quē & Brutianis castris, & ex Italia, alijsq; ter *Al's* Quin &*
 rarū partibus, quos præfenti periculo fortuna fubduxerat, proſcripti cōflue
 bāt. quippe nullū habētibus ftatū, quilibet dux erat idoneus: cū fortuna nō
 electionē daret, perfugiū oftenderet, exitialemq; tempeftatē fugiētibus ſta
 tio p portu foret. Hic adulefcēs erat ſtudijs rudis, ſermone barbarus impe *Sext. Pompeius.*
 tu ſtrenuus, manu prōptus, *cogitator celer, fide patri diſſimillim⁹, libertorū *Al's* cogitatione.*
 fuorū libertus, ſeruorumq; ſeruus, ſpecioſis inuidens ut pareret humillimis,
 quem ſenatus penē totus adhuc è Pōpeianis conſtans partibus poſt Anto
 nianā fugam, eodē illo tēpore, quo Bruto Caſſiōq; trāſmarinas prouincias
 decreuerat: reuocatū ex Hifpania ubi aduerſus eū clariffimū bellum Pollio
 Afini⁹ pratorius geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ præ
 fecerat. Iſtū, ut prædiximus, occupata Sicilia ſeruitia fugitiuoſq; in numerū
 exercitus ſui recipiens, magnū modum legionū effecerat, perq; Menam &
 Meneſcraten paternos libertos præfectos claffiū latrocinij ac prædationib⁹
 infeſtato mari ad ſe exercitūq; tuendū raptō utebāt, cū eum nō depuderet
 uindicatū armis ac ductu patris ſui mare infeſtare, Piraticis ſcleribus. Fra
 ctis Brutianis Caſſianiſq; partibus, Antonius trāſmarinas obiturus prouin
 cias ſubſtitit: Caſar in Italiā ſe recepit, eamq; lōge quā ſperauerat tumultu
 oſiōrē reperit. quippe L. Antonius COS. uitiōrū fratris ſui cōſors: ſed uir *L. Antonius.*
 tutū, quæ interdum in illo erant, expers: modo apud ueteranos criminatus
 Caſarē, modo eos qui iuſte diuiſione prædiorū, nominatiſq; colonis agros
 amiſerant, ad arma conciens, magnū exercitum cōflauerat. Ex altera parte
 uxor Antonij Fuluiā, nihil muliebri præter corpus gerens, omnia armis tu
 multūq; miſcebat. Hæc bellis ſedē Præneste ceperat. Antonius pulſus un
 diq; uiribus Caſaris, Peruſiam ſe cōtulerat. Plancus Antonianarū adiutor
 partiū, ſpem magis oftenderat auxiliij, quā opem ferebat Antonio. Vſus
 Caſar, uirtute & fortuna ſua Peruſiam expugnauit. Antoniū inuiolatum *Peruſia expugnata.*
 dimiſit, in Peruſinos magis ira militum quā uoluntate ſeuitū ducis, urbs
 incenſa, cuius initij incendij princeps eius loci fecit Macedonicus, qui ſubiē, *Macedonicus.*
 èto rebus ac penatibus ſuis igni, trāſfixū ſe gladio flammæ intulit. Per eadē
 tēpora exarſerat in Cāpania bellū, qd' profeſſus eorū qui perdiderāt agros *Bellum in Cam*
 patrociniū, ciebat. T. Claudius Nero pratorius, & pontifex. T. Caſaris pa
 ter, magni uir animi, doctiſſimiq; ingenij, id quoq; aduētū Caſaris ſepultū *pania.*
 atq; diſcuſſum eſt. Quis fortunæ mutatiōes, quis dubios rerū humanarū ca
 ſus ſatis mirari queat: quis nō diuerſa præſentib⁹, cōtrariāq; expectatis, aut
 d 4 ſperet

Liua. speret aut timeat: Liua nobilissimi & fortissimi uiri Drusi Calidiani filia, genere, probitate, forma, Rhomanarum eminentissima, quam postea coniugem Augusti uidimus, quā transgressi ad deos sacerdotem ac filiam, tum
fort tum bimum.* fugiens mox futuri sui Caesaris arma, *nubimum hunc Tiberiū Caesarem uindicem Rhomani imperij, futurūq; eiusdē Caesaris filium gestans sinu, per auia itinerum uitatis militum gladijs uno comitante, quo facilius occultaretur fuga, peruenit ad mare, & cum uiro Nerone peruecta in Sicilia est. Quod alieno testimoniū redderem, in eo nō fraudabo auum meū, quippe
C. Velleius. C. Velleius honoratissimo inter illos ^{CCCLX}. iud. loco à CN. Pōpeio lectus, eiusdem Marciq; Bruti ac Tyronis praefectus fabrūm, uir nulli secundus, in Campania, digressu Neronis à Neapoli, cuius ob singulārē cū eo amicitia, partiū adiutor fuerat, grauis iā aetate & corpore cū esse nō posset, gladio se ipse transfixit. Inuiolatam excedere Italia Caesar, passus Fuluiā Plancūq;
Asinius pollio. muliebris fugae comitem. nam Pollio Asinius cū septem legionibus, diu re-
Venetia. tenta in potestate Antonij Venetia, magnis speciosisq; rebus circa Altinū aliasq; eius regionis urbes aeditis, Antonium petēs, uagum adhuc Domitiū, quē digressum ē Brutianis castris post cadē eius praediximus, & propriae classis factum ducē, consilijs suis electum, ac fide data, iunxit Antonio. Quo facto quisquis aequū se praestiterit, sciat nō minus à Pollione in Antonium, quā ab Antonio in Pollionē esse conlatum. Aduētus deinde in Italiā Antonij, praeparatusq; Caesaris cōtra eū, habuit belli metū: sed pax circa Brun-
Ruffus Saluidien⁹. duium cōposita. Per quā tēpora Ruffi Saluidieni scelestā cōsilia patefacta
Al summum.* sunt. qui natus obscurissimis initijs, parū habebat *summā accepisse: & proximus à CN. Pōpeio ipsoq; Caesare ex equestri ordinis COS. creatus esse, nī simul ascendisset, ē quo infra se, & Caesare uideret & Rēp. Tum ex postulatē consensu populī, quē grauis urebat infesto mari annona, cū Pōpeio quoq;
** Alias absurde.* circa Misenū pax inita, qui haud *absurdo cū in naui Caesarēq; & Antonium coena exciperet, dixit: in Carinis suis se coenā dare, referens hoc dictū ad loci nomē, in quo paterna domus ab Antonio possidebat. In hoc pacis foedere placuit Siciliā Achaiaq; Pōpeio concedere: in quo tamē animus inquiet, manere nō potuit: id unū tantūmodo salutare aduentu suo patriae attulit, qd' omnibus proscriptis, alijsq; qui ad eū ex diuersis causis fugerant, reditū salutemq; pactus est. quā res & alios clarissimos uiros, & Neronē Claudiu, & M. Syllanū, Sentiūq; Saturninū, & Atrutiū ac Titiū restituit Rēp. Statim autē Murcū, qui aduentu suo classisq; celeberrimae, uires eius duplicauerat: insinulatū falsis criminationibus, quā talem uirū collegā officij Menae
*Alias * Metetrates.* & *Menocres fastidierāt, Pōpeius in Sicilia interfecerat. Hoc tractu tēporū
Octauia. Octauia sororē Caesaris M. Antonius duxit uxore. Redierat Pompeius in Sicilia: Antonius in trāsmarinas puincias: quas magnis momētis Labienus ex Brutianis castris profectus ad Parthos, producto eorum exercitu in Syriam

riam, interfectoque legato Antonij concusserat, qui uirtute & ductu Ventidi unà cum Parthorum copijs, celeberrimoque iuuenum Pacoro regis filio, extinctus est. Interim Cæsar per hæc tempora ne res disciplinæ inimicissima, ocium corrumpere militem, crebris in Illyrico Delmatiaque expeditionibus, patientia periculorum, bellicę experientia durabat exercitum. Eadem tempestate Caluinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniā, grauissimi comparandique antiquis exempli autor fuit. quippe Primipili Cæturionem nomine Iubillum, ob turpem ex acie fugam, fusti percussit. Crescente indies & classe, & fama Pompei, Cæsar molem belli eius suscipere statuit. Aedificandis nauibus, contrahendoque milite ac remige, naualibusque aduersionibus certaminibus atque exercitationibus, præfectus est M. Agrippa, uirtutis nobilissimæ, labore, uigilia, periculo inuictus, parendique sed uni scientissimus, alijs sanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultiisque facta coniungens. Hic in Auerno ac Lucrino lacu speciosissima classe fabricata, cottidianis exercitationibus militem remigemque ad summam & militaris, & maritimæ rei perduxit scientiam. Hac classi Cæsar, cum prius despondente ei Nerone, cui ante nupta fuerat, Liuiam, auspiciis Reip. omnibus duxisset eam uxorem, Pompeio, Siciliaeque bellum intulit. Sed uirum humana ope inuictum, grauius eo tempore fortuna concussit. quippe longe maiorem partem classis circa Veliam, Palinurique promontorium adorta uis Africi lacerauit, ac distulit. Ea patrando bello mora fuit, quod postea dubia & interdum ancipiti fortuna gestum est. nam & classis eodem loco uexata est tempestate, & ut nauali primo prælio, apud Mylas ductu Agrippæ pugnatum prospere, ita inopinato classis aduentu grauis sub ipsius Cæsaris oculis circa Tauromenium accepta dades: neque ab ipso periculum absuit. Legiones quæ cum Cornificio erant legato Cæsaris expositæ in terra, penè à Pompeio oppressæ sunt. Sed ancipitis fortuna temporis, matura uirtute correctæ. Explicatis quippe utriusque partis classibus, penè omnibus exutus nauibus, Pompeius Asiam fuga petiuit. iussuque M. Antonij, cuius opem petierat, dum inter ducem & supplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc uitam precatur, à Titio iugulatus est: cui in tantum durauit hoc facinore contractum odium, ut mox ludos in theatro Pompei faciens, execratione populi spectaculo quod præbebat pellere-
tur. Acciuerat gerens contra Pompeiū bellum ex Africa, Cæsar Lepidum cum XII. semiplenis legionibus. Hic uir omnium uanissimus, neque ulla uirtute tam longam fortunæ indulgentiam meritis, exercitum Pompei, quia propior fuerat, sequentem non ipsius, sed Cæsaris auctoritatem ac fidem, sibi iunxerat. inflatusque amplius XX. legionū numero in id furoris processerat, ut inutilis alienæ uictoriæ comes, quàm diu moratus erat, dissidendo in consilijs Cæsaris, & semper diuersa his quæ alijs placebant dicendo, tutam uictoriam

Ocium.

Caluinus Domitius.

M. Agrippa.

Pompei cades.

Lepidus.

uictoriam ut suam interpretabatur audebatque denunciare Caesari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus alijsque ueteribus Rhomanorum ducum quicquam ausum patraturumque fortius, quam tunc a Caesare. Quippe cum inermis & lacernatus esset, praeter nomen nihil trahens, ingressus castra Lepidi, ciuitatis quae iussu hominis prauissimi tela in eum acta erant, cum lacerna eius perforata esset lancea, aquilam legionis rapere ausus est. Scires quid interesset inter duces. Armati inermem secuti sunt, decimoque anno quam ad in dissimillimam uita sua potentiam peruenerat Lepidus, & a militibus & a fortuna desertus, pulloque uelatus amiculo inter ultimam confluxentium ad Caesarem turbam latens, genibus eius aduolutus est. Vita rerumque suarum dominium concessa ei sunt, spoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita deinde exercitus seditio, qui plerumque contemplatus frequentiam suam, a disciplina desciscit: & quod cogere se putat posse, rogare non sustinet, partim seueritate, partim liberalitate discussa principis. Speciosumque per id tempus adiectum supplementum Campanae coloniae, eius relictis erant publici, pro his longe uberiores redditus duodecies S-H in Creta insula redditus, & aqua promissa, quae hodieque singulare & salubritatis instar & amoenitatis ornamentum est. Insigne coronae classicae, quo nemo unquam Rhomanorum donatus erat, hoc bello, Agrippa singulari uirtute meruit. Victor deinde Caesar reuersus in urbem contractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipsius, publicis se usibus destinare professus est. Templumque Apollinis, & circa, porticus facturum promissit, quod ab eo singulari extructum munificentia est. Qua aetate Caesar tam prospere Libium in Sicilia bene fortuna in Caesare & Rep. militauit ad Orientem: quippe Antonius cum XIII. legionibus egressus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obuium, primoque duas legiones cum omnibus impedimentis tormentisque & Statiano legato amisit, mox saepius ipse cum summo totius exercitus discrimine ea adiit pericula, quibus seruari se posse desperauerat: amissaque non minus quarta parte militum, captiui cuiusdam, sed Rhomani consilio ac fide seruatus, qui clade Crassiani exercitus captus, cum fortunam non animum mutasset: accessit nocte ad stationem Rhomanam, praedixitque ne destinatum iter peterent, sed diuerso syluestri peruenaderent. Hoc M. Antonio acto, illis legionibus saluti fuit: de quibus tamen totoque exercitu haud minus pars quarta (ut praediximus) militum: calonum, seruitique desiderata tertia est. Impedimentorum uix ulla superfuit. Hanc tamen Antonius fugam suam, quia uiuus exierat, uictoria uocabat. Qui tertia aetate reuersus in Armeniam, regem eius Artauasden fraude deceptum, catenis, sed ne quid honori deesset, aureis uinxit. Crescente deinde & amoris in Cleopatra incendio, & uitiorum, quae semper facultatibus licentiaeque & assentionibus aluntur,

Al's* uite sue.
Lepidi fortuna.

Militum mores.

Agrippa.

Al's* Lepidum.

Captiui fides.

Artauasdes.

Artauasdes

aluntur,

aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre constituit, cum ante nouū se Liberum patrem appellari iussisset, cum redimitus hederis, coronāq; uelatus aurea, & thyrsū tenens, cothurnisq; succinctus, curru uelut Liber pater uictus esset Alexandria. Inter hunc apparatus belli, Plancus non iudicio re-
cta, legendi, neque amore Reip. aut Cæsaris, quippe hæc semper impugna-
bat, sed morbo proditor, cum fuisset humillimus assentator reginæ, & infra
seruos diens, cum Antoni librarius, cum obscenissimarum rerum & autor,
& minister, cum in omnia & in omnibus uenalis, cum ceruleatus & nudus,
caputque redimitus arundine, & caudam trahens, genibus innixus glau-
cum saltasset, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifestarum rapi-
narum indicia, transfugit ad Cæsarem. Et idem postea clementiam uicto-
ris pro sua uirtute interpretabatur: dictitans id probatum à Cæsare, cui ille
ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus est. Haud absurde Co-
ponius, uir prætorius, grauissimus pater, Silij socer, cum recens transfuga,
multa ac nefanda Plancus, absenti Antonio, in senatu obijceret: multa (in-
quit) mehercules fecit Antonius, pridie quàm tu illum relinqueres. Cæsare
deinde & Messala Coruino CO SS. debellatum apud Actium, ubi longe
ante quàm dimicaretur, exploratissima Iulianarum partium fuit uictoria.
Vigebat in hac parte, miles atq; imperator, illa marcebāt omnia. hinc reges
firmissimi, illinc inopīa adfectissimi. nauium hæc magnitudo, modicæ uece-
leritate, aduersa illa specie* & terribilior. hinc ad Antonium nemo, illinc ad
Cæsarem cotidie aliqui transfugiebant. Denique in ore atque oculis Anto-
nianæ classis, per Marcum Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Co-
rinthus occupata bis, ante ultimum discrimen classis hostium superata. Rex
Myntas meliora & utiliora secutus: nam de illius exemplis uitæ naxuta
Dolabella ad Cæsarem. uirq; datissimus CN. Domitius, qui solus Anto-
nianarum partium, nunquam reginam nisi nomine salutauit, maximo &
præcipiti periculo transmisit ad Cæsarem. Aduenit deinde maximi discri-
minis dies, quo Cæsar Antoniusque productis classibus, pro salute alter, in
ruinam alter terrarum orbis dimicauere. Dextrum nauium Iulianarum
cornu, M. Lario commissum: Læuum Adruntio: Agrippæ, omne classici cer-
taminis arbitrium. Cæsar ei parti destinatus in quam, à fortuna uocaretur,
ubique aderat. Classis Antoni regimen Pulico Læso siq; commissum.
At in terra locatum exercitum Taurus Cæsaris, Antoni regebat Canidius.
Vbi initum certamen est, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites:
in altera nihil præter milites. prima occupat fugam Cleopatra, Antonius
fugientis reginæ quàm pugnantis militis sui comes esse maluit. & impera-
tor, qui in desertores sauire debuerat, desertor exercitus sui factus est. Illis
etiā detrectato capite, in longum fortissime pugnandi durauit constan-
tia: & desperata uictoria, in mortē dimicabatur, Cæsar quos ferro poterat
interimere,

Plancus.

Coponius.

Cæsaris ad Actium
uictoria.

fort. * erat terri.

Myntas.

CN. Domitius.

Antoni cum Cleo-
patra fuga.

interimere, uerbis mulcere cupiens, clamitansque & ostendens fugisse Antonium, quærebat pro quo, & cum quo pugnarent. At illi cum diu pro absente dimicassent duce, ægre summissis armis, cessere uictoriam: citiusque uitam ueniamque Cæsar promisit, quàm illis ut ea precaretur, persuasum est. Fuitque in confesso, milites optimi imperatoris, imperatorem fugacissimi militis functum officio. *uidebit è suo, an Cleopatrarum arbitrio uictoriâ temperaturus fuerat, qui ad eius arbitrium direxit fugam. Idem locatus in terra fecit exercitus, cum se Canidius præcipiti fuga rapuisset ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præstiterit, ex quo in quæ statum peruenerit fortuna publica: quis in hoc transcursu tam artati operis exprimere audeat? Victoria uero fuit clementissima, nec quisque interemptus est: paucissimi, & hi, qui deprecari quidè pro se nõ sustinerent. Ex qua lenitate ducis, colligi potuit quem aut initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si sic licuisset, uictoriæ suæ facturum fuerit, *ad folium alarum, in prisca grauitate celeberrimi fides, mox diu demetia luctatus sua Cæsar, seruauit incolumem. Non prætereatur Asinij Pollionis factum, & dictum memorabile: nam cum se post Brundusinam pacem continuisset in Italia, neque aut uidisset unquam reginam: aut post eneruatum amore eius Antonij animum, partibus eius se immiscuisset, rogante Cæsare ut secum ad bellum profisceretur Actiacum: mea, inquit, in Antonium maiora merita sunt, illius in me beneficia notiora: itaque discrimine uestro me subtraham, & ero præda uictoris. Proximo anno persecutus reginam, Antoniumque Alexandriam, ultimam bellis ciuilibus imposuit manum. Antonius se ipse non segniter interemit, adeo ut multa desidia crimina morte redimeret. At Cleopatra frustratis custodibus inlata aspide, morsu sanè eius, expers muliebris metus, spiritum reddidit. Fuitque & fortuna & clementia Cæsaris dignum, quod nemo ex his, qui contra eum arma tulerant, ab eo, iussuue eius interemptus. D. Brutum Antonij interemit crudelitas. Sextum Pompeium ob eodem uictum, idem Antonius cum dignitatis quoque seruandæ dedisset fidem, etiã spiritu priuauit. Brutus & Cassius ante quàm uictorū experirentur animū, uoluntaria morte obierunt. Antonij Cleopatrarumque quis fuisset exitus, narrauimus. Canidius, timidius decessit, quàm professioni eius, quæ semper usus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæsaris, Parmensis Cassius morte pœnas dedit, ut dederat Trebonius. Dum ultimam bello Actiaco, Alexandrinæque Cæsar imponit manum, M. Lepidus iuuenis forma quàm mente melior, Lepidi eius qui triumuir fuerat, Reip. constituendæ filius, Iunia Bruti sorore natus, interficiendi, simul in urbem reuertisset, Cæsaris, consilia inierat. Tunc urbis custodijs præpositus C. Mæcenas, equestris & splendido genere natus, uir ubi res uigiliam exigeret, sanè ex omnibus, prouidens, atque agendi sciens: simul uero aliquid ex negotio remitti

Als * uiderit.

* Videtur deesse modū. Et hic, ut uidetur, multa desunt.

Asinius Pollio.

Antonij & Cleopatrarum exitus.

M. Lepidus.

Mæcenas.

remitti posset, ocio ac mollicijs penè ultra sceminā fluens, non minus Agrippa, Casari carus, sed minus honoratus: quippe uixit angusti clauī penè contentus, * nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit. hic speculatus est per summam quietem ac dissimulationem, præcipitis consilia iuuenis, & mira celeritate, nullāque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppresso Lepido, inmane noui ac resurrecturi belli ciuilis restinxit initium. & ille quidem male consultorum pœnas exoluit. Aequetur prædictæ iam Antistia Seruilia Lepidi uxor, quæ uiuo igni deuorato, præmaturam mortem immortalī nominis sui pensauit memoria. Casar autem reuersus in Italiam atq; urbem occursum, quo fauore omnium hominum ætatum, ordinum exceptus sit: quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuerit munus, nedum in operis * siquidem iusti materia, nedum huius tam recisè digne exprimi potest. Nihil deinde optare à dijs homines, nihil dij hominibus præstare possunt, nihil uoto concipi, nihil felicitate consummari, quod non Augustus post reditum in urbem Reip. Populūque Rho. terrarumque orbi repræsentauerit. Finita uicesimo anno bella ciuilia, sepulta externa, reuocata pax, sopitus ubiq; armorum furor: restituta uis legibus, iudicijs autoritas, senatui maiestas: imperium magistratuum ad pristinum reductum modum: tantummodo octo prætoribus allekti duo, prisca illa & antiqua Reip. forma reuocata, redijt cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuiq; rerum suarū possessio: leges emēdatæ utiliter, latæ salubriter: senatus sine asperitate nec sine seueritate lectus. Principes uiri triumphisque & amplissimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam urbem inlecti sunt. Consulatus tantummodo usque ad undecimum, quem continuaret Casar, cum sæpe obnitens repugnasset, impetrare potuit. nam dictaturam quā pertinaciter ei deferebat populus, tam cōstanter repulit. Bella sub imperatore gesta, pacatusq; uictorijs terrarum orbis, & tot extra Italiam domicq; opera, omne æui sui spaciū impensurū in id solum opus, scriptorem fatigant. Nos memores professionis, uniuersam imaginē principatus eius oculis animisq; subiecimus. Sepultis (ut prædiximus) bellis ciuilibus coalescentibusque Reip. membris & * coram aliero, quæ tam longa armorum series lacerauerat: Dalmatia XX. & CC. rebellis, ad certam cōfessio nem pacata est imperij. Alpes feris multisq; nationib⁹ celebres perdomitæ. Hispania, nūc ipsius præsentia, nunc Agrippæ, quæ usq; in tertiū consulatū, & mox collegiū tribunitiæ potestatis amicitia principis euexerat: multo uariorq; Marte pacatæ. In quas prouincias cum initio Scipione & Sempronio Lōgo CO ss. primo anno secūdi Punici abhinc annos CCL. Rhomani exercitus missi essent, duce CN. Scipione Africani patruo per annos CC. in his multo mutiōque ita certatum est sanguine, ut amissis Prætor imperatoribus

fort. leg. nec maiora
cōsequi nō potuit.

Als * Calpurnia
Antisti &
Seruilia Lepidi
uxor.

Als * uix in operis
& quidē.

Bellorū ciuiliū finis

Dalmatia.

Alpes.

Hispania.

Agrippa.

bus, exercitibusque saepe contumelia etiam, nonnunquam periculum Rhomano inferretur imperio. Illae enim provinciae Scipiones consumpserunt: illae contumelioso XX. annorum bello sub duce Viriatho maiores nostros exercuerunt: illae terrore Numantini belli populum Romanum concusserunt. In illis turpe Q. Pompei foedus, turpiusque Mancini senatus cum ignominia deducti imperatoris rescidit: illa tot Consulares, tot praetorios absumpsit duces, partemque aetate: in tantum Sertorium armis extulit, ut per quinquennium dijudicari non potuerit, Hispanis Romanis ne in armis plus esset roboris, & uter populus alteri pariturus foret. Has igitur provincias tam diffusas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Caesar Augustus: ut quae maximis bellis nunquam uacauerant, ex sub C. Aristio, ac deinde P. Silio legato, ceterisque, postea etiam latrocinis uacarent. Dum pacatur Occidens, ab Oriente ac rege Parthorum signa Romana, quae Crasso presso Orodes, quae Antonio pulso filius eius Phraates ceperant, Augusto remissa sunt: quod cognomen illi uiro Planci sententia, consensus uniuersi senatus populique Romanum indidit. Erant tamen qui hunc felicissimum statum odissent: quippe L. Murena, & Fannius Cepio diuersis moribus, nam Murena sine hoc facinore potuit uideri bonus, Cepio & hoc ante erat pessimus: cum inissent occidendi Caesaris consilia, oppressi auctoritate publica, quod ui facere uoluerant, iure passi sunt, neque multo post Rufus Egnatius per omnia gladiatori quam senatori propior, collecto in Aedilitate fauore populi, quem extinguendis priuata familia incendiis indies auxerat, in tantum quidem ut ei Praetura continuaret: mox etiam Consulatum petere ausus, cum esset omni flagitiorum scelerumque conscientia meritis, nec melior illi res familiaris quam mens foret, adgregatis simillimis sibi, interimere Caesarem statuit, ut quo saluo, saluus esse non poterat, eo sublato moreretur. quippe ita se mores habent, publica quisque ruina malit occidere, quam sua proteri: & idem passurus minus conspici. Neque hic prioribus in occultando felicius fuit: abditusque carceri, cum consilii facinoris mortem dignissimam uita sua obiit. Praclarum excellentis uiri factum C. Sentij Saturnini circa ea tempora Consulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Asiae Orientisque rebus Caesar, circumferens terrarum orbi praesentia sua pacis suae bona: tum Sentius forte & solus, & absente Caesare COS. cum alia, prisca seueritate summamque constantia, uetere consulum more ac seueritate gessisset, protraxisset publicanorum fraudes, punisset auaritiam, regessisset in aerarium pecunias publicas: tum in comitiis habendis praecipuum egit consulem. nam & Quaesturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri uetuit. & cum id facturos se perseverarent: Consulare, si in campum descendissent, uindictam minatus est. Et Egnatium florentem fa-

uore

*Augusti cognomen.**L. Murena.**Fannius Cepio.**Rufus Egnatius.**C. Sentij praclarum factum.*

uore publico, sperantemque ut Præturam Aedilitati, ita Consulatum Præturæ se iuncturum profiteri uetuit: & cum id non obtinuisset, iurauit etiam si factus esset COS. suffragijs populi, tamen se eum non renunciatum. Quod ego factum cuilibet ueterum Consulum gloriæ comparandum reor, nisi quod naturaliter, audita, uisis laudamus libentius: & præsentia inuidia, præterita ueneratione prosequimur: & his nos obrui, illis instrui credimus. Ante triennium ferè quàm Egnatium scelus erumperet, circa Murenæ Cepionisque coniurationis tempus ab hinc annos L. M. Marcellus sororis Augusti Octauiae filius, quem homines, ita si quid accidisset Cæsari, successorem potentiae eius arbitrabantur futurum, ut tamen id per M. Agrippam secontingere non existimarent: magnificentissimo munere Aedilitatis ædito decessit, admodum iuuenis, sanè, ingenuarum (ut aiunt) uirtutum, lætusque animi & ingenij: fortunæque, in quam alebatur, capax. Post cuius obitum Agrippa, qui sub specie ministeriorum principum profectus in Asiam (ut fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offensiones, præsentem se subduxerat temporis: reuersus inde, filiam Cæsaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit uxorem: Iulia, Agrippæ

fœminam neque sibi, neque Reip. felicis uteri. Hoc tractu temporum Titus Claudius Nero, quo primo (ut prædiximus) Liua Drusi Claudiani filia, respondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæsari nupsit, innutritus coelestium præceptorum disciplinis: iuuenis genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis, maximoque ingenio instructissimus, qui protinus quantus est, sperari potuerat, uisusque prætulit principem, Quæstor undeciesimū annum agens, capescere cepit Remp. maximamque difficultatem annonæ, ac rei frumentariæ inopiam ita ostia. eratque in urbe mandato uictrici moderatus est: ut per id quod agebat, quantus euasurus esset, eluceret. Nec multo post missus ab eodem uictrico cū exercitu ad uisendas ordinandasque, quæ sub Oriente sunt, prouincias, præcipuis omnium uirtutum experimentis in eo tractatu æditis, cum legionibus ingressus Armeniam: redacta ea in potestatem P. R. regnum eius Artauasdi dedit. cuius rex quoque Parthorum tanti nominis fama territus, liberos suos ad Cæsarem misit obsides. Reuersum inde, Neronem, Cæsar haud mediocris belli molem experiri statuit, adiutore operis dato fratre ipsius Druso Claudio, quem intra Cæsaris penates enixa erat Liua. quippe uterque diuisis partibus Rhetos Vindelicosque adgressi, multis urbium & castellorum oppugnationibus, necnon directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutissimas, aditu difficillimas, numero frequentes,

e 2 feritate

M. Marcellus.

Al's *secure uel securus.

Iulia, Agrippæ

T. Claudius Nero, Liua.

Al's *Ostia atque.

Drusus Claudius.

Rhet. Vindelici.

feritate truces, maiore cum periculo, quàm damno Rhomani exerci-
tus, plurimo cum earum sanguine perdomuerunt. Ante quæ tempora
Censura Planci & Pauli acta inter discordiam, neque ipsi honori, ne-
que Reipub. usui foret: cum alteri uis censori, alteri uita deesset: Paulus
uix posset implere censorem: Plancus timere deberet, ne quicquam ob-
scere posset adulescentibus, aut obijcientes audire, quod non agno-
sceret senex. Mors deinde Agrippæ (qui nouitatem suam multis rebus
nobilitauerat, atque in hoc perduxerat, ut & Neronis esset socer: cu-
iusque liberos nepotes suos D. Augustus præpositis Gai ac Luci no-
minibus adoptauerat) admouit propius Neronem Cæsari: quippe
filia Iulia eius, quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupsit. Subinde bel-
lum Pannonicū, quod inchoatum Agrippa Marcōq; Vinicio auo tuo
COSS. magnum atroxque, & perquàm uicinum imminere Italia, per
Neronem gestum est. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumque na-
tiones, situmque regionum ac fluminum, numerumque & modum ui-
rium, excelsissimasque & multiplices eo bello uictorias tanti imperato-
ris, alio loco explicabimus. Hoc opus seruet formam suam. Huius ui-
ctoriæ compos Nero, ouans triumphauit. Sed dum in hac parte im-
peri omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub
legato M. Lolio, homine in omnia pecuniæ quàm recte faciendi cupi-
diore, & inter summam uitiorum dissimulationem uitiosissimo: amis-
sæque legionis quintæ Aquila, uocauit ab urbe in Gallias Cæsarem.
Cura deinde atque onus Germanici belli delegata Druso Claudio
fratri Neronis adulescenti, tot tantarumque uirtutum, quot & quan-
tas natura mortalis recipit, uel industria percipit: cuius ingenium utrum
bellicis magis operibus, an ciuilibus suffecerit artibus, in incerto est.
morum certe dulcedo ac suauitas, & aduersus amicos æqua ac par sui
æstimatio inimitabilis fuisse dicitur. nam pulchritudo corporis proxi-
ma fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorē Germaniæ, plu-
rimo eius gentis uarijs in locis profuso sanguine, factorum iniquitas,
Consulem agentem annū tricesimum, rapuit. Moles deinde eius belli
translata in Neronem est. quod is sua & uirtute, & fortuna admini-
strauit, peragratusque uictor omneis parteis Germaniæ, sine ullo de-
trimento commissi exercitus, quod præcipue huic duci semper curæ
fuit: sic perdomuit eam, ut in formam penè stipendiariæ redigeret
prouinciæ. Tum alter triumphus cum altero Consulatu ei oblatus est.
Dum ea (quæ prædiximus) in Pannonia Germaniæque geruntur,
atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in ar-
ma accensis, Lucij Pisonis, quem hodièque diligentissimum, atque eun-
dem

C. & L. prænomen

Pannonicum bellum

M. Lolius.

Drusus Claudius.

L. Piso.

dem lenissimum securitatis urbanæ custodem habemus, uirtus compressit. Quippe legatus Cæsaris triennio cum his bellauit, gentesque ferocissimas plurimo cum earum excidio nunc acie, nunc expugnationibus in pristinum pacis redegit modum: eiusque patratiōe Asiæ securitatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo uiro hoc omnibus sentendum ac prædicandum est, esse mores eius uigore ac lenitate mixtissimos, & uix quenquam reperiri posse, qui aut ocium ualidius diligat, aut facilius sufficiat negotio, & magis quæ agenda sunt curet sine ulla ostentatione agēdi. Breui interiecto spacio, Tib. Nero duobus Consulibus, totidemq; triumphis actis, Tribunitiæ potestatis consortione æquatus Augusto, ciuiū, post unū (& hoc quia uolebat) eminētissimus, ducum maximus, fama fortunæq; celeberrimus, & uere alterum Reip. lumen & caput, mira quadam & incredibili atque inenarrabili pietate, (cuius causæ mox detectæ sunt) cū C. Cæsar sumpsisset iam uirilem togam, Litem maturus esset uiris, ne fulgor suus orientium iuuenum obstaret initijs, dissimulata causa consilij sui, commeatum ab focero, atque eodem uitrico ad quiescendū à continuatione laborum petijt. Quis fuerit eo tempore ciuitatis habitus, qui singulorum animi, quæ digredientium à tanto uiro omnium lachrymæ, quam penè ei patria manum iniecerit, iusto seruemus operi. Illud etiam in hoc transcurso dicendum est, ita septē annos Rhodi moratum *est, ut omnes qui pro consulibus legatique in transmarinas profecti prouincias, uisendi eius gratia ad quem conuenientes, semper priuatos illa maiestas priuata nunq̃ fuit, fasces suos summisserint, falsiq; sint ocium eius honoratius imperio suo. Sensit terrarum orbis digressum à custodia Neronē urbis, nam & Parthus desciscens à societate Rhomana, adiecit Armeniæ manum: & Germania auersis domitoris sui oculis, rebellauit. At in urbe eo ipso anno quo magnificentissimi gladiatorij muneris, Naumachiæque spectaculis D. Augustus abhinc annos XXX. se & Gallo Caninio COSS. dedicato Martis templo, animos oculosq; P. R. repleuerat, foeda dictu, memoriæque horrenda in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia eius Iulia per omnia tanti parentis ac uiri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset foemina, luxuria, libidine infectum reliquit: magnitudinemque fortunæ suæ peccandi licentia metiebatur, quicquid liberet, pro licito uindicans. Tum Iulius Antonius singulare exemplum demētiae Cæsaris, uiolator eius domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit, quem uicto eius patre, non tantum incolumitate donauerat, sed sacerdotio, prætura, consulatu, prouincijs, honoratum etiam matrimonio

Tib. Nero.

C. Cæsar.

*Fort. sic leg. & di
stinguendū esse, ut
omnes q. p. COSS.
legatisq; in transma-
rinas profecti pro-
uincias, uisendi eius
gratia atq; conueni-
endi (semper priua-
tus ille, maiestas pri-
uata nunq̃ fuit) fa-
sces s. sub. &c.

Iulia.

Al's *iudicans.
Iulius Antonius.

monio fororis suæ filia in arctissimam adfinitatem receperat: Quin-
 tiusque Crispinus singularem nequitiam supercilio truci protegens,
 & Appius Claudius, & Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique mi-
 noris nominis utriusque ordinis uiri quasi cuiuslibet uxore uiolata pœ-
 nas pependere, cum Cæsaris filiam, & Neronis uiolassent coniugem.
 Iulia relegata in insulam, patriæque & parentum subducta oculis.
 Scribonia. quam tamen comitata mater Scribonia, uoluntarij exilij permansit
 comes. Breue ab hoc intercesserat spacium, cum C. Cæsar ante alijs
 aljs* adsidendo. prouincijs* ad sedandum obitis, in Syriam missus, cōuento prius Tib.
 Nerone, cui omnem honorem ut superiori habuit, tam uarie se ibi ges-
 sit, ut nec laudaturum magna, nec uituperaturum mediocris materia
 deficiat: cum rege Parthorum iuvene excelsissimæ insulæ quam amnis
 Euphrates ambiebat, æquato utriusq; partis numero cōst. Quod spe-
 ctaculum stantis ex diuerso hinc Rhomani, illinc Parthorū exercitus,
 cum duo inter se eminentissima imperiorum & hominum coirent ca-
 pita, perquàm darum & memorabile, sub initia stipendiorum meo-
 rum Tribuno militum mihi uisere contigit, quem militiæ gradum an-
 te sub patre tuo M. Vinici & P. Silio auspiciatus, in Thracia Macedo-
 Vellei militia. niæque, mox Achaia Asiæque, & omnibus ad Orientem* uisis prouin-
 cijs, & ore atque utroque maris Pontici latere, haud iniucunda tot re-
 rum, locorum, gentium, urbium recordatione perfruo. Prior Par-
 thus apud Caium in nostra ripa, posterior hic apud regem in hostili
 M. Lollius. epulatus est. Quo tempore M. Lolli, quem ueluti moderatorem iu-
 uentæ filij sui Augustus esse uoluerat, perfida, & plena subdoli ac uer-
 als* Cæsaris futi animi consilia per Parthum indicata *Cæsaris iam auulgauit: cu-
 ira euulgauit ius mors intra paucos dies fortuita an uoluntaria fuerit, ignoro. Sed
 Censorinus. quàm hunc decessisse latati homines, tam paulo post* odisse Censori-
 Leg. *obisse. num in ijsdem prouincijs grauiter tulit ciuitas, uirum demerendis ho-
 minibus genitum. Armeniam deinde ingressus, prima parte introi-
 tus prospere gessit: mox in conloquium (cui se temere crediderat) circa
 Artagera. Artageram grauiter à quodam nomine Adduo uulneratus, ex eo
 Adduus. ut corpus minus habile, ita animum minus utilem Reipub. habere cœ-
 pit. Nec defuit conuersatio hominum uitia eius assentatione alen-
 tium. Etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio, per quæ
 eò ductus erat, ut in ultimo ac remotissimo terrarum orbis angulo con-
 senescere, quàm Rhomam regredi mallet. Deinde reluctatus inui-
 Limyra. tusq; reuertens in Italiam in urbe Lyciæ (Limyram nominant) morbo
 obiit, quom ante annum fermè quinquagesimum Cæsar frater eius
 Hispanias

Hispanias petens, Massilia decessisset. Sed fortuna quæ subduxerat
spem magni nominis, iam tum Reipub. sua præsidia reddiderat.
quippe ante utriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio COS. Tib. P. Vinicius,
Nero reuersus Rhodo, incredibili læticia patriam repleuerat. Non
est diu cunctatus Cæsar Augustus, neque enim quærendus erat quem
legeret, sed legendus qui eminebat. Itaque quod post L. mortem ad-
huc C. uiuo facere uoluerat, atque uehementer repugnante Nerone
erat inhibitus, post utriusque adulescentium obitum facere perseue-
rauit, ut & Tribunitiæ potestatis consortionem Neroni constitueret,
multum quidem eo cum domi, tum in senatu recusante, & eum Aelio
Cato Sentio COS. V. Calend. Iul. post urbem conditam annis D.
CCLIIII. abhinc annis XXVII. adoptaret. Læticiam illius diei,
concursumque ciuitatis, & uota penè inferentium cælo manus, spem
que cõceptæ perpetuæ securitatis æternitatisq; Rhomani imperij uix
in illo iusto opere abunde persequi poterimus, nedum hinc implere
tentemus: *id unum dixisse quàm ille omnibus fuerit, tum refulsit certa
spes liberorum parentibus, uiris matrimoniorû, dominis patrimonij,
omnibus hominibus, salutis, quietis, pacis, tranquillitatis, adeo ut nec
plus sperari potuerit, nec spei respõderi felicius. Adoptatus eadem die
etiam M. Agrippa, quem post mortem Agrippæ, Iulia enixa erat, sed
in Neronis adoptione illud adiectum his ipsis Cæsaris uerbis, Hoc (in
quit) Reipub. causa facio. Non diu uindictæ custodemque imperij sui
morata in urbe patria, protinus in Germaniam misit, ubi ante trien-
nium sub M. Vinicio auo tuo clarissimo uiro, immensum exarserat bel-
lum, erat & ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum
feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione ope-
rum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me functum ante tribu-
natu castrorum, Tib. Cæsaris militem fecit, quippe protinus ab ado-
ptione missus cum eo Præfectus equitum in Germaniam successor
officij patris mei, celestissimorum eius operum per annos continuos
VIII. præfectus aut legatus spectatus, pro captu mediocritatis meæ
adiutor fui. Neque illi spectaculo quo frui sum simile conditio mor-
talis recipere uidetur mihi: cum per celeberrimam Italiæ partem, tra-
ctum omnē Galliæ prouinciarum, ueterem imperatorē & ante meritis
ac uiribus, quàm nomine Cæsarem reuisentes, sibi quisq; quàm illi gra-
tulentur plenius. At uero militum conspectu eius elicite gaudio la-
chrymæ, alacritasque, & salutationis noua quædam exultatio, & contin-

*Forſan ſic legendū
eſt, id unum dixiſſe
contenti, quàm ille
charus omnibus fue-
rit tum apparuit.
Tum refulſit.
M. Agrippa.*

M. Vinicius.

*Præfectus equitū in
Germania ſub Tibe-
rio Velleius.*

gendi manum cupiditas, non continentium protinus, quin adijcerent, Videmus te Imperator, saluum recepimus. ac deinde, Ego tecum Imperator in Armenia, ego in Rhetia fui. Ego à te in Vindeliciis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus sum, neque uerbis exprimi, & fortasse uix mereri fidem potest. Intrata protinus Germania, subacti Caninifaci, Attuari Bruteri, recepti Cherusci gentes, & * inamninus, *Sic leges, Caninefates, Cattuari, Bruteri.* mox nostra clade nobilis transitu Visurgis: Penetrata ulteriora, cum omnem partem asperrimi & periculosissimi belli Caesar uindicaret, in ijs quæ minoris erant discriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris eius in Germania fuerat, præfecisset: uirum multiplicem in uirtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariumque officiorum patientem ac peritum pariter, sed eundem ubi negocia fecissent locum ocio, liberaliter lautèque eo abutentem, ita tamen ut eum splendidum ac hilarem potius quam luxuriosum aut desidem diceres, de cuius uiri claro celebriq; Consulatu prædiximus. Anni eius æstiuæ usque in mensem Decembrem perducta, immanis emolumentum fecere uictoria. Pietas sua Caesarem penè extructis hyeme alpibus in urbem traxit ad tutelam imperij: eum * ueris initi reduxit in Germaniam: in cuius mensibus ad caput Iuliæ fluminis, hyberna digrediens princeps locauerat. Prò dij boni, quanti uoluminis opera insequenti æstate sub duce Tiberio Caesare gessimus. Perlustrata armis tota Germania est. Victæ gentes penè nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorum nationes, omnis eorum iuuentus infinita numero, immensa corporibus, situ locorū tutissima, traditis armis unà cū ducibus suis, septa fulgenti armatoque militum nostrorum agmine, ante Imperatoris procubuit tribunal. Fracti Longobardi, gens etiam Germana feritate ferocior. Denique quod nunquam antea spe conceptum, nedum opere tentatū erat, ad quadringentesimum miliarium à Rheno usq; ad flumen Albim, qui Senonum Hermundorumque fines præterfluit, Rhomanus cum signis perductus exercitus. Et eòdem, mira felicitate & cura ducis, temporum quoque obseruantia dassis quæ Oceani circumnauigauerat sinus, ab inaudito atque incognito ante mari flumine Albi subuecta, plurimarum gentium uictoria, cum abundantissima rerum omnium copia, exercitui Caesariq; se iunxit. Non tempero mihi quin tantæ rerum magnitudini hoc, qualecunq; est, inferam. Cum citiorem ripam prædicti fluminis castris occupassemus, & ulterior armata hostium iuuentute fulgeret, sub omnem motum nostrarum nauium protinus refugientium, unus è barbaris ætate senior, corpore excellens

al. * in amnib; hoc est, inter amnes. Malim tamē sic legere, & amnis mox nostra clade nobilis transitu Visurgis.

Sentius Saturninus legatus in Germania.

als * ueris initio.

Iulia.

Longobardi.

Rhenus.

Albis.

Senones. Hermuduri

78

excellens: dignitate, quantum ostendebat cultus, emínens: cauatum (ut illis mos est) ex materia conscendit alueum, solusque id nauigij genus temperans, ad medium processit fluminis, & petijt liceret sibi sine periculo in eam, quam armis tenebamus, egredi ripam, ac uidere Cæsarem. Data à Cæsare petenti facultas. Tum adpulso lintre, & diu tacitus contemplatus Cæsarem: Nostra quidem, inquit, furit iuuentus, quæ cum uestrum numen absentium colat, præsentium potius arma metuit, quàm sequitur fidem. Sed ego beneficio ac permissu tuo Cæsar, quos ante audiebam, hodie uidi deos, nec feliciorem ullum uitæ meæ aut optauī, aut sensi diem. impetratōque ut manum contingeret, reuersus in nauiculam, sine fine respectans Cæsarem, ripæ suorum adpulsus est. Victor omnium gentium locorumque quos adierat Cæsar, cum incolumi inuiolatōque, & semel tantummodo magna cum daude hostium, fraude eorū tentato exercitu, in hyberna legiones reduxit, eadem qua priore anno festinatione urbem petens. Nihil erat iam in Germania quod uinci posset, præter gentem Marcomanorum, quæ Maroboduus duce excita sedibus suis, atque in inferiora refugiens incinctos Hercyniæ syluæ campos incolebat. Nulla festinatio huius uiri mentionem transgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore præualens, animo ferox, natione magis quàm ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, neque mobilem, & ex uoluntate parentum cōstantem, inter suos occupauit principatum: sed certum imperium, uirūque regiam cōplexus animo, statuit auocata procul à Rhomanis gente sua eō progredi: ubi cum propter potētiora arma refugisset, sua faceret potentissima. Occupatis igitur (quos prædiximus) locis, finitimos omnes aut bello domuit, aut conditionibus iuris sui fecit. Corpus suum custodia, tum imperium perpetuis exercitijs penè ad Rhomanæ disciplinæ formam redactum, breui in eminens & nostro quoque imperio timendum perduxit fastigium: gerebatque se ita aduersus Rhomanos, ut neq; bello nos* lacesseretur superesse sibi uim ac uoluntatē resistendi. Legati, quos mittebat ad Cæsares, interdum ut supplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur. Gentibus hominibusque à nobis desciscientibus erat apud eum per fugium, totumque ex male dissimulato agebat æmulum: exercitumque quē LX. milium peditū, quatuor equitū, fecerat, adsiduus aduersus finitimos bellis exercendo, maiori quàm quod habebat operi præparabat. Eratque etiā eo timendus, quod cum Germaniam ad laeuam & in fronte, Pannoniam ad dextram, à tergo sedium suarum haberet Noricos, tanquam in omnes semper uenturus, ab omnibus timebatur.

Nec

Marcomant.
MA
RO
BO
DVVS.

Puto leg. lacesseret.
at si lacesseret sup.
* declararet, uel si
mile quippiā hic de
esse uidetur. nā hic
in exēplari lacunus
lum omisse dictiōis
offendimus.

*eius scilicet
Marobodu.
Alpes.

BOIOHEMVVM
Boheim, hoc est, Bo-
iorum patria. nunc
ab Illyrijs (quos
Sclauos appellant)
habatur.

PAN
NO
NTIA.
Delmatia.

Batones.
Pinnetes.
Pannoniarū laus.

Pannonici belli met⁹

Als *militem.

Nec securam incrementi sui patiebatur esse Italiam, quippe cum à summis Alpium iugis, quæ finem Italiae terminant, initium *eius finium haud multo plus $\overline{c c}$. milibus passuum abesset. Hunc uirum & hanc regionem proximo anno diuersis è partibus Tib. Caesar adgre-
di statuit. Sentio Saturnino mandatum, ut per Catthos excisis conti-
nentibus Hercyniae syluis, legiones Boiohoemum (id regioni quam in-
colebat Maroboduus nomen est) ipse à Carnunto, qui locus Norici Carnuntū
regni proximus, ab hac parte erat: exercitum qui in Illyrico merebat,
ducere in Marcomānos orsus est. Rumpit, interdū moratur proposita
hominum, fortuna. Præparauerat iam hyberna Caesar ad Danubium, ad-
motoque exercitu non plus quàm quinque dierum iter, à primis ho-
stium, Saturninum admoueri placuerat. penè aequali diuisa interual-
lo ab hoste, intra paucos dies in prædicto loco cum Caesare iuncturae
erant, cum uniuersa Pannonia insolens longæ pacis bonis, & adulta
uiribus Delmatia, omnibusque tractus eius gentibus in societatem
adductis, constitit, arma corripuit. Tum necessaria gloriosis præposita,
neque tutum uisum addito in interiora exercitu uacuam tam uicino
hosti relinquere Italiam. Gentium nationumque quæ rebellauerant,
omnis numerus amplius $\overline{A C C C}$. milibus explebat. $\overline{c c}$. ferè peditum
colligebantur armis habilia, equitum $\overline{VIII}$. Cuius immensæ multi-
tudinis pars acerrimis ac peritissimis ducibus, properare in Italiam de-
creuerat, iunctam sibi Nauporti ac Tergestis confinio: pars in Macedo-
niam effugerat: pars suis sedibus præsidium esse destinauerat. Pro-
xima duobus Batonibus ac Pinneti ducibus autoritas erat. In omni-
bus autem Pannonijs non disciplinæ tantummodo, sed linguæ quo-
que noticia Rhomanæ, plerisque etiam literarum usus, & familiaris
animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nulla unquam natio tam
mature consilio belli bellum iunxit, ac decreta patrauit. Oppressi ci-
ues Rhomani, trucidati negotiatores, magnus uexillariorum nu-
merus ad internationem, ea in regione quæ plurimum ab imperato-
re aberat cæsus, occupata armis Macedonia: omnia & in omnibus lo-
cis igni, ferroque uastata. quia tantus etiam huius belli metus fuit, ut sta-
bilem illum & fortunatum tantorum bellorum experientia Caesaris
Augusti animum quateret, atque terreret. Habiti itaque delectus, re-
uocatus undique & omnes ueterani, uiri, foeminæque ex censu liber-
tinum coactæ dare *militum. Audita in senatu uox principis, decimo
die, ni caueretur, posse hostem in urbis Rhomæ uenire conspectum.
Senatorum equitumque Rhomanorum, exactæ ad id bellum ope-
ræ, pollicitati. Omnia hæc frustra præparassemus, nisi qui illa regeret,
fuiſſet.

fuiſſet. Itaque ut præſidium militum, Reſp. ab Auguſto ducem in bel-
lum popoſcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas no-
ſtra ſpecioſi miniſtri locū. Finita equeſtri militiā designatus Quæſtor,
necdūm ſenator æquatus ſenatoribus,* etiā designatis tribunis, plebei
partem exercitus ab urbe traditi ab Auguſto, perduxit ad filium eius.
In quæſtura deinde remiſſa ſorte prouinciæ, legatus eiufdem ad eun-
dem miſſus, quas nos primo anno acies hoſtium uidimus: quantis
prudentiā ducis opportunitatibus, furēteis in eum uireis uniuerſas eua-
ſimus* partibus: quanto cum temperamento ſimul utilitatis res autori-
tate imperatoris agi uidimus: qua prudentiā hyberna diſpoſita ſunt:
quanto opere incluſus cuſtodijs exercitus noſtri, ne quā poſſet erumpe-
re, inopſque copiarum, & intra ſe ſurens uiribus hoſtis elanguere:
Felix euentu, ſorte conatu, prima æſtate belli Meſſalini opus mandan-
dum eſt memoriæ: qui uir animo etiam quā gente nobilior, digniſſi-
mus qui & patrem Coruinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fra-
tri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione cum ſemiplena le-
gione uiceſima circūdatus, hoſtili exercitu amplius XX. hoſtiū fudit, fu-
gauitque: & ob id ornamentis triumphalibus honoratus eſt. Ita place-
bat barbaris numerus ſuus, ita fiducia uirium, ut ubicunq; Cæſar eſſet,
nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum propoſita ipſi duci, & ad ar-
bitrium utilitatemq; noſtram macerata, perductaque ad exitiabilem
famem, neque inſtantem ſuſtinere, neque ut facientibus copiam pu-
gnandi, dirigentibusque* etiam auſa congregi, occupato monte Clau-
dio, munitione ſe defendit.* antea pars quæ obuiam ſe effuderat exer-
citui, quem A. Cæcina & Siluanus Plautius Conſulares ex tranſmari-
nis adducebant prouincijs, circumſuſa quinque legionibus noſtris, au-
xiliaribusque &* equitatu regio, quippe magna Thracum manu uin-
ctus prædictis ducibus Rhomo & Alces Thraciæ rex in adiutorium
eius belli ſecum trahebat, penē exitiabilem omnibus cladem intulit. Fu-
gata regionū equeſtris acies, fugatæ alæ, cōuerſæ cohortes ſunt. apud ſi-
gna quoq; Legionū trepidatum. Sed Rhomani uirtus militis plus eo
tempore uindicatū gloriæ quā ducibus reliquit: qui multū amore impe-
ratoris ſui crepantes, ante in hoſtē inciderunt, quā per exploratores,
ubi hoſtis eſſet, cognocerēt. Iam igit in dubijs rebus ſemet ipſæ legiōes
adhortatæ, iugularis ab hoſte quibuſdā tribunis militum, interempto
præfecto caſtrorū, præfectiſq; cohortiū, nō incruētis cēturionibus,* qui
etiā primi ordines cecidere, inuaſere hoſtes. nec ſuſtinuiſſe cōtenti, per-
rupta eorū acie, ex inſperato uictoriā uindicauerunt. Hoc ferē tempore
Agrippa, q. eodē die quo Tiberius adoptatus ab auo ſuo naturali erat,
etiam

* Sic puto leg. etiā
designatus tribunus
plebi. Et mox perdu-
xi. nam de ſeiſo lo-
quitur.

* Puto leg. artibus.

Al's* aciem.

Al's* At ea.

* Puto leg. equitatu
r. q. magnam. T. ma-
num iunctus præ. d.
Rhomanis.

Al's* quinetiam.

Agrippa.

etiam

Rhomo & Alces

Numerosus
exercitus.

Al's *distractissim⁹

*Hic deesse puto
beneficiū, uel simile
quippiā, nisi placet
ut cuius legatur,
hoc modo, lectica mi
publicata cuius, sed
prior lectio magis
arridet.

Al's *rarissima.

etiam ante biennium qualis esset, apparere coeperat, mira prauitate ami
mi atque ingenij in praecipitia conuersus, patris atque eiusdem aui sui
animum alienauit sibi: moxque crescentibus indies uitijs, dignum
furore suo habuit exitum. Accipe nunc M. Vinici tantum in bello
ducem, quantum in pace uides. Principes iunctis exercitibus, quicq;
sub Caesare fuerant, quicq; ad eum uenerant, contractisque in una ca-
stra decem legionibus, LXX. amplius cohortibus, XIII. sed pluribus
quam decem ueteranorum milibus, ad hoc magno uoluntariorum nu-
mero, frequentiq; equite regio: tanto denique exercitu, quantus nullo
unquam loco post bella fuerat diuilia, omnes eo ipso laeti erant, maxi-
maeque fiduciam uictoriae in numero reponebant. At imperator opti-
mus eorum quae agebat iudex, & utilia speciosis praeferebat, quodq; sem-
per eum facientem uidi in omnibus bellis, quae probanda essent, non
quae utique probarentur sequens, paucis diebus exercitum, qui uenerat
ad refouendas ex itinere eius uires, moratus: cum eum maiorem quam
ut temperari posset, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere sta-
tuit. profectusque longo & perquam laborioso itinere: cuius difficul-
tas narrari uix potest, ut neque uniuersos quisquam auderet adgredi,
& partem digredientium suorum quisque metu finium uniuersi tenta-
re non possent, remisit eo unde uenerant. & ipse asperrimae hyemis ini-
tio regressus Sivistiam, legatos, inter quos ipsi fuimus, partitis praefecit
hybernis. Orem dictu non eminentem, sed solida ueraq; uirtute atq;
utilitate maximam, experientia suauissimam, humanitate singularem,
Per omne belli Germanici Pannoniciq; tempus, nemo e nobis, gra-
dumue nostrum aut praecedentibus aut sequentibus, imbecillus fuit,
cuius salus ac ualetudo non ita sustentaretur Caesaris cura, tanquam
distraximus, ille tantorum onerum mole huic uni uacaret animus.
Erat desiderantibus paratum iunctum uehiculum: lectica eius publica,
cuius cum alij, tum ego sensi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in
hoc solum importatu instrumentu balinei, nullius non succurrit ualetu-
dini. Domus tantum ac domestici deerant: ceterum nihil quod ab illis
aut praestari, aut desiderari posset. Adiciam illud, quod, quisquis illis
temporibus interfuit (ut alia quae retuli) agnosceret protinus: Solus sem-
per equo uectus est: solus cum ijs quos inuitauerat, maiore parte aeti-
uarum expeditionum coenauit sedens: non sequentibus disciplinam,
quatenus exemplo non nocebat, ignouit: admonitio frequens inerat &
castigatio, uindicta amarissima: agebatque medium plurima dissimu-
lantis, aliqua inhibentis. Hyems emolumentum patrati belli contulit,
sed insequenti aestate omnis Pannonia reliquijs totius belli in Delma-
tia

tia manentibus, pacem petijt. Ferocem illam tot milium iuventutem, paulo ante feruitutem minatam Italiae, conferentem arma quibus usa erat apud flumen nomine Bathinum, prosternerentque se uniuersam genibus imperatoris, Batonemque & Pinetem excelsissimos duces, captum alterum* a se deditum, iustis uoluminibus ordine narrabimus, ut spe- ro. Autumni uictor in hyberna reducitur exercitus, cuius omnibus co- pijs* Caesarem Lepidus praefectus est, uir nominis ac fortunae eorum proximus, quem in quantum quisque aut cognoscere, aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorumque nominum quibus or- tus est, ornamentum iudicat. Caesar ad alteram belli Delmatici molem, animum atque arma contulit, in qua regione quali adiutore legatoque fratre meo Magio Celere* ulli flano usus sit, ipsius patrisque eius praedicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Caesar donauit, signat memoria. Initio aestatis Lepidus educto hybernis exercitu pergentis integras immunesque adhuc da- de belli, & eo feroces ac truces tendens ad Tiberium imperatorem, & cum difficultate locorum, & cum ui hostium luctatus, magna cum da- de obfistendum, excisis agris, exustis aedificijs, caesis uiris, laetus uictoria praedaque onustus peruenit ad Caesarem, & ob ea, quae si proprijs gessisset auspicijs, triumphare debuerat, ornamentis triumphalibus consentiente cum iudicio principum uoluntate senatus* est. Illa aestas maximi belli consummauit effectus. quippe* Perusia aedificiales Dalmatae, situ loco rum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi scientia, & praecipue angustijs saltuum penè inexpugnabiles, non iam ductu, sed manibus atque armis ipsius Caesaris tum demum pacati sunt, cum pe- nè funditus euerfi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut uidere maius, aut mirari magis potui, quam quod imperatori nun- quam adeo ulla opportuna uisa est uictoriae occasio, quam damno amissi pensaret militis, semperque uisum est gloriosum, quod esset tu- tissimum. & ante conscientiae quam famae consultum: nec unquam consilia ducis iudicio exercitus, sed exercitus prouidentia ducis rectus est. Ma- gna in bello Dalmatico experimenta uirtutis, in multos ac difficileis locos praemissus Germanicus dedit, celebri etiam opera diligenti, qui- bus Iulius Posthumius uir Consularis, praepositus Dalmatiae, orna- menta meruit triumphalia: quem honorem ante paucos annos Passie- nus & Cossus, uiri quibusdam diuersis uirtutibus celebres, in Africa me- ruerant. Sed Cossus uictoriae testimonium etiam in cognome filij con- tulit, adulescentis in omnium uirtutum exempla geniti. At Posthumi operum L. Apronius particeps, illa quoque militia eos, quos mox con-

Bathinus flumini.

* alterum deesse uidetur.

Lepidus. alius a Caesare.

Magius Celer fra- ter autoris.

* donatus, deest aut simile.

* Legendum reor perfidia exitiales Dalmatae.

Iul. Posthumius.

Passienus.

Cossus.

L. Apronius.

f secutus

secutus est, honores excellenti uirtute meruit. Utinam non maioribus experimentis testatum esset, quantum in omni re fortuna posset, sed in loco quoque genere abunde agnosci uis eius potest. nam & etiam uir antiquissimi moris & priscam grauitatem semper humanitate temperans, in Germania Illyricoque, & mox in Africa, splendidissimis functus ministerijs, non merito, sed materia adipiscendi triumphalia defe-

A. Licinius. ctus est. Et A. Licinius Nerua Silianus, P. Silij filius, quem uirum ne qui intellexit quidem, abunde miratus est, ne nihil optimo ciui, simplicissimo duci perisset, praeferens immatura: & fructu amplissimae principis amicitiae, & consummatione euectae in altissimum paternumque fastigium imaginis, defectus est. Quorum uirorum mentioni si quis quassisse me dicet locum, fatentem arguet. neque enim iustus sine mendacio candor apud bonos crimini est, tantum quod. Vltimam imposuerat Pannonico ac Dalmatico bello Caesar manum, cum intra quinque consummati tanti operis dies, funestae ex Germania epistolae, caesi Varii, trucidatarumque legionum trium, totidemque alarum, & sex cohortium, uelut in hoc saltem, tantummodo indulgente nobis fortuna, ne occupa-

Varus Quintilius. to ducem, & causa persona moram exigit. Varus Quintilius inlustri magis quam nobili ortus familia: uir ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, ocio magis castrorum quam bellicae adfuetus militiae, pecuniae uero quam non contemptor, Syria, cui praefuerat, declarauit. quam pauper diuitem ingressus, diues pauperem reliquit. Is cum exercitui, qui erat in Germania, praefisset, concepit esse homines, qui nihil praeter uocem membraque haberent hominum, quicunque gladijs domari non poterant, posse iure mulceri. Quo proposito mediam ingressus Germaniam, uelut inter uiros pacis gaudentes dulcedine, iurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine, trahebat aestiua. At illi, quod nisi expertus uix credebat, in summa feritate uersutissimi, na-

Als prouocantes.* tumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc* procaces alter alterum iniuria, nunc agentes gratias, quod ea Rhomana iusticia finiret, feritasque sua nouitate incognitae disciplinae mitesceret, & solita armis discerni iure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quintilium, usque eo ut se praetorem urbanum in foro ius dicere, non in medijs Germaniae finibus exercitui praefesse crederet. Tum iuuenis genere nobilis, manu fortis, sensu celer, ultra barbarum promptus ingenio, nomine Arminius Sigimeri principis gentis eius filius, ardorem animi uultu oculisque praeferens, adfiduus militiae nostrae prioris comes, iure etiam ciuitatis Rhomae ius equestre consequens gradus, segnicia ducis in occasionem sceleris usus est: haud imprudenter specu-

latus,

latus, neminem celerius opprimi, quàm qui nihil timeret: & frequen-
tissimum initium esse calamitatis, securitatem. Primo igitur paucos,
*mox pluris in societate consili praecepit: opprimi posse Rhomanos, &
dicit, & persuadet: decretis facta iungit: tempus insidiarum constituit.
Id Varo per uirum eius gentis fidelem, clarique nominis Segesten in-
dicatur: *postulabat etiam fata consilijs, omnemque animi eius aciem
praestruxerat. quippe ita se res habet, ut plerumque qui fortunam mu-
taturus deus, consilia corrumpat, efficiatque, quod miserrimum est, ut
quod accidit, etiam merito accidisse uideatur, & casus in culpam tran-
seat. Negat itaque se credere, *spemque in se beneuolentia ex merito
aestimare profitetur. Nec diutius post primum indicem, secundo reli-
ctus locus, Ordinem atrocissimae calamitatis, qua nulla post Crassi in
Parthis damnum, in externis gentibus grauior Rhomanis fuit, iustis
uoluminibus ut alijs, ita nos conabimur exponere. nunc summa deflen-
da est. Exercitus omnium fortissimus, disciplina, manu, experientiaque
bellorum inter Rhomanos milites princeps, marcore ducis, perfidia
hostis, iniquitate fortunae circumuentus: cum ne pugnandi quidem
egregie, aut occasionis in quantum uoluerant data esset *immunis, ca-
stigatis etiam quibusdam graui poena, quia Rhomanis & armis, & ani-
mis usi fuissent, inclusus syluis, paludis insidijs ab eo hoste ad interne-
tionem trucidatus est, quem ita semper more pecudum trucidauerat,
ut uitam aut mortem eius nunc ira, nunc uenia temperaret. Duci plus
ad moriendum quàm ad pugnandum animi fuit. quippe paterni aui-
tis exempli successor, se ipse transfixit. At è praefectis castrorū duobus
quàm darum exemplum L. Eggius, tam turpe C. Eionius prodidit: qui
cum longe maximam partem absumpsisset acies, autor deditionis sup-
plicio quàm praelio mori maluit. At *Valnumonius legatus Vari, cate-
ra quietus ac probus, diri autor exempli spoliatus equitem, peditem re-
linquens, *fuga cum alijs Rhenum petere ingressus est, quod factum
eius fortuna ulta est. non enim desertis superfuit, sed desertor occidit.
Vari corpus semiustum hostium lacerauerat feritas: caput eius absci-
sum, latumque ad Maroboduum, & ab eo missum ad Caesarem. genti
litij tamen tumuli sepultura honoratum est. His auditis reuolat ad pa-
trem Caesar, perpetuus patronus Rhomani imperij, ad suetam sibi cau-
sam suscipit. Mittitur ad Germaniam: Gallias confirmat. disponit exer-
citus, praesidia munit, se magnitudine sua, non fiducia hostium metiens,
qui Cimbricam Teutonicamque militiam Italiae minabantur: ultra Rhe-
num cum exercitu transgreditur. arma interfecti, quae arguisse pater &
patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, uastat agros, urit
domos,

als *mox pluris in
societatem consili
recepit.
Segestes.

*Fort. sic legendū,
spemq; de Germa-
norum in se bene-
uolentia.

*Deest hic uel po-
testas, uel simile.

L. Eggius.
C. Eionius.

als *Val. Num.

L. Asprenās.

als* Alifone. est lo/
ci nomē. Nam extat
hodieq; oppidulum
Alzheim prope
Vangionas. Memi/
nit eius Tacitus.

Caldi Celij facinus.

*Sic legendum pu
to, ex Senatus Popu
lusq; R. (postulan
te patre eius) ut a/
quum ei ius in omni
bus puincijs exerci
tibusq; esset, quam
erat ipsi, decreto cō
plexus esset.

*ex rege ei præpo
sito. loquitur autem
de Tigrane.

domos, fundit obuios: maximāq; cum gloria, incolumi omnium quos
transduxerat numero, in hyberna reuertitur. Reddatur uerū L. Aspre
nati testimoniū. qui legatus sub auunculo suo Varo militans, naua uiri
licq; opera duarum legionum quibus præerat, exercitum immunem
tanta calamitate seruauit, maturēque ad inferiora hyberna descen
dendo, uacillantium etiam cis Rheno sitarum gentium animos con
firmauit. Sunt tamen qui ut uiuos ab eo uindicatos, ita iugulorum
sub Varo occupata crediderint patrimonia, hereditateq; excisi exer
citus, in quantum uoluerit, ab eo aditam. Luci etiam Cædici præfecti
castrorum, eorumque qui unā circumdati *a Lifone, immensis Germa
norum copijs obsidebantur, laudanda uirtus est: qui omnibus difficul
tatibus superatis, quas inopia rerum intolerabileis, uis hostium facie
bat inexuperabileis, nec temerario consilio, nec segni prouidentia usi,
speculatiq; opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Ex
quo apparet Varum sanè grauē & bonæ uoluntatis uirum, magis im
peratoris defectum consilio, quā uirtute destitutū militum, se magni
ficentissimūque perdidisse exercitum. Cum in captiuos sæuiretur a
Germanis, præclari facinoris autor fuit Caldis Cælius ad uetustatem
familia suæ dignissimus, qui complexus catenarum quibus uinctus
erat seriem, ita illas inlisset capiti suo, ut protinus pariter sanguinis cere
briq; influuio expiraret. Eadem & uirtus & fortuna subsequenti tem
pore ingressa animum imperatoris Tiberij fuit, quæ initio fuerat: qui
conculsis hostium uiribus, classicis, peditumq; expeditionibus: cum res
Galliarum maximæ molis, accensasque plebis Viennensium dissensio
nes, coërtione magis quā poena mollisset, *Senatus Populusq; R. po
stulante patre eius, ut equum eius in omnibus prouincijs exercitibusq;
esset quam erat ipse decreto complexus esset: Etenim absurdum erat
non esse sub illo, quæ ab illo uindicabantur: & qui ad opem ferendam
primus erat, ad uindicandum honorem non iudicari parem: In urbem
reuerfus, iam pridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum ex
Pannonijs Delmatisque egit triumphum, cuius magnificentiam quis
miretur in Cæsare? Fortunæ uero quis non miretur indulgentiā: quip
pe omnes eminentissimos hostium duces non occisos fama narrauit,
sed uinctos triūphus ostendit. quē militi fratriq; meo inter præcipuos
præcipuisq; donis adornatos uiros comitari cōtiguit. Quis nō inter reli
q;bus singularis moderatio Tib. Cæsaris elucet atq; eminet, hoc quoq;
miretur, quod cum sine ulla dubitatione septem triumphos meruerit,
tribus contentus fuerit: Quis enim dubitare potest, quin ex Armenia
recepta, & ex rege propositi, cuius capiti insigne regium sua manu im
posuerat,

posuerat, ordinatisque rebus Orientis ouans triumphare debuerit: & Vindelicorum Rhetorumque uictor, curru urbem ingredi: Fractis deinde post adoptionē continua triennij militia Germaniæ uiribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit: & post eadem sub Varo acceptam, ocyus prosperrimo rerum euentu eadem excisa Germaniā, triumphū summi ducis adornare debuerit: Sed in hoc uiro nescias utrum magis mireris, quod laborum periculorumque semper excessit modum, an quod honorū temperauit. Venitur ad tempus, in quo fuit plurimū metus. quippe Cæsar Augustus cum Germanicum nepotem suum reliqua belli patraturum misisset in Germaniam, Tiberium autem filium missurus esset in Illyricū, ad formanda pace, quæ bello subegerat, prosequens eum, simulque interfuturus athletarum certaminis ludicio, quod eius honori sacratum à Neapolitanis est, processit in Campaniam: quantū iam motus imbecillitatis, inclinatusque in deterius principia ualetudinis senserat, tamen obnitente ui animi profecutus filium: digressusque ab eo Beneuenti, ipse Nolam petijt: & ingrauescente indies ualetudine, cum sciret quis uolenti omnia post se salua remanere, accersendus foret, festināter reuocauit filium. ille ad patrem patriæ expectato reuolauit maturius. Tum securum se Augustus prædicans, circumfususque amplexibus Tiberi sui, commendans illi sua atque ipsius opera, nec quicquid iam de fine si fata poscerent recusans, subrefectus primo cōspectu alloquiūque charissimi sibi spiritus: mox cum omnem curam fata uincerent, in sua resolutus initia, Pompeio Apuleioque COS. septuagesimo sexto anno animam cœlestem cœlo reddidit. Quid tunc homines timuerint, quæ senatus trepidatio, quæ populi confusio, quis orbis metus, in quam arto salutis exitijque fuerimus confinio, neque mihi tam festinanti exprimere uacat, neque cui uacat potest. Id solum uoce publica dixisse habeo: cuius orbis ruīnam timueramus, eum ne cōmotum quidem sensimus. tantæque unius uiri maiestas fuit, ut nec bonis, neque contra malos opus armis foret. Vna tamen ueluti luctatio ciuitatis fuit, pugnantis cum Cæsare Senatus Populi que R. ut stationi paternæ succederet: illius ut potius æqualem ciuem, quàm eminentem liceret agere principem. tandem ratione magis quàm honore uictus est, cum quicquid tuendum non suscepisset, perituum uideret. Solique huic contigit penè diutius recusare principatum, quàm ut occuparent eum, alij armis pugnauerant. Post redditum cœlo patrem, & corpus eius humanis honoribus, nomen diuinis honoratum, primum principalium eius operum fuit, ordinatio comitiorum, quam manu sua scriptam D. Augustus reliquerat. quo tempore mihi fratrique meo candidatos Cæsaris,

Augusti obitus.

f 3 proxime

proxime à nobilissimis ac sacerdotibus uiris, destinari pratoribus con-
tigit, consecutis, ut neque post nos quenquam D. Augustus, neque
ante nos Caesar commendaret Tiberius. Tulit protinus, ut uoti & con-
siliij sui precium Resp. neq; diu latuit, aut quid non impetrando, passu-
ri fuisset, aut quid impetrando profecisset. quippe exercitus qui
in Germania militabat, praesentisque Germanici imperio regebatur,
simulque legiones quae in Illyrico erant, rabie quadam, & profunda
confundendi omnia cupiditate, nouum ducem, nouum statum, nouam
quaerebant Rempub. quinetiam ausi sunt minari daturos senatui, da-
turos principi leges: modum stipendij, finem militiae sibi ipsi consti-
tuere conati sunt. processum etiam in arma: ferrumque strictum est, &
penè in ultimum gladiorum erupit impunitas. defuitque qui contra
Remp. duceret, non qui sequerentur. Sed haec omnia ueteris impera-
toris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum grauitate pollicentis, in-
ter seueram praecipue nostrorum ultionem, mitis aliorum castigatio, bre-
ui sopijt ac sustulit. Quo quidem tempore ut pleraque ignaue Germa-
nicus, ita Brutus qui à patre in idipsum plurimo quidem igne emicans
incendium militaris tumultus, missus erat, prisca antiquaque seueritate
usus, ancipitia sibi tam re quam exemplo perniciofa, & his ipsis militum
gladijs quibus obsessus erat, obsidenteis coercuit, singulari adiutore in
eo negotio usus Iunio Blefo, uiro nescias utiliore, in castris an meliore
in toga. qui post paucos annos Proconsul in Africa, ornamenta trium-
phalia cum appellatione imperatoria meruit, ac Hispanias exercitumque
que uirtutibus, celeberrimamque in Illyrico militiae praediximus cum im-
perio obtineret, in summa pace, quiete continuit: cum ei pietas rectissima
sentienti, & autoritas quae sentiebat obtinendi, superesset. cuius curam
ac fidem Dolabella quoque, uir simplicitatis generosissimae, in mariti-
ma parte Illyrici per omnia imitatus est. Horum xvi. annorum ope-
ra quis cum inserta sint oculis animisque omnium, in partibus eloqua-
tur? Sacrauit parentem suum Caesar non imperio, sed religione. non
appellauit eum, sed fecit deum. reuocata in forum fides. * summota è fo-
ro seditio, ambitio campo, discordia curiae, sepultae: ac situ oppositae,
iustitia, aequitas, industria, ciuitati redditae: accessit militibus autoritas,
senatui maiestas, iudicij grauitas, compressa theatralis seditio: recte
faciendi omnibus aut incussa uoluntas, aut imposita necessitas. hono-
rantur recta, praua puniuntur. suspicit potentem humilis, non timet.
antecedit, non contemnit humiliorem potens. quando annonae mode-
rator: quando pax laetior? Diffusa in orientis occidentisque tractus, &
quicquid meridiano aut septentrione finitur, pax augusta: per omnis
terrarum

* ceu praediximus.
uel per parenthesi
modum (praedixim⁹)
Arridet tamē mihi
magis, ut praeditum
legatur, hoc modo.
ac Hispanias exer-
citumque uirtutibus,
celeberrimamque in Il-
lyrico militiae praedi-
tum, quā imperio
obtineret, in summa
pace ac qete tenuit.
Nā innuit Velleius
Iuniū Blefum eas co-
pias quibus in Illy-
rico feliciter praesu-
erat, paulo post in
Africā traduxisse,
priori militia quam
in Illyrico fecerant
nobileis ac isigneis.
Proinde Dolobellā
huius curam ac fidē
imitatum scribit ni-
mirū ut iā absentis.

Iunius Ble-
fus,

* submota
foro sedi-
tio, ambitio
campo, discor-
dia curiae
sepulta.

terrarum orbis angulos à latrociniorum metu seruat immuneis. Fortuita non ciuium tantummodo, sed urbium damna principis munificentia uindicat. Restitutæ urbes Asiae. Vindicatæ ab iniurijs magistratum prouinciæ. Honor dignis paratissimus. Poena in malos sera, sed aliqua. Superatur æquitate gratia, ambitio uirtute. nam facere recte ciues suos princeps optimus faciendo docet: cumque sit imperio maximus, exemplo maior est. Raro eminentes uiri nō magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam suam usi sunt: ut duo Scipiones duobus Lælijs, quos per omnia æquauerūt sibi: ut Diuus Augustus M. Agrippa, & maxime ab eo, Statilio Tauro. quibus nouitas familiæ haud obstitit, quo minus ad multipliceis consulatus triumphosque, & complura enumerarentur sacerdotia. etenim magna negocia, magnis adiutoribus egent. Neq; in paruo paucitas ministeria defecit. Interestque Reipub. quod usu necessarium, & dignitate eminere: utilitatemq; autoritate munire. Sub his exemplis Tiberius Cæsar Seianum Aelium princeps equestris ordinis patre natū, materno uero genere clarissimas ueterisq; & insigneis honoribus complexum familias, habentem consularis fratres, consobrinos, auunculum: ipsum uero laboris ac fidei capacissimum, sufficiente etiam uigori animi compage corporis, singulari rem principalium onerum adiutorem in omnia habuit atque habet: uirum seueritatis latissimæ, hilaritatis prisca, actu ociosis simillimum nihil sibi uindicantem, eoque adsequentem omnia, semper infra aliorum æstimationes se metientem, uultu uitæque tranquillum, animo exomnem. In huius uirtutum æstimatione iam pridem iudicia ciuitatis, cum iudicijs principis certant. neque nouus hic mos Senatus Populique Rho. est, putandi, quod optimum sit, esse nobilissimum. nam & illi antiqui ante primum bellum Punicum ab hinc annos ccc. T. Coruncanus. T. Coruncanus, hominem nouum, cum alijs omnibus honoribus, tum Pontificatu etiam Maximo, ad principale extulere fastigium: Et equestri loco natum sp. Caruilium, & mox M. Catonem nouum etiam, Tusculum, urbis inquilinum, Mummiūque Achaicum in Consulatus, Censuras, & Triumphos prouexere: Et qui C. Marium ignotæ originis usque ad sextum Consulatum sine dubitatione Rhomani nominis habuere principem: Et qui M. Fuluius tantum tribuere, ut penè ad sententiam sua, quibus uellet, principatus conciliaret: Quiq; nihil Asinio Pollioni negauerūt, quod nobilissimis summo cum sudore consequendum foret: profecto hoc senserunt in cuiuscunq; animo uirtus inesset, ei plurimū esse tribuendū. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendū Seianū, Cæsare: ad iuuanda uero onera principis Seianū protulit, Sena

D. Augustus.
M. Agrippa.

Seianus Aelius.

T. Coruncanus.

M. Cato.

C. Marius.

M. Fuluius.

* Post Caesaris de/
est forma, uel sile,
quæ dictio oscitãtia
librarij i tertiu uer/
sum traslata est, ut
uidetur, ubi plane
supereft.

Huc Suetom^o Thra/
sypolũ uocat. Tacit/
tus Rescuporim.

* Videtur hic deef/
se per, ut legatur, p/
amicitiæ formã euo/
cauit.

* Hæc uerba, Ingra/
tũ & noua molien/
tẽ oppressit: errore
librarij transposita
uidentur. ego in ter/
tiu superiore repo/
nẽda puto, uidelicet
post formam euoca/
uit.

Boiohemiã itelligit

Sacrouir.

als * qui quicquid
unquam.

Als * aut deorũ, uel
auribus deorum.

als * duxit.

naturũque & Pop. Rho. eò perduxit, ut quod usu optimum intellegit;

id in tutelam securitatis suæ libenter aduocet. Sed proposita quasi uni-

uersa principatus Tib. Caesaris*, singula recenseamus. Qua ille pruden-

tia Rhascupolim interemptorem fratris sui filii Cotys, consortisq; eius-

dem imperij, *formam euocauit: singulari in eo negotio usus opera

Flacci Pomponij Consularis uiri, nati ad omnia quæ recte facienda

sunt, simpliciq; uirtute merentis semper quàm captatis gloriam. Cum

quanta grauitate ut senator, & iudex non ut princeps, & causas pressius

audit quàm celeriter: * ingratum & noua molientem oppressit. Qui-

bus præceptis instructum Germanicum suum, imbutumque rudimen-

tis militiæ secum actæ, domitorem recepit Germania: Quibus iuuen-

tam eius exaggerauit honoribus, respondente cultu triumphii rerum

quas gesserat magnitudini: Quotiens populum congiarijs honora-

uit, senatorumque censum, cum id senatu autore facere potuit, quàm li-

benter expleuit, ut neque luxuriam inuitaret, neque honestam pauper-

tatem pateretur dignitate destitui. Quãto cum honore Germanicum

suum in transmarinas misit prouincias: Qua uis consiliorum suorum

ministro & adiutore usus Druso filio suo, Maroboduum inhaerentem

occupati regni finibus, pace maiestatis eius dixerim, uelut serpentem

abstrusam terræ, salubribus consiliorum suorum medicamentis coëgit

egredi: quàm illum ut honorate nec secure continet: Quantæ molis

bellum principe Galliarum ciente Sacrouiro, Floroque Iulio mira cele-

ritate ac uirtute compressit, ut ante Pop. Rho. uicisse se quàm bellare co-

gnosceret, nunciosq; periculi uictoriæ præcederet nuncius. Magni etiã

terroris bellum Africum & cottidiano auctu maius, auspicijs confi-

lijsque eius breui sepultum est. Quanta sua suorumque nomine ex-

struxit opera: Quàm pia munificentia, superque humanam euecta fi-

dem, templum patri molitur: Quàm magnifico animi temperamento

CN. quocq; Pompei munera absumpta igni restituit: * qui quidẽ quam

claritudine eminuit, id ueluti cognatum censet tuendum. Qua liberali-

tate cum alijs, tum proxime incenso monte Cæli, omnis ordinis homi-

num iacturæ, patrimonio succurrit suo: Quanta cum quiete hominũ

rem perpetui præcipuiq; timoris, supplementum, siue trepidatione de-

lectus prouider: Si aut natura patitur, aut mediocritas recipit homi-

num *auro deo cum, de his queri, quid hic meruit primum, ut scelerata

Drusus Libo iniret consilia: deinde ut Silium Pisonemque tam *alte-

rius dignitatem constituit, auxit alterius. Vt ad maiora transcendam,

quanquam & hæc ille *dixit maxima, quid ut iuuenes amitteret filios:

quid ut nepotem ex Druso: Dolenda adhuc retulimus, ueniendum

ad

Tiberij præ/
cipatus.

Flaccus Põ/
ponius.

ad erubescenda. Quantis hoc triennium M. Vinici doloribus lacerauit
animum eius: quàm diu abstruso, quod miserrimū est, pectus eius fla-
grauit incendio: quod ex nuru, quod ex nepote, dolere, indignari co-
actus est. Cuius temporis aegritudinē auxit amissa mater eminentissima,
& per omnia deis quàm hominibus similior foemina: cuius potentiam
nemo sensit, nisi aut leuatione periculi, aut accessione dignitatis. Voto
finiendum uolumen sit. Iupiter Capitoline, & autor & Stator Roma-
ni nominis Gradiue Mars, perpetuorumque custos Vesta ignium, &
quicquid numinum hanc Rhomani imperij molem in amplissimum
terrarum orbis fastigium extulit, uos publica uoce obtestor atque pre-
cor, custodite, seruate, protegite hunc statum, hanc pacem: eicq; functo
longissima statione mortali, destinate successores quàm serilissimos, sed
eos, quorum ceruices tam fortiter sustinendo terrarum orbis imperio
sufficiant, quàm huius suffecisse sensimus: consiliaque omnium ciuium
aut pia,

BEATVS RHENANVS LECTORI S. D.

O VETVSTATEM consumptricem, imò potius ó hominum incu-
riam, nam utram magis accusem, planè dubius sum. Non satis erat La-
tinissimi scriptoris utilissimum opus initio suo truncasse, nisi fine etiam
suo mutilaretur: ut nihil dicam de uitijis quibus in medio fecidissime de-
formatum est. Vtunque uero sit, noluimus tam insignem scriptorem
situ diutius emarcescere. Protulimus nunc in medium, frustra, sed non
sine tedio studiosorum iam in quartum annum emendatius exemplar
expectando, cunctati: protulimus inquam, ut ab alijs illi quoq; subue-
niatur: in hoc ueteris imitati, qui priusquàm Medicina in artis com-
pendiū esset redacta, morbidos homines in triuijs ac compitis statue-
bant, ut à prætereuntibus salutaria leuandarum aegritudinum remedia
discerent. Curauimus autem nos multa uulnera perfecte: nonnulla sic,
ut cicatrix etiamnum appareat: quædam splenio tantum obduximus.
Nec propterea nullam mihi gratiam habebis amice lector, quod non
omnia restituerim. Id em absq; emendatiori codice non erat possibile.
at meus & unicus erat, & mendosissimus. Ausim iurare, eum, qui illum
descripserat, ne uerbum quidem intellexisse: adeo omnia erant cõfusa
absq;

absque ullis punctis aut distinctionibus. Quod si tu scires quàm ego laborarim in hijs fragmentis utcunque restituendis, credo fateberis te mihi nonnihil debere. Neque enim quia tu multa absque offensione legis, idcirco codex planus erat: imò nihil erat non deprauatum: in singulis penè uerbis hærebatur. Fatebuntur me uera dicere, quicunque uetustum codicē inspexerint, qui in Murbacensi bibliotheca adhuc asseruatur. Proinde cogita quantis mihi uigilijs constiterit hæc qualis qualis castigatio. Hoc non alia gratia dico, quàm quod uideo quosdam in gratissimos alienorum laborum aestimatores, imò derisores, qui cum ipsi nihil præstent, hoc agenteis naso suspendunt. Nam cum superioribus annis Ludum Annæi Senecæ scholijs meis exposuisssem libellum non minus deprauatum quàm ueterem, statim reprehendere me quidam, temerarie factum à me dictitantes, quod eius autoris interpretationem suscepissem, qui mihi totus non esset cognitus. Quasi uero qui iam olim poetas enarrarunt, aut nostro seculo sunt interpretati, non coniecturas plerunque sequantur? Et non magnum sit, rei preciosa uel partem habere, si integram possidere non detur? At nugatores isti adeo me non deterruerunt à proposito ueteribus quàm licet succurrendi, ut nunc non solum Velleium adiderim semilacerum, sed & Tertulliani libros uetustissimi inter Christianos scriptoris, mendosi tamen, mea cura è tenebris erutos, apud Frobenium excudendos curem, in usum uidelicet rei theologicæ, & ad uetustatem illuminandam, quantum ad rem Christianam attinet. Cæterum optime lector uidetur hic parum deesse in hac peroratiuncula uotitia, nam in exemplari uersus aliquot erant erasi, forsan ab aliquo nebulone facturo periculum, an illarum membranarum notæ expungi possint. Videntur autem extrema uerba in talem scripta sensum, Consiliaque omnium ciuium aut pia, aut salutaria, in felicem exitum prouehite: Aut sensum similem. Bene Vale mi lector, & conatum nostrum boni consule. Basileæ. Decimoseptimo Calend. Decembreis. ANNO M. D. XX.

Pagina. 59. uersu à fine. 12. pro Rhomo & Alces lege Rhœmetalces. cuius in prioribus libris sæpe meminit Tacitus. Tum eius forte non ueniebat in mentem, cum ea pagella typis informaretur. Sed & in proxime præcedenti. 58. pag. uersu. 23. sic legendum puto, Proxima duobus Batoni ac Pineti ducibus autoritas erat. Nam paulo post Velleius Batonis ac Pinetis rursus meminit. Et Suetonius Battonem Pannoniorum ducem à Tiberio Cæsare scribit ingentibus donatum præmijs.

BASILEAE IN AEDIBVS IO
ANNIS FROBENII MEN
SE NOVEMBRI. ANNO

M. D. XX.

VM Velleium typis excusum uidissem, casu inspecto recenti libro erratum quoddam deprehendi, leuiusculū quidem illud, sed adeo nō leue, quā dignū uideretur obseruatu: atq; ex hoc uno (quod aiunt) cetera omnia spectare cōpi, uetustum Vellei codicem à Io. Frobenio repetēs animo conferēdi eius. Verebar enim, ne si, reddito Velleio, quippiā in tam precioso autore desideraretur, promptum non fuerit eundem cottidie ē bibliotheca tam longinqua repetere. Contuli itaq; Velleium à capite (quod aiūt) usq; ad calcem, atq; hoc solo studiosorū nomīe, cū nihil aliud spectarē, q̃ ut studiosos obsequo dēmerer, n̄sq; pro mea uirili gratificarer. Præterea cum hunc recentem uetusto Vellei codici conferrem, non modo uersum uersui, sed etiam syllabam syllabæ, & (quod alicui plus quā curiosum ac penē stultum uideri queat) etiam literam literæ contuli, ne quid non ageretur in rem studiosorū. Valete.

Pagina. 2. uersu. 18. Eodem fermē tempore. Exemplar uetustum habet: Eodem ferē tēpore Athenæ sub regibus esse desierunt &c. Pagina eadem, uersu. 23. imprudēter rixancies, tu rixam in iñciens: ego uero rixam ciens legendum puto, literis uetusti exemplaris propius inspectis: sic enim uetustū habebat exemplar, rixam. ncies. interposito inter rixam & ncies puncto diuisibili, & transposita n litera. Pag. 3. uer. 15. alij nocturno aris sono. ex. uet. habet, nocturno aeris sono: nisi ueteres aliter pinxerint diphthongum æ, quā hodie pingamus. Erat enim e ab a spacio diuisum. Pag. eadem, uer. 21. magna uis Graciæ iuuentutis, exemplar uetustū habet, magna uis Græcæ iuuentutis.

Pag. 4. uer. 3. tertio & trecētesimo loco ab Nino, exemplar uetustū habet, tertio & tricētesimo loco ab Nino. tricētesimo pro tricētesimo more ueterum. Id quod etiā obseruauit Politianus in huiusmodi antiquis exemplaribus. Pag. 6. in principio fragmenti Velleiani, uer. 2. ut plerūq; superior fuerit, exēp. uetust. habet: ut plerūq; supior fuit.

Pag. eadē, uer. 3. quibus Rhodij quoq; fideliss. ante Rromanis. ex. uetust. habet, q; bus Rhodij quoq; fideliss. antea Rromanis. Pag. ea. uer. 10. tam fortiter in ea mortem obierat. exēplar uet. habet, tam fortiter in ea morte obierat. ego legēdū suspicor, tam fortiter in eo marte obierat. Pag. 7. uer. 1. suorū actorū. In uetusto exemplari actorū præcedit suorū. Pag. ea. uer. 8. qui quadrienniū post. ex. uetust. habet, q; quadrienniū post in libera custodia Albæ decessit. Pag. 7. uer. 11. adsumpti regni insignibus, mihi uidet̃ adsumptis regni insignibus legendū esse. Pag. ea. uer. 36. quicqd de Carthagenensibus dicebatur, exēplar uetustū habet, quicquid de Carthaginiēsisibus diceretur. ba ab alio quopiam additum uidetur, nam non est chirographū scribæ ueteris exemp. Pag. 8. uer. 8. fecitq; suæ uirtutis monumentū. exemplar uetustum habet: fecitq; suæ uirtutis monumentū. Pag. ea. uer. 10. ab hinc annos. cclxxvij. exemp. uetust. habet, ab hinc annos. clxxvij. Pag. ea. uer. 20. A. Mummius, exemp. uet. habet, a paruum, inde legendū coniñcio, At Mummius. Pag. 8. uer. 35. & quā hac prædētia &c. tamen si sic habeat uetustū exemplar, tamen uidetur legendū, & quia hac prudentia.

Pa. 9. uer. 1. Nā militariū & caula & autores &c. ex. uet. sic habuisse uidet̃. Nam militariū & caula, apiculo illo quo fit diphthongus, abraſo. Pa. 9. uer. 15. Ad quintū Fabiōq; Decio Mure quarto Coss. quo anno Pyrrhus regnare cōpēt Sinuessam, Minurnasq; missi coloni. Exē. uet. sic habet: ad qntū fabiōq; decio mure quarto CONS. quo anno pyrrhus regnare cōpēt &c. Locū hūc ueræ ac genuinæ lectiōi suæ sic restitutum

G endum

EMENDATIONES VELLEIANAE

endum puto. Qui aliquando ueterum exemplaria euoluerunt, sapicula imò ferme semper & ubiq; t pro d, & rursus d pro t positum legerunt: ut haut, pro haud: aput, pro apud: & at, pro ad: multaq; huiusmodi. Nouerunt item pleraq; ueterum exemplaria sine maiusculis literis, sine punctis, demum etiam sine omni sententiarum discrimine scripta. Nunc cum praesentem Vellei locum sic scriptum repperim (ad quintum fabioq. decio mure quarto CONS. quo anno &c.) literis singulis ordine diligenter excussis atq; ppenlis, sic legendum hunc locum exhibeo. Ad quintum Fabio Q. (fuit autē Q. Fabius, teste Lio, quingens CONS. iccirco quintū pro qnto aduerbiallyter hic positum opinor) Decio Mure quarto cons. Ad hic, ut dixi, pro At positum est, nisi si cui uideatur ad Sinuessam referri debere, quod tamen non est simile uero. Fabioq. p Fabio Q. positum uidetur, non pro Fabio & q; coniunctione. Pag. 9. uer. 19. id actū ante annos ferme. cccxxx. Exēp. uetustū habet, id actum ante annos. cccxx. Pag. ea. uer. 19. At Cossa. exemp. uet. habet, At Cosa. Pag. ea. uer. 34. Aquilia. exēp. uet. habet, Aquileia. Pag. ea. uer. 37. ante trientū quam Cassius censor a Lupercali in palatium uersus theatrum facere instituit. Nōnihil dubito an legēdum sit, ante triennium quam Cassius censor Lupercalia in palatium uersus theatrum facere instituit.

Pag. 10. uer. 1. qui Sallyes. exemp. uet. habet, qui Sallues. Pag. ea. uer. 6. in Bacienn. exēp. uet. habet, in Bagiennis. Pag. ead. uer. eo. Eporedia. ex. uet. habet, Eporedi.

Pag. 10. uer. 7. Eporedia sexies, Mario sexies &c. exemplar uet. habet, Eporedi, Mario sexiens Valerioq; Flacco COS. Pa. ea. uer. 16. & quemadmodū clausa capla. ex. uet. habet, & quemadmodū clausa capso. Pag. ea. uer. 31. in Accio circāq; eorū Rhomana tragoedia est. Vbi legitur aliās in Accio circāq; quorū Rhomana tragoedia est Ego legendum puto, in Accio circāq; eum Romana tragoedia est, & cetera.

Pag. ea. uer. 37. & Gracchorum, & Fauni. exemp. uet. habet, & Gracchorum, & Fanni. Pag. 11. uer. 1. pictoribus, scalptoribus, quisquis temporū institerit notis. Exemp. uet. sic scriptum habet, pictoribus, scaltoribusq; uisquisq. temporū institerit notis. ego literarū positione ducor, ut sic legendū existime, pictoribus, scalptoribusq; ut quisq; tēporū institerit notis. Aut sic, pictoribus scalptoribusq; & quisquis tēporū institerit notis. Pag. ea. uer. eo. reperiet, & eminentiā cuiusq; operis artificis temporū claustris circūdata. Exemplar uet. sic habet, reperiet eminentiā cuiusq; operis artificis temporū claustris circumdatam. Pag. 11. uer. 3. Huius ergo praecedentisq; seculi ingeniorum similitudines congregantis, & in studium par, & in emolumentū, causas cū semp requiro, & cetera. Exēp. uet. sic habet, huius ergo recedentisq; m. seculū ingeniorum si militudines congregantesq; se & in studium par & memolumentum causas cū semper requiro, & cetera. Hic ideo uetusti codicis formā lectori proposuimus, ut uideat quibus laboribus Velleius a mendis, quibus scatebat inumeris, fuerit repurgandus.

Pagina. 11. uer. 24. quae urbes talium studiorū fuere steriles. Exemp. uet. habet, existimatumq; urbes & initalia talium studiorum fuere steriles. cōjicio legendū, quae urbes & multa alia, siue item alia, talium studiorū fuere steriles. mihi tamen prior lectio melius placet. Pag. 11. uer. 27. ni Thebas. Exemp. uet. habet, nisi Thebas unū os Pindari inluminaret. Pag. 12. uer. 15. uel inscitia nostrorū ducum, & cetera. Exemp. uet. habet uel inscia nostrorum ducum. Pa. ea. uer. 34. imperiū abrogauit. Exemp. uet. habet imperium adrogauit. Pag. 13. uer. 7. ex superiori parte. Exēp. uet. habet, ex supiore parte. Pag. ea. uer. 20. nec quisq; putat turpe. Exēp. uet. habet, nec quisq; sibi putat turpe, & cetera. Pag. ea. uer. 31. lege, clariore urbium excidio. Pag. 15. uer. 19. cum ab eo ad te M. Vinici. Exemp. uet. habet, cum ab eo sint ad te M. Vinici. Pag. ea. uer. 35. Eodem temporum tractu. Exemp. uet. habet, Eodem tractu temporum. Pag. ea. uer. 38. Crassus & M. Antonius. Exēp. uet. habet, L. Crassus & M. Antonius. Pa. 16. uer. 2. usq; in Gracorū ingeniorum comparationem eius atatis. Exem. uet. habet, usq; in Gracorū ingeniorū comparationem euectis. Pag. 17. uer. 1. Cū adificaret tēplū.

Exem. uet.

EX CODICE VETVSTO.

Exemp. uet. habet, cum ædificaret domum. Pag. 18. uer. tertio, immuniſq; ab omni-
bus hominibus. Tu lege, immuniſq; ab omnibus arbitris eſſet. ſic enim uet. habet ex.
Pag. 18. uer. 13. Fonteiumq; legatum. Ex. uet. habet, Fontemiumq; legatū. Pag. 19.
uer. 1. Caput imperij ſui Corfinium legerantq; Italicani. Exemp. uet. habet, Caput im-
perij ſui Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. fortalſe legendū appellarūt.
Pag. ea. uer. 3. fluentem procumbentemq; Remp. reſtituentibus. Ex. uet. habet, flue-
tem procumbentemq; Rem. P. R. reſtituentibus. Pag. ea. uer. 6. conſulatū inierunt
CN. Pompeius. Ex. uet. habet, Cōſulatū inierunt Q. Pompeius & L. Corneli⁹ Sulla.
Pag. 20. uer. 6. ut agnouit Marium, cum magno eiulatu. Ex. uet. habet, ut agnouit
Marium, magno eiulatu expromenti indignationem caſus. Pa. 20. uer. 13. militis im-
butæ manus. Ex. uet. habet, militis imbutæ manus ſunt. Pa. ea. uer. eo. quippe. Pōm-
peius collega Syllæ ad exercitum CN. Pompeij proconſulis ſeditione, ſed quam dux
creauerat, interfectus eſt. Ex. uet. ſic habet, ut dubiū mihi ſit utra ſit uerior lectionū, illa
ſuperior, an hæc poſterior, quippe Pompeius collega Syllæ ab exercitū CN. Pompei
proconſulis ſeditione, ſed quam dux creauerat, interfectus eſt. dubito nōnihil an pro
creauerat legendū ſit exciuerat, uel excitauerat. Pag. 21. uer. 4. ante annos ferē. c. lxxvij.
Ex. uet. habet ante annos ferē. c. lxxvij. Pag. ea. uer. 9. neq; licentia gladiorū in medio
creis ſæuitum. Ex. uet. habet, neq; licentia immediocri ſæuitū. Pa. 22. uer. 1. Caterū cū
oppreſſi. Ex. uet. habet, Caterum tum oppreſſi. Pag. ea. uer. 14. quibus diē dixerat
motu ad Syllam profugiſſent. Mihi uidetur legendum, quibus diem dixerat metu ad
Syllam pfugiſſent. Pag. ea. uer. 35. cōfluentibus ad eum optimo quoq; ſaniſſimo.
Ex. uet. habet, cōfluentibus ad eum optimo quoq; & ſaniſſimo. Pag. ea. uer. eo. Felici
deniq; circa Capuā euentu. Ex. uet. habet, Felici deinde circa Capuā euentu. Pa. ea.
uer. eo. Scipionem, Norbonumq; Ex. uet. habet, Scipionem, Norbanūq; Pag. 22.
uer. 36. Coſ. ſuperat, tu fac Coſſ. ſuperat. Pa. ea. uer. eo. quorū Norbonus acie ui-
ctus. Ex. uet. habet, quorum Norbanus acie uictus. Pa. ea. uer. 38. Adeo enim Sylla
diſſimilis fuit bellator ac uictor: ut dum uincit, ac iuſtiſſimo lenior, poſt uictoriā audi-
to fuerit crudelior. Mihi ſic legendū uidetur, Adeo enim Sylla diſſimilis fuit bellator
ac uictor, ut dum uincit iuſtiſſimo lenior, poſt uictoriam audito fuerit crudelior.
Pa. 23. uer. 2. qua demendefmontem ti fata cū C. Norbano cōcurrerat Sylla. Ex. uet.
ſic ſcriptum habet, poſuit uictoriā qua demendef montē tifata cū C. Norbano cō-
currerat Sylla. Hic locus deprauatils. adeo omnium ſuffugit cōiecturas, ut penē de eo
quali irreſtituibili loco deſperatum eſſet. Nihilominus ego (ceu ſolēt canes uenatici)
odorari nō deſtiti, donec lectionem aliquam, ſi nō germanam, attamē germanæ ſimil-
limā deprehēderim. Ea hæc eſt, poſuit uictoriā qua demens de monte in Tifata cū
C. Norbano concurrerat Sylla. Fuit autē Tifata (teſte Volaterrano) oppidū in Cam-
pania, non longe à Capua, ubi Sylla Norbanum acie uicerat. Pa. ea. uer. 3. gratus Di-
anæ cuius &c. Ex. uet. habet, gratis Dianæ. Pag. ea. uer. eo. cuius numini regio illa ſa-
crata eſt. Ex. uet. habet, cuius nomini regio illa ſacrata eſt. Pag. ea. uer. 4. ſoluit aquas,
ſalubritate medend. Ex. uet. habet, ſoluit aquas ſalubritate in medendiſq; corporibus
nobiles. Pag. ea. uer. 5. agroſq; omneis adduxit, deæ huius grata relig. &c. ex. uet. ſic
habet, ut potius agroſ omneis adduxit deæ, huius grata religionis memoria & in
ſcriptio templi adfixa poſti. legenq; exiſtimē. Pag. ea. uer. 6. hodieq; tabula teſtatur
area intra ædem. Coſſ. Carbo. &c. exemp. uet. habet, hodieq; crabula teſtatur area.
Interea deinde CON. Carbo. III. & C. marius ſeptiēs &c. Pag. ea. uer. eo. Coſſ.
Carbo, tu leg. Coſ. Carbo &c. Pag. ea. uer. 22. abhinc annos. XL. ex. uet. habet, ab
hinc annos. XI. kal. &c. Pag. ea. uer. 25. quā eodem diē. exemp. uet. habet, quā eo
diē &c. Pag. ea. uer. 38. obſcuratur ei⁹ memoria. ex. uet. habet, obſcurat ei⁹ memo-
ria. Pag. ea. uer. 39. quod quidem uſurpaſſet. ex. uet. habet, quo quidem uſurpaſſet.
Pag. 24. uer. 1. Mari præfuerat Afella Lucretius. ex. uet. habet, mari præfuera Afella
G 2 Lucretius

EMENDATIONES VELLEIANÆ

Lucretius. Ofella legitur in margine. Pagina ea. uer. eo. Marianarū. exēp. uet. habet, marinarum fuisset partium. Pa. ea. uer. 4. quibus eius nomine. Exem. uet. habet, qui sub eius nomine &c. Pa. ea. uer. 14. iudicium historiariū ex alto &c. Ex. uet. habet, iudicium historiarum ex alto redditur. Pa. ea. uer. 23. res in senatu gessisse. Ex. uet. habet, res in consulatu gessisse &c. Pa. ea. uer. 31. ad ultimam uitæ comitata est diē. Exē. uet. habet, ad ultimū uitæ comitata est diem. Pag. ea. uer. 37. inter maxima, ciuitate libera. ex. uet. habet, inter maxima in ciuitate libera. Pag. ea. uer. 39. Hicce toga uirili. ex. uet. habet, Hic à toga uirili aduetus &c. Is qui Velleium è uetusto descripsit, falsus est a litera in ccc, nam ut in hoc, sic etiam in quibusdam alijs ueterum codicibus a sic scribitur cc quod iste pro ce syllaba aspexit. Pa. 25. uer. 1. singulari rerum militarium prudentia celeriora, & à Sertorio Metellus laudaretur magis. exē. uet. sic habet, ut potius leg. uideatur, Singulari rerum militarium prudentia celerior, ita ut à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pomp. timeretur ualidius &c. Pa. ea. uer. 6. ex Hispanis triumphauerunt. ex. uet. habet, ex hispanijs triumphauerunt. Pa. ea. uer. 28. deferabatur, lege, deferabatur. Pa. ea. uer. 37. nimium iam liber are. ex. uet. sic habet, nimium iam liber aeret. Mirum est si me literarum coniectura hoc loco fallit, nam ex aeret sic coniectio legi debere, nimium iam libere imperaret Reip. &c. quod si cui hæc nostra coniectatio non placuerit, habeat is occasionem quarendæ melioris. Pag. 26. uer. 24. ne uterq; ab eo. ex. uet. habet, neuterq; ab eo quod arguebatur &c. ut aut facile ex neuterq; ne uterq; fit, si diuiseris. Sic rursum ex ne uterq; diuiso facile neuterq; fit, si cōmiseris. Pa. eadē, uer. 26. ut primum Rempub. adgressus. ex. uet. habet, ut primum ad rem P. adgressus est. Pa. 27. uer. 5. & aliorum utriusq; ordinis uiro-um. ex. uet. habet, & aliorū utriusq; ordinis uiro-um. Pa. ea. uer. 6. Catilina metu imperi. ex. uet. habet, Catilina metu cōsularis imperi. Pa. ea. uer. 11. homo uirtuti simillimus &c. ex. uet. habet, non uirtuti simillimus. Sed (ut sunt uaria chiographorum genera) suspicor librariū homo sic hō scriptum pro non aspexisse: nam si aspirationis caudam quam sursum erectā habet, nō longule in altum protraxeris, n esse cuius non penitus introspicienti uidetur. Pag. ea. uer. 15. Hic Trib. Pleb. designatus. ex. uet. habet, hic TR. PL. designatus est. Pag. ea. uer. 20. ita consilij uirtutem amplificauit. ex. uet. habet, ita consilis uirtutē amplificauit. Pa. ea. uer. 23. At Catilina non segnius uota obiit. ex. uet. habet. At Catilina non segnius nota obiit &c. Pa. ea. uer. 29. Quis enim ignorat diremptos. ex. uet. habet, qs enim ignorat direptos gradibus. Pa. ea. uer. 36. principes carminū &c. ex. uet. habet princeps carminum Vergilius &c. Pa. 28. uer. 1. Ac rex fufus. ex. uet. habet, At rex fufus. Pa. ea. uer. 27. Ianus geminus clausus dedit. ex. uet. habet, ianius geminius clausus dedit &c. Pa. 29. uer. 6. Galli in arariū redditus contulit. At T. Cæsar &c. exē. uet. habet, Galli in ararium redditus contulit. Ad T. Cæsar &c. Pa. 29. uer. 7. parem Illyrijs Delmatiſq;. ex. uet. habet, parem Illyrijs Delmatiſq; extorsit. Pa. 30. uer. 11. ita semper omne spacium. ex. uet. habet, ita se per omne spatium &c. Nec miror cur hic semper se per inoleuerit, cum facile se per uel sola in litera interpositione deprauari poterat in semper. Pa. ea. uer. 18. motu suo destituere, mihi rectius uidetur ut destituere in finite legatur. Pag. ea. uer. 20. pecunia redemptus. exē. uet. habet, pecunia redēptus est &c. Pa. ea. uer. 29. redderetur epistola. ex. uet. habet, redderent epistula. opinor legendum, epistula. Pa. 31. uer. 16. Crassus, ut qui principatū. exē. uet. habet, Crassus ut quem principatum solus adlequi non poterat &c. Pa. ea. uer. 17. Pompei uiribus teneret. ex. uet. habet, Pompei uiri uiribus teneret caſaris. Pa. 32. uer. 13. caſis accaptis. ex. uet. habet, caſis & captis &c. Pa. ea. uer. 32. Circa Aleſiam uero tantæ res. exē. uet. habet, Circa Aleſiam uero tantæ res gesta, quantas audere &c. Pa. ea. uer. 34. Pontiac Camiliæ coharentis. ex. uet. sic habet, ut appareat legendum, Pontiac Camilla coharentis &c. Pa. 33. uer. 2. in coërtionē ambit. ex. uet. habet, in coercitionē ambitus &c. Pa. ea. uer. 11. per Afrannium. ex. uet. habet, per Africaniū. ego legen. puto, Africanū, aut certe

EX CODICE VETVSTO:

ut certe Afranium. Pagi. 33. uer. 14. sic habet uet. exemp. ijs qui ab ipso quoq; aduer/
fabatur &c. Pag. ea. uer. 30. leg. prateritarumq; pro prateritumq; &c. Pa. ea. uer. 36
leg. post urbem conditam annis A. cc. iij. & annos. lxxvii. quam tu M. Vinici &c.
Pag. 34. uer. 9. comittere decreuere. ex. uet. sic habet, ut legend. existimē, comittere
decreuerat. Pa. ea. uer. 21. Africano consulari. ex. uet. habet, Africano erasis i & c me/
dijs literis hinc legendū opinor, Afranio consulari &c. Pagina. eadem. uerf. 24. ac ui/
cina ei urbi regio castris Pompeio retinetur. Exemplar uetustū habet, ac uicinia ei ur/
bi regio castris Pompei, o litera puncto deletili superscripto, sic o. Pa. ea. uer. 26. Tetra/
charum, simulq; ex. uet. habet, regumq; tetarcharum simulq; &c. Pag. ead. uer. 35. nō
Hispaniā Asiā natus, mihi uidetur legendū, nō Hispaniā suā natus. Pa. ea. uer. 41.
aliq; ut bellum traheret, quod dignationi partium indies ipsis magis prosperū fieret.
ex. uet. sic habet, aliq; ut bellum traheret, quod dignationi partem indie ipsis, ubi ego
ipsi legendū puto, ut ad Pomp. referatur. Pa. 35. uer. 2. & illum cruentissimum Rho/
mano nomini diem. ex. uet. habet, & illum cruentissimum romani nomini diē. opinor
etiā Rhomani nominis diem, legi posse, fortassis etiā debere. Pa. ea. uer. 3. & con/
filio inter se duo Reip. capita. Coniunctio legendū, & consiliunt inter se duo Reip. capi/
ta &c. Pa. ea. uer. 12. cum libentius uitam uictoriam dare. ex. uet. sic habet, ut legedū
existimē, cum libentius uitam uictor iam daret, quā uicti acciperent &c. Pa. ea. uer.
14. lege, Sextoq; filio, ut hoc Sexto, sit proprium nomen filij Pompei. Pag. ea. uer.
60. asteriscum & lectionem marginalem inducito, nam & superior illa restituta, & infe/
rior hac lectio integra est. Pa. ea. uer. 23. Achillā. ex. uet. habet, Achili, ipse lector cō/
ijce utrum horum hoc loco rectius legatur. Pa. ea. uer. 29. in tantum, lege, intātum,
coniunctim. Pa. ea. uer. 34. Non fuit maior in Caesarem. ex. uet. habet, Non fuit nō
maior in caesarem &c. mihi uidetur legendum, non fuit tamen maior in. caesarem &c.
Pa. ea. uer. 39. asteriscus ante Africum oblitteretur, cū nihil desit sententiā Velleianā.
Pa. 36. uer. 1. ab eo facer. ex. uet. habet, lectus ab eo focer. Pag. ea. uer. 3. ei ambitus
deferretur imperium. ex. uet. habet, qui uir cum summū ei à militibus deferretur impe/
rium &c. A militibus in ambitus deprauatum est, uitio scribæ posterioris. Pagi. ea.
uer. eo. honoratori parare maluit, pro parare legendū uidetur parare. Pa. ea. uer. 19.
acies restituta sunt à duce. ex. uet. habet, acies restituta C. A. duce &c. Pag. ea. uer.
23. lege, magnificentissimiq; gladiatorij muneris &c. Pa. ea. uer. 28. & tā clementer oī/
bus uso. ex. uet. habet, & tam clementer omnibus uictoribus suis uso &c. Pa. ea. uer.
37. quod ab eo id repulsum erat &c. ex. uet. sic habet, ut ita legendum uideatur, quod
ab eo ideo repulsum erat, ut non offensus uideretur, nisi offensum (sic enim habet ue.
ex.) ad Lupercal referre uelis. Pa. 37. uer. 1. cum quidē plurima. ex. uet. habet, cū qui/
dem plurimi &c. Pa. ea. uer. 6. cuius quom fortunam. ex. uet. habet, cuius cum for/
tunam &c. Pa. ea. uer. 33. operam ei pollicerentur. ex. uet. habet, operā ei pollicentur.
Pa. 38. uer. 22. aliq; in breui in formā iusti &c. ex. uet. habet, aliq; breui in forma iusti co/
ire exercitus. Pa. 39. ue. 40. & cōditionū facta mētio. mihi uidet leg. facta mētio. Pa.
40. uer. 6. tur inita potētīa societas. mihi uidet leg. tū uel tūc inita potētīa societas. sed
lectio marg. nō usq; quaq; displicet. Pag. ea. uer. 14. quom ambo mallēt. ex. uet. ha. cū
ambo mallēt. Pa. ea. uer. 24. ne deflere qdē. ex. uet. habet, nec deflere qdē. Pagi. 41
uer. 11. in urbe seditionem haud magis occulte bellicum tumultum mouens &c. Mihi
(quantum ex uetusto codice conijcere potui) legendum uidetur, in urbe seditionem,
magis autem occulte bellicum tumultum mouens &c. Pa. ea. uer. 15. uir iniquies & ul/
tra sortem temerarius. ex. uet. habet, ultra sortem temerarius. Pa. ea. uerf. 17. Caese eti/
am. ex. uet. habet, Caesetium &c. Pa. ea. uer. 19. ut censoria potius contentus nota. ex.
uet. habet, ut censoria potius contemptus nota. Pa. ea. uer. 28. Laodiceam expugna/
ta ea urbe &c. ex. uet. habet, Laodicia expugnat. Pag. ea. uer. 31. uolentis legiones:
ex. uet. habet, uolentis legiones extorserat, sicq; leg. Pa. ea. uer. 34. In quo deformitas

EMENDATIONES VELLEIANAE

cum turpitudine, ex. uet. habet, In quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenij. Pa. 4.3. uer. 6. ad quem & Brutianis castris, lectio Velleiana bene habet. In uet. cod. sic scriptum erat, adque me Te Brutianis castris &c. Pag. ea. uer. 13. post Antonianam fugam. ex. uet. sic habet, post Antonij a Mutina fugam, legendū uideat. Pag. ea. uer. 31. spem magis ostenderat auxilij. ex. uet. uidetur habere, spe magis ostenderat auxilij &c. Pag. eadem, uer. 38. magni uir animi. ex. uet. uidetur habere, magni uiri animi.

Pagi. 4.4. uer. 1. Drusi Calidiani filia. Quam ex. uet. sic habeat, tamen Drusi Claudi filia, legendum esse ex sequentibus constat. Pag. ead. uer. 4. Caesaris arma nustum hunc Tiberium Caesarem &c. exemp. uet. sic habet, ut legendum existimem. Caesaris arma, cuius binum hunc Tiberium Caesarem &c. Pa. 4.4. uer. 12. & corpore cum esse non posset. Ex. uet. habet, & corpore comes esse non posset &c.

Pag. eadē, uer. 17. & propriae classis. ex. uet. habet, & propriae classis. Vide num legē. uideatur, propriae classis. Pag. ea. uer. 21. praeparatusq; Caesaris contra eum. ex. uet. habet, praeparatusq; contra eum Caesaris. Pa. ea. uer. eo. sed pax circa Brundisium. ex. uet. habet, sed pax contra Brundisium &c. Pagina ead. uer. 24. ex equestri ordinis COS. exēp. uet. habet, ex equestri ordinis CONS. &c. Pag. ea. uer. 25. ni simul ascendisset equo infra se &c. legendum suspicor, nisi in ijs ascendisset quo infra se &c.

Pa. ea. uer. 34. & M. Syllanum, Sentiumq; Saturninum. exemp. uet. uidetur sic habet, & M. Silanum Sentium Q. Saturninum & Atruciū ac Titium. uide an legendum sit, & Atruncium Aclitium. nam ē codice uetusto nihil certi conijci potuit.

Pa. ea. uer. 37. & Menocres fastidierāt. ex. uet. habet, & Menotrades fastidierāt &c. Pag. 4.5. uer. 8. nomine Iubillium. ex. uet. habet, nomine Vibillum &c. Pa. eadē, uer. eo. fuste percussit. ex. uet. fusti percussit. Pagi. 4.5. uer. 39. ut inutilis alienae uictoriae comes, quam diu moratus erat &c. ex. uet. habet, ut inutilis in alienae uictoriae comes. suspicor legendum, ut inutilis in aliena uictoria comes quam diu moratus erat &c.

Pa. ea. uer. 40. tutam uictoriam. Ex. uet. habet, totam uictoriam. Pag. 4.6. uer. 8. qd ad in dissimillimam uita sua potentiam &c. Alias sic legitur, decimoq; anno quam ad in (dijs simillima uita) potentiam peruenerat Lepidus. Nunc uideat lector, utra lectio rectius legatur. Pa. ea. uer. 11. spoliata quam tueri non poterat dignitas. Exem. uet. habet, spoliata quam intueri non poterat dignitas. Pag. ead. uer. 32. cum fortuna non animū mutasset. Exem. uet. habet, cum fortuna non animū mutasset &c.

Pa. 4.7. uer. 13. Hunc mox auunculū &c. Exem. uet. sic habet, mox autem hūc, mox auunculū Titius imitatus est &c. Pa. ea. uer. 14. Coponius, uir pratorius &c. Exēp. uet. habet, Coponius uir. E. pratorius &c. Pa. ea. uer. 19. illa marcebant omnia. Ex. uet. habet, illam arcebant omnia. Sed pinde m ab arcebant detractum, atq; praecedenti dictioni est additum: ac si quis studiosissime id fecerit. Odoratur hic etiam incitia librariorum non intelligentium ea quae scribebant. Pa. ea. uer. 20. modicāue. Exem. uet. uidetur habet, modicane celeritate &c. Pag. eadem, uer. 21. aduersa illa specie & terrib.

Exem. uet. sic habet, ut mihi legendum uideatur, aduersa illa species terribilior &c. Pagi. eadem, uer. 22. cotidie aliqui transfugiebant. Exem. uet. habet, cotidie aliquid transfugiebat &c. Pag. eadem, uer. 25. naxuta. opinor legi debere, natura. Pagi. 4.8. uer. 6. uidebit ē suo, an Cleopatrae arbitrio &c. Mihi melius placet ut legatur, ut dubites suo ne, an Cleopatrae arbitrio &c. Pag. 4.8. uer. 13. quem aut initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si sic licuisset, uictoriae suae facturus fuerit. mihi sic legēdū uidetur: quem autem initio triumuiratus sui, aut in campis Philippijs, si licuisset, uictoriae suae facturus fuerit triumphum. Pag. ea. uer. 16. nam cum se. Exem. uet. habet, nam cum se post Brundisiam &c. Pag. eadem, uer. 19. se immiscuisset. Exem. uet. habet, se miscuisset &c. Pag. eadem, uer. 22. Proximo anno persecutus reginam. Ex. uet. habet,

EX CODICE VETVSTO.

uet. habet, Proximo deinde anno persecutus reginam &c. Pag. eadem, uersu eodē, Antoniumq; Alexandriam. Exemp. uet. habet, Antoniumq; Alexandream.

Pag. ea. uer. 25. inlata aspide, mortu sanē eius &c. exemp. uetu. habet, inlata aspide in mortu sanē eius &c. Pag. ea. uer. 28. Sext. Pomp. ab eodem uictum. exemp. uet. habet, Sextum Pompeium ab eodem uictum. Pag. ea. uer. 34. Trebonius. exemplar uet. habet, Tribonius &c. Pagina 49. uersu 3. nec minora conlequi potuit &c. mihi asteriscus & lectio marginalis inducēda uidetur, cū bene habeat Velleiana lectio si q; ppius intueat. Pag. 49. uer. 8. pramaturā mortē immortalī nominis sui pēfauit memoria. Exēp. uetustū sic habet, ut potius legendum existimem, pramatura morte immortalem nominis sui pensauit memoriam. Pag. ea. uer. 12. lectioni Velleianae nihil deesse uidetur, si bene perpendas. Pag. eadem, uer. 31. & coram aliero. mihi legendum uidetur, & coram altero, ut subaudiatur R. P. membro. Pag. 50. uer. 8. dijudicari non potuerit. exēp. uet. habet, dijudicari non poterit. Pa. ea. uer. 27. ita se mores habent, publica &c. mihi ante publica deesse uidetur. Pag. 51. uer. 13. sanē, ingenuarū (ut aiunt) uirtutum. ex. uet. sic habet, sane ut aiunt ingenuarū uirtutum &c.

Pag. ea. uer. 21. respondente Nerone. Exemplar uet. uidetur habere, respondente ei Nerone. Pag. ea. uer. 25. capefcere, tu scribe capefcere. Pag. eadem, uer. 32. regnum eius Artauasdi dedit. exemp. uet. habet, Artauzdi dedit &c.

Pagina. 52. uer. 14. Gentes Pannoniorum, Dalmatarumq;. Exēp. uet. habet, Gentes Pannoniorum Delmatarumq; &c.

Pagina. 53. uer. 21. ita septem annos Rhodi moratum est, ut omnes &c. Exemp. uetustum habet, ita septem annos Rhodi moratum, ut omnes qui pro consulib. &c.

Pag. 54. uer. 9. ad sedandum obitis. Exēp. uet. habet, adfidendum obitis. & cetera.

Pagina eadem, uersu. 18. sub patre tuo M. Vinici & P. Silio. Exēp. uetust. sic habet, ut potius legendum existimem, sub patre tuo M. Vinicio & P. Silio &c.

Pag. ea. uers. 36. Deinde reluctatus. Exēp. uetustum sic habet, ut nescias an diu reluctatus, seu potius de reditu luctatus, legendum sit: mihi tamen prior lectio non usque quaque displicet.

Pagina eadem, uer. 37. Limyram nominant. Ex. uet. habet, Lymira nominant &c.

Pag. 55. uer. 1. Massilia decessisset. Exemp. uet. habet, Massilia decessisset &c.

Pagina eadem, uersu. 6. legeret. Exemplar uetustum habet, legerat.

Pagina eadem, uersu. 7. facere uoluerat, atq; uehementer repugnante Nerone erat inhibitus. Ex uestigijs uetusti codicis apparebat pro atq; eoq;, siue eo quod scriptum: nam uestigia literarum uix poterant uideri prae uetustate.

Pagina. 55. uer. 11. annis. D. CCLIII. abhinc. Exemp. uet. habet, annis A CC. L. IIII.

Pa. ea. uer. 16. id unum diaisse quam ille omnibus &c. Mihi sic legendum uidetur, id unū dixisse iuuat quam ille omnibus fuerit charus, cū refulsit certa spes liberorū &c.

Pagina eadē, uer. 32. quo fructus sum. Exemp. uetustum habet, quo fructus sum.

Pagina. 56. uer. 6. & inamminus. Exem. uet. habet, & inamminus. hinc legendū conijcio, & inamoenus &c.

Pagina eadem, uersu. 26. Fracti Longobardi. Exemplar uetustum habet, fracti Langobardi.

Pagina eadem, uersu. 37. sub omnem motum nostrarum nauium &c. Exemplar uetustum habet, sub omnem metumq; nostrarum nauum. inter omnē motumq; quidam deesse uidetur.

Pagina. 57. uer. 4. quam armis tenebamus. ex. uet. habet, quā armis tendebamus.

Pagina ea. uer. 5. Data a Caesare petenti facultas. Exem. uet. habet, data petenti facultas. Hoc a Caesare in uetusto cod. hoc loco nō reperitur, unde huc immigrarit.

Pagina eadem, uer. 10. impetratōq; ut manum cōtingeret &c. Exemplar uetustum habet, imperatōq; ut manum coutingeret. &c.

EMENDATIONES VELLEIANAE

Pa. ea. uer. 21. & ex uoluntate parentum &c. ex. uet. habet, & ex uoluntate parentis
constantem &c. Pa. ea. uer. 25. Occupatis igitur (quos praediximus) locis. ex. uet. ha-
bet, Occupatis igitur quis praediximus locis, & recte quidem: nam quis hoc loco pro q/
bus positum uidetur. Pa. ea. uer. 27. Corpus suum custodia, tum imperium ppetuis
exercitijs. Ex. uet. sic habet, ut potius legendum existimē, Corpus suum custoditū, im-
perium perpetuis exercitijs penē ad Romanā disciplinā formam redactum. Pa. ea.
uer. 30. ut neq; bello nos lacesseretur supeſse sibi uim &c. mihi sic leg. uidetur: nec dubi-
to quin recte, ut neq; bello si lacesseretur supeſse sibi uim ac uoluntatem resistendi. &c.
Pa. ea. uer. 35. quem LX. milium peditum. ex uestigijs uet. cod. apparet. LXX. fuisse,
craso x posteriore. Pa. 58. uer. 2. initium eius finitū. ex. uet. habet, initium cuius finitū &c.
Pa. ea. uer. 14. cum uniuersa Pannonia. ex. uet. habet, tum uniuersa Pannonia &c.
Pa. ea. uer. 21. pars acerrimis ac peritissimis ducibus. ex. uet. habet, parentis acerrimis
ac peritiss. ducibus. sicq; leg. opinor. Pa. ea. uer. eo. properare in Italiam decreuerat.
ex. uet. habet, pars petere Italiam decreuerat. Pa. ea. uer. 33. & fortunatum. ex. ue. ha-
bet, & formatum tantorum bellorum &c. forte firmatum legendum est. Pa. 59. uer.
8. furēteis in eū uires uniuersas. ex. uet. ha. furēteis eorū uires uniuersas quasimus &c.
Pa. 59. uer. 23. dirigētibusq; etiā. ex. uet. habet, dirigētibusq; acie. lectio igit marginal
reponat in ordinē suū. Pag. ea. uer. 24. munitione se defendit antea pars &c. ex. ue. ha.
munitione se defendit. At ea ps &c. redigat ergo lectio marginal in cōtextū. Pag. ea.
uer. 27. qppe magna Thracum manu uinctus praedictis ducibus Rhomo & Alces
Thraciā rex &c. Et hic locus usq; adeo deprauatus (meo iudicio) sic restituendus erit,
suffragate ad hoc nonnihil codice uetusto, in quo pro uinctū, iunctum scriptum legiſ.
Deinde quia Velleius cū praedictis ducibus inquit, non Rhomum & Alcem intelligi
uult, de quibus etiā ab hinc si uoluminis ad caput usq; recurras, nil scriptū reperies.
Sed quos hic praedictos duces appellat, Cæcina & Siluanus fuere, nūc q mihi legēd.
uideat, audi. & eqtatu regio. qppe magna Thracum manu. iūctus praedictis ducibus.
Romanis (Cæcina uidelicet & Siluano) Mœtalces Thraciā rex, in adiutorium eius
belli &c. Pa. ea. uer. 29. Fugata regionum equestris acies. Ex. uet. habet, fuga regionū
equestris acies. Pa. ea. uer. 36. qui etiā primi ordines cecidere. Ex. ue. habet, quibus
etiā primi ordines cecidere. obliteretur lectio in margine. Pa. 60. uer. 5. quantum
in pace uides. Principes &c. Ex. uet. sic habet, & recte quidem, ut mihi uidetur. Acci-
pe nunc M. Vinici tantum in bello ducem, quantum in pace uides principē. Iunctis
exercitibus &c. Pa. ea. uer. 21. regressus Sistiā. Ex. uet. habet, regressus Siciā &c.
Pa. 60. uer. 27. huic uni uacaret animus. Ex. uet. habet, huic uni genitio, puto legen.
huic uni genti uacaret animus &c. Pa. 61. uer. 7. Cæsarem Lepidus praefectus est. le-
ctionē Velleianam sic restituendam puto, Cæsare M. Lepidus praefectus est. Pag.
ea. uer. 12. Magio Celere ulli flano ulus sit. Ego legēdū puto, Magio Celere Vissano
ulus sit. Pag. ea. uer. 15. pgentis integras immunesq; adhuc &c. ex. uet. habet, perge-
tis in integras imunesq; adhuc clade belli. Nisi quis mauelit legere in integras immu-
nesq; adhuc clade belli. cum ex. uet. habeat, in integritas. Pa. ea. uer. 19. quæ si ppijs
gessisset auspicijs. Quancq; ex. uet. sic habeat, tamē non dubito quin sic (si recte legas)
legendum sit: quasi proprijs gessisset auspicijs. Pag. ea. uer. 22. Dalmata. ex. uet. Del-
mata. Pa. ea. uer. 30. nec unq; consilia ducis. ex. uet. habet, ne cum quod consilia du-
cis &c. Pa. ea. uer. 32. Dalmatico. ex. ue. habet, Delmatico. Pa. ea. uer. 34. Iulius Post
humus. ex. uet. habet, Iul. Postumus. Pa. ea. uer. eo. Dalmatia. ex. ue. habet, Delma-
tia. Pa. ea. uer. 38. At Posthumus. ex. uet. habet, Ad Postumio &c. Pag. 62. uer. 8. ne
nihil optimo ciui. ex. uet. habet, ne nihil non optimo ciui, simplicissimo duci pisset &c.
Pa. ea. uer. 11. Quorum uirosum &c. opinor legendum, horum uirosum, cū ex. uet.
habeat honorum. Pag. ea. uer. 29. & nunc procaces &c. ex. uet. nō habet, pcaces, sed
procataes. Hinc lectionem marginalem ut ueram, in ordinem redigendam puto.

Pag. ea

EX CODICE VETVSTO:

Pa.ea.uer.31.mitesceret.ex.ue.habet,mutesceret. Pa.63.uer.6.deponat asteriscus cum nihil deesse uideatur sententia Velleiana. Pagina ea.uer.9.etiam merito accidisse uideatur.ex.uet.habet,& etiam merito accidisse. &c.ego legendū puto.id etiam

Pa.ea.uer.eo.& casus in culpam.ex.uet.habet,& casus in culpa transeat &c.

Pa.ea.uer.10.negat itaq; se credere,spemq; in se beneuolētia ex merito astimare pfitetur.aliās sic legendū uidetur.Negat itaq; se credere (ut subaudiatur fortunæ)spemq; in se beniuolentia & merito astimare profitetur. Vel sic:spemq; se beniuolentia ex merito astimare profitetur. Pa.ea.uer.12.qua nulla post Crassi.exē.uetu.aperte habet,qua nulla post Cassi. Pa.ea.uer.18.egregie,mihi pro egregie agre dies legendū uidetur,cū ex uet.habeat,egredie. Pa.ea.uer.eo.aut occasionis inquantum uoluerant data esset immunis.Mihi Vellei lectio sic restituenda uidetur,ut pro inquantū.quantū.pro immunis,inimicis legas,sic enim ex uestigijs uet.cod.legendum conieci. Pa.ea.uer.19.quia Rhomanis & armis & animis uisi fuissent.Suspicio legendū,qui à Romanis & armis,& animis uisi fuissent.ut hic uerbum aliquod deesse uideatur. Pa.ea.23. quippe paterni auitiq; exempli successor &c.Ex.uet.habet,quippe paterni auiq; exempli successor &c. Pag.ea.uer.27.At Valnumonius.forte legendū Valumnus, tale enim mihi quiddam quasi pertransennā,legendū uidebatur. Pa.ea.uer.29.fuga cū alijs &c.ex.uet.fugatum alijs Rhenum.Hinc sic legendū puto spoliatum equitem,perditem relinquens fugatum &c. Pa.ea.uer.eo.alijs Rhenum petere ingressus est &c. mihi pro alijs,ab eis siue ab ijs legēdum uidetur,ut subaudias equitibus & peditibus.

Pa.uer.31. Vari corpus semiustū hostiū lacerauerat feritas.opinor legi debere, Vari corpus semiustū hostilis lacerauerat feritas.cū ex.uet.tantum habeat hosti.

Pa.ea.uer.36.praesidia munit,se magnitudine sua &c.sic legendū uidetur,quantū ex uet.cod.nihil certi conijci queat.praesidia munit,& se magnitudine sua,non fiducia metiens. Pa.ea.uer.37.minabatur.ex.uet.habet,minabatur. Pa.64.uer.1.fūdīt obuios.ex.ue.habet,fūdīt obulos. Pa.ea.uer.13.nec segni prouidentia uis.ex.uet.habet, nec segni prouidentia uiti.&c.Mihi (quantū ex literis conijcio) adiuti legendū uideat.

Pa.ea.uer.22.ingressa animū imperatoris Tiberij fuit.ex.uet.habet.ingressa animā imperatoris Tib.&c. Pa.ea.uer.24.accentasq; plebis.ex.uet.habet,accentasq; plebis Viennen &c. Pa.ea.uer.25.Senatus Populusq; R.postulante patre eius,ut equū eius in omnibus prouincijs exercitibusq; &c.Non dubiū est,quin Velleius hoc loco sic sit restituendus,Senatus Populusq; R.postulante patre eius,ut aequū ei ius in oībus prouincijs exercitibusq; esset,quas (ut subaudiatur prouincias exercitusq;) erat ipse decreto cōplexus.Esset etenim absurdum,eas (subaudi prouincias) non esse sub illo,quæ ab illo uindicabantur &c. Pa.ea.uer.34.quem militi fratriq; meo &c.p.militi uidetur legendū mihi. Pa.ea.uer.39.propositi.ex.uet.habet,prapropositi &c.

Pa.65.uer.5.ocyus.ex.uet.habet,totius. Pa.ea.uer.6.adornare deb.Ex.ue.habet adornari debuerit &c. Pa.ea.uer.11.ad formanda pace,mihi legi debere uidetur, ad firmanda pace,quæ bello subegerat. Tamen si ex.uet.formāda habeat. Pag.ea.uer.23. Pompeio Apuleiōq; COS.pro cos scribatur COSS.ss duplici:nam sic solet scribi consules.consul uero unico s.In cod.uet.sic scriptum est,COS.potest autem scribi s acurato uel erecto utcūq; libebit,nec me fugit quomodo in ueterū codicibus plerisq; scribatur,in quibus consul sic cōs.cōsules uero sic CONS.scriptū reperio. Pa.ea.uer.28 cuius orbis ruinam timueramus.mihi uidetur legendū,cuius urbis ruinā timuer. &c.

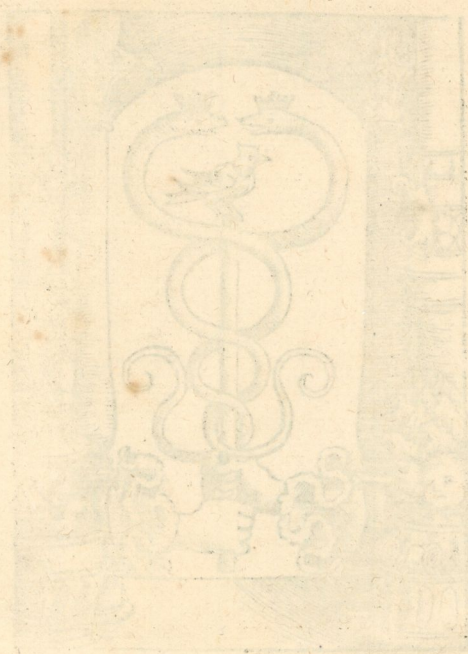
Pa.ea.uer.33.tandē ratione magis &c.ex.uet.sic scriptū habet,tādē magis rōne &c.

Pa.66.uer.12.penē in ultimū.ex.uet.habet,penē in ultimā &c. Pag.ea.uer.19.tā re q; exēplo.ex.ue.habet,sibi timere quā exēplo &c. Pa.ea.uer.23.ac Hispanias.ex.u.h.ad hispanias. Pa.ea.uer.24.celeberrimāq; in Illyrico militā prādidimus cū impio obtineret.Non dubito qn uera & germana Vellei lectio sic sonuerit,olim celeberrimāq; in Illyri

EMENDATIONES VELLEIANAE

in Illyrico militiā (ut prädiximus (prädixit aut paulo superius) cum imperio obti-
neret: nec uideo cur hic legi debeat prädixit, cum, si sic legas, Vellei sententiā bene qua-
dret. Pa. ea. uer. 29. cum inserta sint. ex. uet. habet, cum infera oculis &c. ego, cum
inserta oculis animisq; omniū, legerem. Pa. ea. uer. 31. appellauit eū. suspicor legēdū.
non appellauit deum, sed fecit deum. Pa. ea. uer. 32. sepulta. ex. uet. habet, sepultaq; ac
situ opposita. Pagina. 67. uer. 8. Scpiones. lege, Scipiones. Pa. ea. uer. 12. enumera-
rentur sacerdotia. ex. uet. habet, enumerentur sacerdotia &c. Pa. ea. uer. 22. semp infra
aliorum. ex. uet. habet, semperq; infra aliorū &c. Pa. ea. uer. 23. uultu uitāq; tranqui-
lum, animo exomnē. Mihi suspicio oboritur. scriptorem uet. cod. sic scribere debuisse,
uultu uitāq; tranquillum, animo exomnis. Sed legat quisq; quod sibi optimū uideat, sat
fuerit mihi lectorem admonuisse. Pa. ea. uer. 24. In huius uirtutū aestimatiōe. ex. ue.
habet, in huius uirtutem, aestimationem &c. Ipsus uideat lector quid sibi lectū opti-
mū uideatur, nam mihi hac lectio non admodū displicet. Pa. ea. uer. 27. T. Corun-
canū. ex. uet. habet, Ti. Coruncanium &c. Pa. ea. uer. 30. SP. Caruliū. opinor u. p. b.
scriptū, nam aliās solet scribi SP. Carbilius. Pa. 68. uer. 1. eō pduxit. ex. uet. habet, eo
produxit &c. Pa. ea. uer. 5. formā euocauit. formā sursum in tertium uersum, unde in-
curia librarij decidit, reponat: nā ut hic supest, sic isthic deest. Nec te multū mouerit le-
ctio, quā paulo inferius in margine posita legitur: nā superiore illa, inferior hac inducit.
Pa. ea. uer. 12. respondente cultu triumphī rerū quas gesserat magnitudinē. ex. ue. ha-
bet, respondentē &c. Mihi aliās sic legendū uidetur, respondente cultui triumphī rerū
quas gesserat magnitudine. Pa. ea. uer. 36. ut Silium Pisonēq; tam alterius dignita-
tem constituit &c. mihi uidetur deesse quā: sic enim legendū puto: ut Silium Piso-
nēq; tam alterius dignitatem constituit, quā auit alterius. Pa. ea. uer. 39. quid ut
nepotem ex Druso? Ex. uet. habet, ex Druso. Hinc mihi legi debere uidetur: quid ut
nepotem ex Druso suo? Pa. 69. uer. 1. ad erubescenda. Ex. uet. habet, ad erubescēda
est. Pa. ea. uer. 60. M. Vinici. Ex. uet. habet, M. Vinicij dolorib. &c. Pa. ea. uer. 3. do-
lere, indignari coactus est. Ex. uet. sic habet, dolere, indignari, erubescere coactus est.
Pa. ea. uer. 7. Iupiter Capitoline, & autor & Stator &c. Ex. uet. habet, ac stator.
Pa. ea. uer. 60. quicquid numinum hanc Romani imperij molem &c. Ex. uet. sic ha-
bet: & quicquid nominū honor omni imperij molem in amplissimū terrarū orbis fa-
stigium extulit. Pag. 10. & ut Liuiū. aliās. ut &. Pa. 23. uer. 29. in quam refugere so-
lent. aliās in quam refugere solent. Pa. 26. uer. 5. ut Horoscus. aliās & Horoscus.
Pa. ea. uer. 8. a multis locis uictos. aliās ac multis locis uictos. Pa. 29. uer. 37. & quēli
bet festinantem. aliās & quamlibet festinantem. Pa. 61. uer. 33. celebri etiam opa. aliās
celebris etiam opera. Pa. 62. uer. 38. Rhomā ius. aliās Rhomana ius &c.
Pa. 63. uer. 29. Rhenum petere ingressus est. fort. pectore pro petere legendū est.

FINIS EMENDATIONVM VELLEIANARVM.

7044112

X2420950

